

A NOSA TERRA

PERIÓDICO GALEGO SEMANAL

A Xunta transforma Sodiga para garantir o seu control

5

O BNG pasa da selección galega

14

Túcho Calvo:
"Paz Andrade é un dos grandes esquecidos da transición"

9

A Académia abre os seus arquivos

21

Prieto Cussent, fuxido da morte en Tui e pintor en Granada

26

Public díaria 30

8 DE XANEIRO • 1999 • ANO XXII • IV XEIRA

FUNDADO EN 1907

Nº 864 • 200 PTA

A infección do Meixoeiro pon en crise o modelo do Medtec

(Páx. 7)

Reino Unido, Dinamarca e Suécia manteñen a sua oposición ao euro

(Páx. 11)

O PP colle o síndrome UCD

A meados de Novembro, Fraga Iribarne afirmaba que "no PP non temos membros da extrema direita, nem deixamos na práctica que os haxa". Un mes despois, o mesmo Fraga daba por sentado que os rebeldes de 25 concellos, todos cargos eleitos do PP, pertencen á extrema direita e mesmo asentía cheo de ledicia cando os relacionaban co narcotráfico. Ao PP estalle a entrar a síndrome UCD. Montado como o partido de Suárez na Galiza sobre a tradicional estrutura caquil, con franquistas convictos, novos demócratas recicladou, diariistas de pura estaca, conversos ao centrismo, nenos de papá na procura de acomodo, falanxistas sen camisa, nostálgicos mudos, tareblos da democracia e políticos demócratas na procura da sua oportunidade, ao PP comezan a renixerlle todas as cadernas cando se trata de dar pasos na adecuación política. O ideario é o de menos, o que conforma o partido son os vincallos de poder, de vasalaxe ao estilo celta que só queda roto cando o xefe do clan perde. Rachar con ese vínculos leva aos enfrentamentos. Non comprendelo foi o grande erro de Barreiro Rivas e tamén pode ser o de Fraga e Cuiña. É o anuncio do esfarelamento do PP cando perda as autonómicas porque o caudillo celta non é un cargo vitalicio, ten un tempo limitado de mandato. Así o entenden Pepe Castro e a compañía. ♦

ALÉN DA DESVENTURA

Xavier Alcalá

Premio Blanco-Amor 1998.
Unha gran novela de aventuras.

galaxia

Chineses, musulmáns e índios quedarian a salvo ao non rexerse polo calendario ocidental

O ano das catástrofes

Xa hai reservas en hoteis e restaurantes para a vindeira Noitevella. Págase por un lugar privilexiado onde receber o primeiro dia de século e dun milénio cuestionado polos científicos. Millóns de persoas en China e nos países musulmáns réxense ademais por un calendario diferente, botando así por terra os agoiros catastróficos para este 1999. Para eles non existe o efecto 2000.

Para os chineses o ano ten 354 días. No calendario musulmán, a direita, o ano actual é o de 1419.

O Valedor do Povo reafirmase nos dados do informe sobre a pobreza

Seiscientos mil galegos gañan menos da metade da media española e 136.000 gañan menos da cuarta parte

(Páx. 4)

A NOSA TERRA

Empresa Xornalística Editora:
Promociones Culturales Galegas S.A.

Consello de Administración:

PRESIDENTE:
Cesáreo Sánchez Iglesias.

VICEPRESIDENTE:
Xaquín Acosta.

CONSELLEIRO DELEGADO:
Xosé Fernández Puga.

VOGAIS:
Alberto Ansede,
Xosé M. Dobarro,
Antón Fernández,
Manuel Vilga, Xosé Castro
Ratón, Manuel Portas e
Xan Costa.

SECRETARIO:
Xan Piñeiro.

Director:
Alfonso Eir López

Redacción:

Gustavo Luca de Ten,
Xan Carballo, Manuel Vilga,
Horacio Vixande,
Arantxa Estévez, Carme Vidal,
Paula Castro, Paula Bergantinos.

EDICIONES ESPECIALES:
Xosé Henrique Acula.

DISEÑO DE MAQUETA:
Xosé Taboada.

Colaboradores:

MADRID:
Manuel Seoane.

BARCELONA:
Iria Varela.

PORTUGAL:
Gonçalo Nuno.

SANIDADE:
Maria Alonso.

CULTURA:
Xoán M. Estévez,
Celsio López Pazos,
Manuel Vilar, Lupe Gómez,
Óscar Losada, Gonzalo Vilas,
Xosé M. Eir López,
Xesús González Gómez, Manuel
Rivas, Borobó.

LECIER:
André Luca

Fotografía:
Andrés Panaro,
Xosé Marra,
Voz Noticias.

Ilustración:
Xosé Lois, Pepo Carreiro,
Carlos Silvar, Gonzalo Vilas,
Suso Sanmartín.

Publicidade:
Carlos Martínez Muñoz

Xefa de Administración:
Blanca Costas

Subscriptions:
Lola Fernández Puga

Vendas:
Xosé M. Fdez. Abraido

Redacción e Administración:
Rua do Príncipe 22, baixo.
36202 Vigo
Apartado 1371, 36200 Vigo

Edición Electrónica:
www.arakis.es/~antpcg

Teléfonos:

REDACCIÓN:
(986) 43 38 86 - 22 24 05
Fax (986) 22 31 01
Correo Electrónico:
antpcg@arakis.es

ADMINISTRACIÓN, SUBSCRIPTIONS E
PUBLICIDAD:
(986) 43 38 30*

Imprenta:
E.C. C-3 1958

Depósito Legal:
C-963-1977

ISSN:
0213-3105

Non se mantén
correspondencia sobre
orixinais non solicitados.

Está permitida a reproducción
sempre que se citar
procedencia.

Ven de rematar o ano e os grandes hoteis reciben xa chamas de teléfono para reservar praza na cea e no baile do vindeiro fin de ano. Mais demanda teñen os locais esotéricos, que receberán o ano situados conforme dicte a sua carta astral e cobrando uns bons cartos aos que queran participar da experiencia. Se o Nadal se caracteriza polo consumismo sen me-

Xurden empresas en EEUU que ofrecen un refúgio no deserto mentres dure o denominado "efecto 2000".

dida, Decembro de 1999 será aproveitado polas grandes empresas para o bombardeo publicitario.

Dentro desta campaña insírese o denominado "efecto 2000", polo cal, segundo as compañías de software, os ordenadores

non asimilarán a entrada do novo século e se colocarán no primeiro de Xaneiro do ano cero. O resultado é interpretado por moitos como a paralización da actividade da nosa civilización. Boa ocasión para os profesionais da programación, que aproveitan para revalorizar o seu traballo. As compañías de software tamén queren tirar ben.

Pasa á páxina seguinte

Cidáñ chinés posa diante dun mural da Grande Muralla.

Ven da páxina anterior

neficio do cambio de século e advirten que os seus técnicos xa teñen traballo até fin de ano.

En Estados Unidos, o "efecto 2000" converteuse en sinónimo de apocalipse para grupos de fanáticos. Prevendo que os bancos van padecer a inadecuación dos computadores ao novo século, retiran os seus cartos e venden os seus inmóveis. Do pánico de uns, a outros se lle ocorren ideas. A empresa *Imos a toda presa* adícase a buscar refúgio no deserto por 500 dólares ao mes a todas aquelas persoas que queiran vivir illadas mentres o "efecto 2000" interrompa a actividad comercial normal.

Emulando a tolémia que asaltou a moitos no ano 1000, segundo recollen os historiadores, hai quien pretende acelerar a chegada do 2000 e, con ela, a aparición dun Mesías. *Cristianos Preocupados* é o nome dunha secta norteamericana, cuxos membros están convencidos de que deben morrer en Xerusalén o 31 de Decembro deste ano. Teñen presa e aseguran que se eles provocan con actos violentos a destrucción do mundo, Cristo baixará antes. Grupos de militares vencellados á extrema dereita estadounidense adétranse con armas para o que poida pasar na vinda Noitevella. A policía israeli ven de preparar un grupo especial adicado exclusivamente a frear as múltiples ocorrências do fin de milénio.

Fin de milénio?

Pero ademais de reseñar que o tempo está establecido de maneira convencional, son moitos os científicos que lembran que o século XXI comeza en Xaneiro do 2001 -non existe un ano 0- e non en Xaneiro do 2000. Tamén advirten contra as cartas astrais que preven graves sucesos neste último ano do século. Só fai falla ver os horóscopos ben distintos que se publican a cotio para darse conta de que a astroloxía derivou nun camelo, sinalan.

A fraxilidade do calendario occidental chega até hoxe, con propostas para modificalo, que deben ser aceitadas pola Igrexa. O tempo foi encollido ou estirado segundo as necesidades de cadaquén. O calendario Gregoriano, establecido polo Papa en 1582, intentou combinar os movementos ao redor do sol, as fases lúares e, tamén, os motivos relixiosos. As contas non cadraban -calcularon que nos anos anteriores produciríase un retran-

January 1999 5759						
Sun	Mon	Tue	Wed	Thu	Fri	Sat
					1 Tevet 13	2 Tevet 14
3 Tevet 15	4 Tevet 16	5 Tevet 17	6 Tevet 18	7 Tevet 19	8 Tevet 20	9 Tevet 21
10 Tevet 22	11 Tevet 23	12 Tevet 24	13 Tevet 25	14 Tevet 26	15 Tevet 27	16 Tevet 28
17 Tevet 29	18 Shevat 1	19 Shevat 2	20 Shevat 3	21 Shevat 4	22 Shevat 5	23 Shevat 6
24 Shevat 7	25 Shevat 8	26 Shevat 9	27 Shevat 10	28 Shevat 11	29 Shevat 12	30 Shevat 13
31 Shevat 14						

Calendario xudeo deste mes de Xaneiro occidental. O ano 1999 corresponde ao xudeu 5759.

so de once días - e decidiron que o 5 de Outubro dese ano pasase a ser 15. Os países católicos foron aceitando progresivamente este calendario.

A quem non lles preocupa moito o efecto psicolóxico do 2000 é aos perto de 1.300 millóns de chineses que seguen celebrando a chegada do ano novo segundo o calendario luar. Só se tienen en conta as fases da lúa e o ano dura 354 días. A presión do calendario occidental fixo que o adoptasen en 1912 pero as celebracións seguon un criterio próprio. Mientras en Galiza se comen as uvas, eles están tan tranquilos. A sua festa de Aninovo, segundo o iin

iang li, o seu almanaque, comeza a primeira noite de lua chea entre o 21 de Xaneiro e o 19 de Febreiro. Leóns de seda e música a todo volume alonxan os maos espíritus, e a festa serve para reflexións filosóficas. O horóscopo chinés estivo de moda durante algun tempo en publicacións europeas ainda que non callou o feito de identificarse con animais como a rata, o porco ou o mono.

Os hindues, pola sua parte, viven en 1920. O seu ano divídese en tres periodos de catro meses chamados caturmasia e o noso Domingo é o seu Raviara, que marca o comezo da semana. Támen é luar o calendario musulmán

Os hindues viven no 1920, os xudeus no 5759 e os musulmáns en 1419.

Os xornais árabes, como este de Quatar, usan datas acordes coa cultura árabe onde hoxe viven no ano 1419.

O negocio do milenarismo

Agoreiros houbo sempre. Desde os profetas cujas "profecías" eran escritas cen anos despois de que se fixesen realidade até os videntes que traballando ao servizo do poder dabán folgos á povoación con mentiras sobre un porvir mellor. Sobre o século XXI moitas especulacións se fixeron na literatura e na ciencia; algunas convertíronse en realidade, outras non deixaron de ser pura fantasia: a curación do cancro, a vida en Marte ou a desaparición da alimentación tradicional sendo substituída por cápsulas.

A barreira do 2000 non deixa de ser unha fráxil cancela pola que o império dominante actual, Estados Unidos, intenta colar todo un comercio relacionado co novo milénio. Mentar o século XXI é advertir a todo cidadán de que hai que estar preparado para uns tempos que nos van superar. E o milenarismo baseado no poder da tecnoloxía cando,

paradójicamente, as empresas van de cabeza porque os seus sistemas informáticos non contemplan os díxitos do novo século. Mais de quince mil especialistas vanse reunir en Madrid para tratar de solventar ese misterio que, como non podía ser doutro xeito, xa tiña nome, "efecto 2000", antes de ser detectado.

Pero que significa na vida cotiá -non psicolóxicamente, senón na práctica- a chegada do novo século e milénio? Imos espertar envoltos en "progreso"? A visión occidental dominante fai que se esqueza que o tempo é unha convención, manexada según as necesidades e intereses dos gobernantes mundiais. Primeiro a Igrexa e, posteriormente, potencias como Estados Unidos e Inglaterra argallaron os calendarios. Centos de millóns de persoas no mundo non viven no noso tempo e outros tantos fano por imposición. Tiveron que adaptarse aos calendarios occidentais por

razóns puramente comerciais -os seus computadores tamén están ameazados pola enfermidade do novo milénio-. Os seus almanaque tradicionais, sen embargo, seguen rexendo as festas e celebracións.

Os maos e bos agoiros vanse multiplicar neste último ano -penúltimo científicamente falando- do século. Pero, como explicaba o metereólogo e divulgador Manuel Tohára nun traballo de hai xa varios anos, a astroloxía converteuse nun camelo, só fai falla comparar os horóscopos que se poden ler na mesma semana en diferentes publicacións. Un Piscis pode atopar un traballo, ser deixado pola sua parella, arruinarse no xogo e establecer novas amizades na mesma semana. Pode escolher a posibilidade que máis convenza; a este Piscis non lle vai cambiar a vida a partir do 1 de Xaneiro do 2000. Ademais, en China podería ser un mono ou un porco.♦

O tempo, un chicle

Os agoreiros de catástrofes para este último ano de século e milénio -que a ciencia cuestiona- abalan entre o caos tecnolóxico e a celebración do xuizo final. Para desvencellarse dos motivos relixiosos, xa os franceses cando a sua Revolución, quixeron reinventar o tempo. O ano 1 no calendario republicano francés sería o 1792, cando se instaurou a República, e tería 360 días repartidos en 12 meses más cinco días adicados á festa. Vendimario, Brumário, Xerminal, Termidor, Pluvioso ou Ventoso eran algunos dos nomes escollidos para os meses. Foi difícil para os franceses adaptarse e en 1806 voltouse ao gregoriano. O almanaque republicano sobreviviu trece anos.

Ano 5759

O ano 5759 comezou para os xudeus en Setembro de 1998, mentres os budistas están viviendo o ano 2541. Deus xulga aos xudeus, segundo a tradición, pero non teñen que esperar ao final do milénio. Faino o primeiro dia do mes hebreo Tishri, que se desenvolve entre Setembro e Outubro. Un corno, o shofar, serve para marcar o comezo dun período de reflexión. A noite é de festa e a mesa inclue mel, mazás e un pan chamado challah.

Segundo as profecías dos milenaristas, o caos, o xuizo final ou o colapso tecnolóxico chegarían en datas ben diferentes para os habitantes do mundo. Se os anteriores cambios de século foron vistos como datas límite na loita contra o colonialismo ou contra os terranentes en América ou Oceanía, a chegada do século XXI vénese como o punto no que a revolución tecnolóxica se consolida. Non é tal como tamén o é a revolución espacial, mália que hai dous anos que a Nasa "descubriu" restos do que podería ser "marcianos" amenizando dese xeito o fin de século, o mesmo que os experimentos de clonación. As multinacionais emprenden unha campaña de renovación da imaxe corporativa acorde cun novo milénio no que os humanos xa fumos imaxinados vestindo de plateado e comendo cápsulas que sintetizarian todas as vitaminas e proteínas que se necesitan.

A división en 24 zonas horárias, establecida desde o observatorio de Greenwich en 1884, tivo unha aplicación *sui generis*, que amosa a relatividade das medições temporais. Había que adaptarse aos movementos terrestres, pero as autoridades locais tiñan a última decisión. Por esa razón, os galegos imos comer as uvas o 31 de Decembro de 1999 unha hora antes que os portugueses ou que os canarios, mália que compartiamos a mesma franxa horaria.♦

Nas duas guerras mundiais adiantáronse os relóxios unha hora para aforrar electricidade no serán.

O PP rexeita o informe sobre exclusión social enfrentándose por primeira vez con Xosé Cora

O Valedor replica á Xunta que pobres non só son os esmoleiros

• A. ESTÉVEZ

O pobre xa non vai apoiado nun "pau de sanguíño" sen outra compañía que o "crou crou" dun sapo, como describia Cuross Enríquez; os pobres hoxendía poden ser ancianos descolgados da Seguridade social, unha nai separada con fillos e sen emprego, o mozo que rematou de estudar e tarda anos en atopar emprego ou o preso recién liberado. O informe sobre exclusión social do Valedor do Povo sinala ao Governo de Manuel Fraga que un pobre xa non ten que durmir nun xergón ou nun palleiro para ser beneficiario da asistencia social.

Desempregados e mulleres, pero tamén mendigos, imigrantes e enfermos da SIDA ou Alzheimer son apontados polo Valedor do Povo como colectivos especialmente excluídos e marginados. O seu informe é un repaso á parte da sociedade que ao Governo lle custa máis admitir. O PP rexeita as conclusións do traballo realizado pola equipa de Xosé Cora sinalando que non hai tantos excluídos no país. Cora defende a situación descrita no seu informe como "real" e amosa a esperanza de que a Xunta tome nota.

Cora parte de que Galiza, segundo os baremos polos que se mide a riqueza dun país, ten unha situación avantaxosa no conxunto mundial pero deficiente dentro do marco político e económico no que se desenvolve, tanto no Estado como na Unión europea. O desemprego é o factor que más incide na exclusión social e, polo tanto, o Valedor aponta que todos os xóvenes que non teñen traballo son fímes candidatos á marginación.

As cifras de Xosé Cora son as que enfadan aos responsables do PP. Cuantifica en 595.000 as persoas que viven na Galiza en "pobreza relativa", ou sexa, as que gañan menos da metade da media española e 136.540 en "pobreza severa", ou sexa, percibindo menos da cuarta parte. Para chegar a esta conclusión, o Valedor utiliza informes como o elaborado polo Consello Económico e Social de Galiza, *Caritas* ou os sindicatos. Erradicar a miseria é un obxectivo modesto, á vez, urgente, di.

Para Xosé Cora as discusións sobre quen é pobre deben estar resoltas a un paso do novo século, e debe ser a Administración quien adquira un papel activo á hora de asumir aos marginados. "Incluso ás persoas dispostas a colaborar, cando algúen chama á sua porta ou lle tende a man na rúa en solicitude de axuda, tenden a asaltalo coa consabida pergunta de se será un pobre de verdade ou un drogadito, sen reparar tampouco en que pode ser as duas cousas: non son excluíntes".

Cidadáns sen direitos

Non se pode alegar desde a Xun-

O Valedor do Povo, Xosé Cora, á esquerda, sinala que é responsabilidade da Administración detectar aos cidadáns sen direitos. Na foto unha familia de Vigo nunha chabola.

A.N.T.

ta que o "orzamento está esgotado" para denegar os servizos sociais. A información sobre estes "acostuma a adoecer de sesgada e propagandística. Tende a anunciar a bombo e platillo o que fai e a silenciar o que queda por facer. Anunciar repetidamente que se construye ou inaugura unha residencia de ancianos, e silenciar que Galiza segue sendo en España a comunidade con menores prazas de residencias en proporción ao número de ancianos que ten. Airear de forma trufalista unha lieixirísima diminución do paro, ainda que sexa claramente estacional, e pasar como sobre ascuas cando o Inquérito de Povoación Activa amósanos trimes-

tre tras trimestre que o paro estructural segue aumentando", denuncia Xosé Cora.

O informe do Valedor desmonta tamén os planos de emprego xuvenil emprendidos pola Xunta e as proprias recomendacións para os xóvens á hora de atopar traballo. Se ben as guías da consellería de Xuventude sinalan que a causa de non atopar traballo "pode estar nun mesmo", o Valedor - que sinala que o 40% dos mozos non teñen traballo - afirma que "hoxe existen na Galiza dúas de miles de persoas buscando traballo e que non o atopan. Resultan insultantemente falsas determinadas afirmacións nas que

acostuman a instalarse os sectores más insensíbeis e romos da sociedade, segundo os cales o que quere traballar sempre encontra ou couzas polo estilo".

Son moitas as queixas e problemas detectados polo Valedor, que se analisan neste informe extraordinario. As mulleres son, para Xosé Cora, un colectivo que sufre a exclusión de diferentes maneiras, tanto con traballo como sen el. Considera un "pronunciamento xudicial de capital importancia" o do xulgado do Social de Pontevedra que considerou discriminatoria a actitude da Seguridade Social de non dar de alta a unha labrega por entender

que os ingresos do agro non eran os más importantes da casa. A razón: o seu home era un traballador autónomo. O caso foi denunciado polo Sindicato Labrego e polo BNG no Congreso.

Pero ademais na oficina do Valedor revisáronse os convénios laborais que continúan mantendo categorías laborais discriminatórias como "limpadora", "cociñeira" ou "secretaria", polo cal as mulleres cobran menos. As dificultades das empregadas o fogar tamén son denunciadas no informe mália que como sinala o Valedor son un colectivo invisible. "O traballo que levan a cabo adopta a ser a tempo parcial e con soldos más ben baixos; é polo demais, un colectivo socialmente invisible xa que traballan aillardamente, non están afiliadas aos sindicatos e non empregan medidas de conflito colectivo como folgas, etc".

Homosexuais, enfermos

Enfermos da SIDA e de Alzheimer tampouco reciben o apoio administrativo que requiren. Cora chama a atención tamén sobre os xitanos, que cifra nunhas 6.750 persoas no país, e sobre os que se exerce unha forte discriminación xa que "ainda quedan autoridades administrativas que unha vez aprobada a concesión dunha vivenda de protección oficial a unha familia xitana denégana". Sobre os homosexuais, o Valedor estima que a porcentaxe abala entre un 7% e un 10% da povoación e denuncia que ainda hai poucos anos a Administración repartía un formulario para as oposicións nos que a homossexualidade era considerada uña "enfemidade sexual".

Bomba de reloxería

Cora di que lle gostaría estar trabucado nas suas conclusións, pero que non é tal. "Un sistema así, é un sistema evidentemente enfermo. E o historicamente novedoso desta situación é que non afecta só ás persoas que naceran na pobreza. É que fai pobres a moitas persoas, sobre todo das xeracións de mozos, que nunca o foran. Co que fará cada vez más difícil as xeracións adultas o leximir este sistema ante os seus propios fillos. Tal situación constitue unha verdadeira bomba de reloxería, cun perigo social do cal non se ten aínda suficiente conciencia a noso xuizo".♦

A. EIRÉ

O Rei respalda a negociación en Euskadi

O Rei de España, Juan Carlos I, fixo ouvir a sua voz apoiando a proceso de pacificación de Euskadi. Se na mensaxe de Nadal a referencia foi morna, durante a celebración da Pásqua Militar posicionouse inequivocadamente. A sua petición de que continúen os contactos para a pacificación, mália que a violencia non desapareza de todo, é, en primeiro lugar, a constatación de que no proceso de paz vai ter que andarse por pasares, algo evidente. A ocasión escollida polo Rei para pronunciarse tamén é significativa, pois prodúcese ante o estamento militar, para deixar constancia que non poden existir retusias neste aspecto. Pero cobra maior trascendencia cando discrepa pública e claramente coa liña que tenta impor o PP, cun José María Aznar ameazando ese mesmo dia con cortar os contactos se segue a violencia. O PP pretende beneficiarse da sua posición intransigente fronte ao nacionalismo, ao tempo que aparece como pacificador. Algo moi difícil de lograr porque os partidos de Euskadi, sobre todo EH, tamén teñen a sua estratexia e as bases abertzales necesitan progresos cuantificábeis, que pasan, antes de nada, polos presos.♦

EdeG e PSOE negócián un pacto para as municipais

5

O coordinador xeral de Esquerda de Galiza, Anxo Guerreiro, ofereceu unha alianza ao PSdeG-PSOE para as vindeiras eleccións municipais de Xuño de 1999. Os socialistas xa adiantaron que este partido concorrerá só baixo as suas siglas ás eleccións, ainda que o secretario xeral Emilio Pérez Touriño matizou que poden acoller a independentes ou a membros de EdeG e que xunto ao seu nome aparezan as siglas da forza á que pertenzan cando esta non sexa o PSdeG-PSOE. De momento non se falou de nomes, ainda que EdeG podería situar a alguns candidatos moi ben coloados nas listas socialistas. Os programas eleitorais tamén foron abordados de momento nas conversas entre as duas forzas, pero todo fai prever que este non sexa un obstáculo debido á sintonía ideolóxica dos dous partidos.♦

Encontro bilateral entre o BNG e o Partido Comunista Portugués

O Venres oito de Xaneiro celébrase en Compostela un encontro bilateral entre o Bloque Nacionalista Galego e o Partido Comunista Portugués para establecer as liñas concretas de actuación das dous forzas en materia de política lingüística, Unión Europea, institucións locais, ámbito sócio-económico e política feminista. Este é o primeiro encontro do máximo nivel entre as dous formacións, xa que no pasado producíronse relacóns do Bloque co PCP, pero nunca cunha representación nacional deste partido. O BNG, na sua última asamblea, acordou intensificar as suas relacóns co Partido Comunista Portugués e en xeral coas formacións de alén do Miño.♦

Comezan as experiencias piloto de recollida selectiva de SOGAMA

O plano de residuos sólidos que xestiona a Sociedade Galega de Meio Ambiente, Sogama, comezou a desenvolver unha experiencia piloto en dezaseis concellos para conscientizar á veciñanza da necesidade da recollida selectiva de resíduos. Esta experiencia emárcase dentro da obriga de Sogama de recoller selectivamente o lixo, que figura no plano de residuos da Xunta. Precisamente este plano foi modificado para incluir a recollida selectiva para poder acceder a fondos comunitarios para o seu financiamento. O plano contempla a colocación dunha illeta de reciclaje por cada cincocentos veciños. De todos xeitos o plano foi criticado polos ecoloxistas por seguir a contemplar a incineración e por considerar que non se afronta con verdadeira decisión a recollida selectiva.

Por outra banda, a Federación Ecoloxista Galega rexeitou o nomeamento por parte da Xunta de tres membros do Consello Galego de Meio Ambiente por considerar non houbo consenso e porque as tres persoas designadas non reunen a condición de ter "recoñecido prestíxio no campo ambiental".♦

Subas do autobus e o taxi na Coruña

Despois de Vigo, A Coruña é a segunda cidade galega na que é más caro o transporte urbano. Por acordo municipal o prezo do autobus é a partir de agora de 110 pesetas –en Vigo costa 115 pesetas. No caso dos táxis, a baixada de bandeira pasa a costar 285 pesetas os días laborables e 335 pesetas os feriados. En total as subas calcúlanse en torno ao 4% e a federación vecinal considerou xusto o incremento. Outra banda, a asociación Via Rápida solicitou o establecemento dunha liña de trolebus –autobus de tracción eléctrica sen raios– que uniría a Porta Real cos Castros e Monelos.♦

Galiza terceira comunidade en mortandade en estrada

En 1998 faleceron 442 persoas nas estradas galegas nun total de 392 sinistros con vítimas mortais. O número coloca á Galiza no terceiro lugar entre todas as Comunidades autónomas polos mortos en carretera. Catalunya e Andalucía, con maior densidade populacional, situáronse por riba do noso país en canto a sinistrabilidade en estrada. Mientras a Dirección Xeral de Tráfico desglosa as causas por factores concretos dos accidentes (velocidade inadecuada, distracción, embriaguez, etc), na Galiza hai outra causa engadida que ten carácter

ter externo; eis o mal estado da rede viaria e o irregular trazado das estradas galegas, con grande número de curvas. Mientras na Galiza aumentou o número de persoas falecidas, noutras seis comunidades diminuiron as vítimas mortais.♦

Elimínase como sociedade de promoción e desenvolvimento industrial

Orza liquida SODIGA apesar da sua eficácia e prestíxio empresarial

• PAULA CASTRO

A reforma do sistema de promoción industrial, prevista nos orzamentos de 1999, supón a transformación da S.A. para o Desenvolvimento Industrial de Galiza (SODIGA) en sociedade de capital risco. Segundo o presidente da Comisión de Economía do Parlamento galego, o deputado nacionalista Camilo Nogueira, con este cambio Sodiga pasaría a estar controlada por unha Sociedade Xestora de capital risco que non ten, por lei, capacidade para a promoción industrial. Alén das contradicciones que se derivarian desta transformación, Nogueira señala que con esta decisión liquidase á equipa de dirección e ao conxunto do personal que traballa nesta sociedade e que, logo dos proxectos e investimentos realizados, ten demonstrada a sua eficiencia.

Segundo se recolle no Orzamento Xeral de Galiza para o ano 1999, no apartado destinado ao Instituto Galego de Promoción Económica (IGAPE), prevese reformar o sistema de promoción industrial transformando por unha banda a Sodiga en sociedade de capital risco e criando, pola outra, dous fondos de capital risco denominados *Emprende* e *Adiante*.

Esta reforma realiza atendendo ao contido da lei recentemente aprobada polas Cortes xerais do Estado. Unha lei que regula un sistema de entidades como sociedades anónimas de capital risco, fondos de capital risco e sociedades xestoras de capital risco.

No caso das sociedades de capital risco, que é no que se prevé convertir a Sodiga, a lei as concibe como entidades que invisten en empresas concretas através da sua participación con capital ou através de préstamos, pero en calquera caso co ánimo de retirarse ao cabo dun tempo. Ademais, estas sociedades contan con representación nos Consellos de Administración das empresas participadas. Non así no caso dos fondos de capital risco, que só están concebidos como medio para facer investimentos co fin de obter beneficios.

Ademais, a lei prevé, para controlar estes fondos, a creación de Sociedades Xestoras de capital risco que tamén teñen a capacidade para xestionar as sociedades de capital risco, caso de figurar nos seus Estatutos esta delegación.

Xestión externa

Parelle á aprobación dos fondos *Emprende* e *Adiante*, de capital risco, a Administración galega cria unha Sociedade de Xestión, tal e como prevé a lei, para o seu control. Pero esta sociedade sería tamén a encargada de xestionar a sociedade de capital risco na que

Sodiga propiciou unha boa parte do tecido industrial galego dos últimos anos. A.N.T.

quedará convertida Sodiga.

Para Camilo Nogueira, esta transformación suporá que, en diante, xa non sexa a equipa técnica de Sodiga a encarregada da xestión, senón a sociedade criada para tal fin. "Destruen a equipa humana, tanto técnica como administrativa, de Sodiga e esta pasa a estar controlada desde fóra por outro organismo", sinala o parlamentario nacionalista quen matiza que "o grave de todo este asunto é que esa sociedade xestora non ten, por lei, capacidade de promoción industrial, só é un organismo técnico manipulado polo IGAPE e a Consellería de Economía".

Alén diso, prevese que esa sociedade xestora estexa participada polo IGAPE e previsiblemente por unha sociedade chamada *Ahorro Corporación*, participada á sua vez por distintas entidades financeiras, nomeadamente caixas de aforros, e que ten a sua sé en Madrid. "Polo tanto, o capital estará xestionado desde fóra de Galiza", explica o deputado do BNG, "ainda que o seu presidente sexa Méndez, o presidente de Caixa Galicia".

Ao tempo Nogueira especifica que con estas previsiones "violéntase a propia legislación aprobada nas Cortes, porque esta sociedade vai xestionar fondos exclusivamente públicos, o que en si mesmo é unha contradición". Por outra banda, o presidente da comisión de Economía lembra que na lei pola que se rexen estas sociedades de xestión, recóllese como obxectivo único o de "procurar a mellor rendabilidade dos capitais administrados, con independencia da sua aplicación territorial". Pola contra, no caso de Sodiga os investimentos só se

poden realizar na Galiza. En todo caso, Nogueira prefere esperar a coñecer como se artellará desde a Administración galega o regulamento desta sociedade en concreto para comprobar se se mantén esta limitación ou non.

Intento de control de Orza

Camilo Nogueira considera que detrás desta manobra áchase o intento do conselleiro de Economía e Facenda, Xosé Antón Orza de controlar a Sodiga e recuperar a vella idea de dispor de unha sociedade que funcione atendendo aos seus propios criterios económicos.

Sodiga nació no ano 1972 con capital maioritario do INI e coa participación de algunas entidades financeiras. Co Estatuto de Autonomía aprobado e co proceso de privatización das distintas entidades públicas estatais, o INI opta por vender a sua participación en Sodiga á Administración galega.

Orza opone porque apostó pola creación dun organismo próprio, ainda que a Xunta xa tiña unha pequena participación, adquirida en tempos de Carlos Melia. Pola contra, Xan Fernández, daquela conselleiro de Indústria, decide adquirir o capital do INI, através do IGAPE, influenciado pola equipa directiva da entidade. Deste xeito, Sodiga convértese, no ano 1996, nunha sociedade pública galega ao entrar a participar a administración de forma maioritaria no seu capital.

Coa operación que se pretende levar a cabo agora, Orza disporá da sociedade que pretendía criar daquela, ao tempo que se dota "dun instrumento máis de control das outras consellarias, como xa viña facendo através do IGAPE" asegura Nogueira.♦

OPINIÓN

NO CONGRESO DOS DEPUTADOS FOI APRESENTADO O PASADO MES DE NOVEMBRO UN PROXECTO DE LEI SOBRE PROTECCIÓN ÁS VÍTIMAS DE MAOS TRATOS. AS MEDIDAS QUE SE CONTEMPLAN ESTÁN RECOLLIDAS NO PLANO DE ACCIÓN CONTRA A VIOLÉNCIA

DOMÉSTICA APROBADO POLO CONSELLO DE MINISTROS NO MES DE ABRIL. O PARÁGRAFO SEGUNDO DO APARTADO 2 DO ARTIGO 617 DO CÓDIGO PENAL E O PARÁGRAFO QUE SE ENGADE AO ARTIGO 620 SON ENCABEZADOS CON "CANDO O OFENDIDO..." .

TRAS O 50 ANIVERSARIO DA VIOLACIÓN UNIVERSAL DOS DIREITOS DAS MULLERES

LUÍSA SERTAL

Semellaba moi sensibilizada a opinión pública, o goberno e os medios de comunicación cando o asasinato de Ana Orantes, hai agora un ano, saltou aos telexornais e desencadeou as críticas iradas e a publicidade dun feito que leva séculos ocorrendo e que leva décadas sendo denunciado polo movemento feminista. Hai mulleres, moitas, milleiros, que viven permanentemente aterrorizadas polos homes cos que comparten a sua vida, mulleres brutalmente malladas, golpeadas, secuestradas, violadas, torturadas física e psicoloxicamente, asasinadas. Os autores, os seus compañeiros. Homes que torturan, dan paus e matan calquer que sexa o seu estado civil, idade, nivel cultural, nacionalidade, profesión ou situación económica. A razón de non ter actuado antes, de non ter xulgado e condenado estas agresións e asasinatos utilizando as leis xa existentes que penan estes delitos cando se cometan contra o resto das persoas ou contra as mulleres fora do matrimonio, non é outra que a de manter a intocabilidade da institución matrimonial, a imunidade dos delitos cometidos dentro dela, moitas veces mesmo o direito a cometelos. Son, esta institución e o seu regulamento, o que haría que modificase.

Mais, queren de novo a prensa e o poder, pretendidamente concienciados, resolver a violencia cunha linguaxe agresora coas mulleres. O grande paroxiso.

Modifícase o Código Penal para lograr a erradicación das condutas delitivas consistentes en maos tratos [sic]. Elaboran un Plano de Acción contra a Violencia Doméstica. Encabezan dous dos apartados con O ofendido. É aprobado polo Consello de Ministros e assinado polo Presidente do Congreso dos Deputados. Logo este proxecto apreséntase socialmente como un grande avance na resolución do problema. A cuestión é que o que tentan solucionar non é o problema. Pofien cara de consternación, elaboran discursos preocupados, parchan o Código Penal, e o asunto pode xa cair no esquecemento, na cotidianidade de calquer conducta delitiva. A xustiza xa puxo as vias de solución.

Seica non caen na conta de que as mulleres non somos maltratadas, senón torturadas. Non somos vítimas da violencia doméstica porque non somos un producto doméstico. Os animais de compañía son domésticos, a billa que se derrama e a lavadora que non funciona son problemas domésticos. As mulleres somos iso tan difícil de entender e aceitar: mulleres, persoas sen adxectivación, persoas que na dualidade feminino/masculino pertencemos a un dos xéneros. Sen connotacións. Mais a linguaxe sexista revolve, novamente, a realidade

contra as mulleres: domésticas e maltratadas. Coma os cans. Querer reducir o problema ao ámbito privado e do fogar é querer combatelo e manter, ao tempo, as estruturas e a ideoloxía que o xeran. Escrever ou falar de nós como se fósemos un colectivo de seres indefensos que necesitan de protección contra un grupo de homes enfermos, tarados, desequilibrados non é intentar eliminar o problema.

A LINGUAJE, COLABORADORA DOS QUE AGREDEN. O medio para expresar e dar forma á realidade, para dotar de existencia e peso a todo aquilo que a conforma é a lingua. E hai unha metade que non está disposta a contribuir a darlle outra forma, de conformar outra conciencia colectiva na que a existencia das mulleres sexa real, tena o espazo e o peso que corresponden ao que os dados, obxectivos e probados estatisticamente, confirman: que somos más da metade da povoación do mundo e non un grupo minoritario e marginal. Pero o Congreso é dos deputados, o Consello é de ministros e as mulleres somos o ofendido. Desde a chegada ao mundo négasenos ao proclamar Os Dereitos

do Neno. Se na realidade, a más íntima e privada e a más pública e sócio-política, a vida das mulleres tivese o mesmo valor que a vida dos homes non se tería acuñado a expresión violencia doméstica. Estaríamos a falar de delitos e crimes machistas. Porque nas outras realidades que afectan a outros colectivos de persoas, os delitos e crimes son definidos pola persoa ou colectivo agresor. Delitos de tortura, delitos de terrorismo, ataques racistas, crimes de guerra, crimes de Estado. E cando é o colectivo agredido, poñímos por caso a humanidade, o que dala lugar á calificación chamámoslos crimes contra a humanidade; digamos, daquela, crimes contra as mulleres cando estas conforman o colectivo de agredidas. As palabras non son inocentes nem asexúpticas. O xenérico masculino, que moitos defenden como se dun dogma de fe gramatical se tratase, tampoco. Aqueles que o defenden non poden, simultaneamente, defender a igualdade dos xéneros. Aqueles que nos consideran domésticas non poden pretender que nos miran e consideran como iguais cando deliberadamente nos califican como aos animais e nos ocultan no discurso. Aqueles que falan do ofendido, non poden vendernos unha solución a un problema no que nen sequer existimos como suxeito que padece o problema.

VIDAS E "VIDAS DAS MULLERES". Cal é pois a diferencia entre torturar unha muller e torturar un preso, entre asasinar unha muller e asasinar unha persoa imigrante, entre matar civis e matar mulleres, entre o terror imposto polas organizacións armadas, os militares, ou o Estado e o terror imposto polos homes? Onde radica a diferencia das víctimas? Se cadría, o asasinato merece distinta consideración dependendo de que sexa un concelleiro, un siareiro dunha equipa de fútbol, unha persoa imigrante, unha persoa con determinada ideoloxía política e unha muller. Hai vidas e vidas. Hainas grandes, importantes, maiúsculas e hainas pequenas, prescindibles, minúsculas.

As agresións contra outros colectivos non se consideran maos tratos senón delitos, por que logo as mulleres somos maltratadas?

Ben é certo que o problema sai á luz e que as reformas do Código Penal, ainda que insuficientes e nunha dirección mesmo errada, significan un pequeno avance. Pero

non deixan de ser un verniz para ocultar o mal estado real das cousas, para tapar a verdadeira solución.

As connotacións que se transmiten ao tempo que se pretende pôr fin á inxustiza secular que padecemos non fan más que perpetuala.

O ÚNICO CULPÁBEL: O PATRIARCADO. Desde as tribunas de opinión criticase enardecidamente a mutilación das mulleres en África e Ásia, o fundamentalismo islámico e o papel que adxudica ás mulleres; para a violencia Occidental desenvolvida apúntanse o baixo nível cultural e a precariedade económica como causas da mesma. Esquecen, aqueles que así intentan explicar o problema, que os que mutilan a unha muller en outros continentes, os que as obrigan a se cobrir por motivos relixiosos, a vivir reclusas e submetidas e os que as agreden, violan, recluen, someten e matan en Europa e todo Occidente parten exactamente dos mesmos presupostos, ampáranse nas mesmas xustificacions sendo a única diferéncia o discurso co que se adorna. Esquecen que non son homes distintos daqueles de África e Ásia, daqueles que pratican outras relixións distintas da católica, daqueles que non pratican nem cren; que viver nunha sociedade máis industrializada non os exime da sua culpabilidade nem lles outorga un certificado de superioridade evolutiva. Queren esquecer tamén que entre os titulados universitarios, os cargos públicos, os profesionais de prestíxio hai agresores e asasinios de mulleres.

E non queren saber que, para erradicar o problema, os homes terán que empezar por sinalarse a si mesmos como colaboradores, uns activos e outros pasivos; que haberá que atacar, desde todas as esferas da sociedade, a aqueles que defenden e xustifican o uso do xenérico masculino e falar e escrever con propriedade; que haberá que prohibir a maior parte da publicidade que se exhibe e enfrentarse ás compañías anunciantes; que haberá que denunciar á Igrexa Católica e a sua doutrina, a sua interferencia nos asuntos públicos e civis, retirarle as subvencións que reciben do Estado.

En definitiva, haberá que revolucionar as institucións e reconstruirlas desde presupostos ben distintos e refacer os modelos de relación entre as persoas; deberemos condenar o modelo familiar tradicional e o matrimonio como institución social fundamental e necesaria; teremos que cambiar radical e profundamente a sociedade. Pero previamente hai que concluir que a verdadeira causa, a razón de que se produza esta violencia non é outra que a sociedade patriarcal na que vivemos. Despois, os que disfrutan dos privilexios deste estado das cousas terán que renunciar a eles. Mentre tanto, a sua caridade para connosco leva só a facer público un problema que ningún descoñecía. Xulgar, castigar, condenar é un paso. Pero que non pretendan engañarnos. Os parches nunca fixeron desaparecer os problemas. Só os agachan e os pintan de esperanza. De falsas esperanzas se non somos nós, as mulleres, quen tomamos a verdadeira reforma e a verdadeira xustiza nas nosas mans.♦

'Non somos vítimas da violencia doméstica porque non somos un produto doméstico'

Non cumpre nin as funcións para o as que foi deseñado

O modelo privatizador do MEDTEC entra en crise

♦ A. EIRÉ

O fungo *aspergillus* que entrou no quirófano do Instituto Galego de Medicina Técnica (Medtec) de Vigo está a rematar coa vida deste ente privatizador que ten só tres anos, ao mesmo ritmo que van aparecendo enfermos infectados. A diferéncia aparece en que o MEDTEC xa naceo entaranguado e *contra natura*, rexéndose pola producción e non pola necesidade que guia aos centros públicos de medicina.

Mentres se está a discutir publicamente se limpaban ben ou non os quirófanos do MEDTEC do hospital do Meixoeiro de Vigo; se chegaban ou non cinco ou dez minutos que levou algun dia facer a limpeza; se as portas se pechaban todas ao xeito cando se estaba nas operacións; se se podía seguir operando con obras tan perto, ou se se detectou o fungo mortal, de nome *aspergillus*, no seu debido momento, o MEDTEC está a caer con toda a sua andamiaxe privatizadora, sen que ningún se atreva a anunciar e certificar a sua defunción.

Semella que o que se está a pór en cuestión na infección do MEDTEC do Meixoeiro é ao hospital, cando non é unha crise dun modelo de hospital público, senón de algo, o MEDTEC, cunha lóxica totalmente diferente, que se inclue dentro da organización da sanidade pública. Os errores da limpeza dos quirófanos poden subsanarse, os errores das presas nas intervencións e entre elas, non deixando pasar o tempo razonábel, tamén, os riscos destas infeccións existen (senón que Ilo pergunten ao hospital de Cruces en Euskadi, no que morreron unha dúzia de enfermos nunha situación semellante), o que non se pode é seguir mantendo un sistema perverso na sanidade, segundo afirman desde os propios sindicatos do Meixoeiro a diversos profesionais da medicina, alguns traballadores do centro.

O MEDTEC foi creado hai tres anos. A xustificación era a procura da rendabilidade social. Partíase da premisa de que era necesario incentivar aos médicos para que realizasen máis traballo. Como na medicina pública non é posibel, criaron unha empresa privada, presidida polo propio conselleiro de Sanidade e con capital da Xunta, para así saltarse as normas da medicina pública. Pasouse a primar perversamente a produción e non a planificación e a necesidade que son os motivos que sobrancean na medicina pública.

Non cumple para o que foi deseñado

A infección de *aspergillus* demuestra que as loubadas eficiencia e eficácia privatizadoras non existen. Deixou ao descuberto moitas das fallas que diversos traballadores da sanidade, incluidos os sindicatos do Meixoeiro, levaban denunciando desde meses.

Pero se o fallo estivo nos quirófanos do MEDTEC é o conxunto

A contaminación dun quirófano xestionado polo MEDTEC cuestiona as medidas de limpeza e control tomadas no Meixoeiro. A.N.T.

do hospital do Meixoeiro (a sanidade pública) a que ten, non só que carregar co descrédito, senón dar a cara ante os enfermos, familiares e ante a opinión pública. No MEDTEC alardean de estatísticas de eficácia. Afirman que case o 100% dos enfermos saen ben das operacións. O que non din estas estatísticas, dadas a coñecer profusamente, é que os riscos es-

tán nos postoperatorios. Pero segundo saen da reanimación os enfermos son trasladados os hospital (no mesmo edificio) que é quen logo rexista esas mortes como "suas". Se hai un problema, o enfermo non volta ao MEDTEC, senón que entrará nese hospital ou noutro. Así son fáciles de conseguir os resultados de eficácia case plena. Se non puido demostrar nestes

3 anos o MEDTEC a sua equidade e eficácia, tampouco a rendabilidade económica. O MEDTEC está a incumprir flagrantemente a lei ao receber subvencións á explotación e por investimentos, algo prohibido nas empresas públicas. A Consellería de Sanidade estalle a pagar moitas das obras que se realizan nunhas instalacións que tamén son públicas.

A. EIRÉ

Alarma social e siléncio da Xunta

As chamadas ao hospital do Meixoeiro suceden por parte de doentes que afirman estar infectados polo fungo *aspergillus*. Criouse unha verdadeira alarma social que os profesionais non son quen de parar xa. Intereses mediáticos, de profesionais e políticos, xunguidos a un tema que, toxicamente, preocupa a unha boa parte da sociedade, están a facer da infección do MEDTEC do Meixoeiro un cóctel explosivo socialmente.

E, mentres tanto, o conselleiro Hernández Cochón ainda non compareceu publicamente para explicar o alcance e calmar á povoación. Os responsables do Meixoeiro afirman

que está xa todo baixo control. O fungo detectado, tamén as causas e os días da infección. Os doentes que podían estar contaxiados xa revisados. Que agarda logo o conselleiro para sair publicamente?

Fronte á política dos sindicatos que, informados desde un primeiro momento, mantiveron unha posición construtiva, evitando calquier filtración para non crear alarma social, a Xunta, más unha vez, fai de Boi Mucho. Non está en boa posición Hernández Cochón. Os farmacéuticos, unha das columnas baseares do clientelismo do PP (xa no franquismo conseguiron paralizar unha

Por outra banda a sua explotación diríxese a un mercado totalmente cautivo que lle te que mercar o produto, ao preço que fixa o próprio MEDTEC. É así totalmente aleo á lóxica do mercado pois non entra en competencia nin en preço (están as mesmas probas a custar menos en hospitais privados) nin en calidade. Pero, ao mesmo tempo, tampouco ten a mesma lóxica que rexe nos hospitais públicos, primando a rendibilidade económica e non a social, polo que entra en colisión co próprio sistema sanitario público.

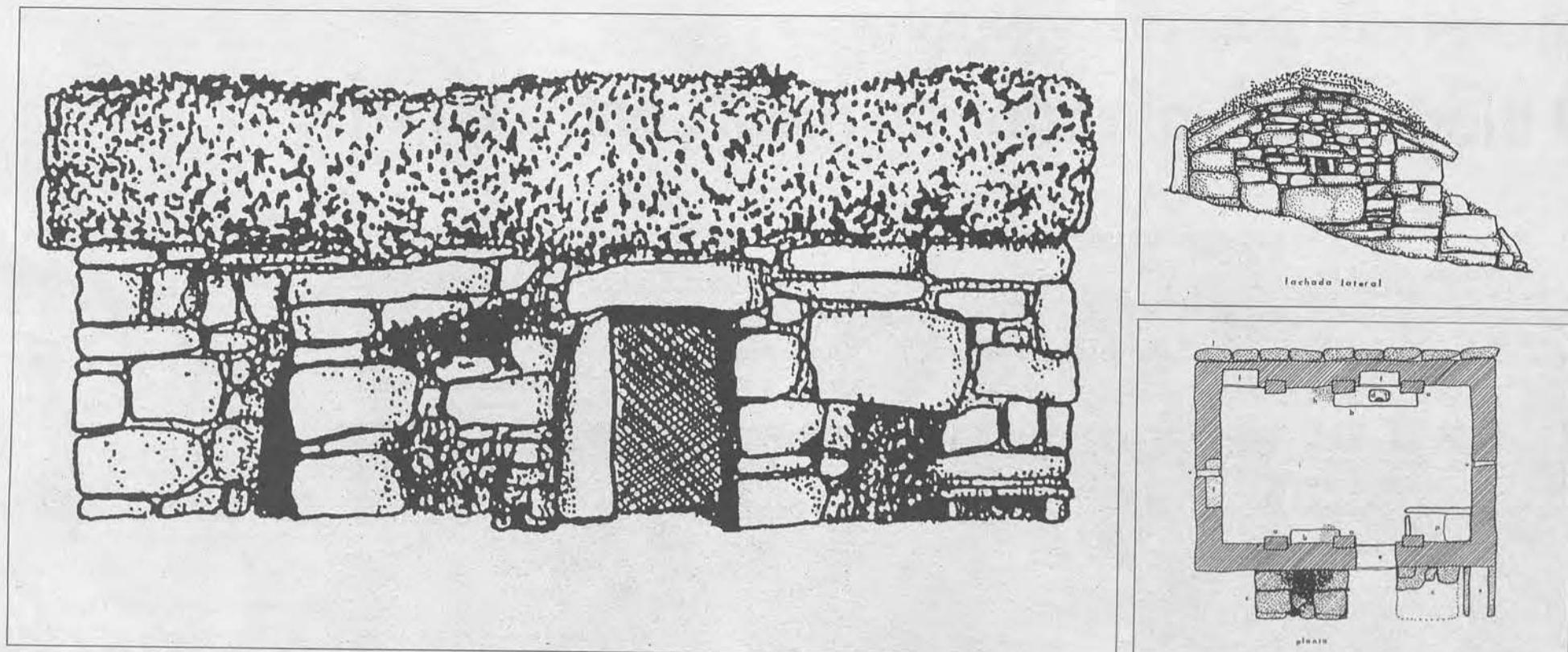
Traer os de Pontevedra a Vigo

A actuación do MEDTEC agrava-se cando sustraen unha parte dos diagnósticos aos hospitais públicos, como ocorre no Hospital Xeral de Vigo. Neste hospital unha parte do diagnóstico por imaxe, a técnica más actual, a da resonancia magnética, quedouse con ela en exclusiva o MEDTEC. Os 19 profesionais desta sección, afirmase que son do millorciño do Estado nesta mataría, non poden porse ao dia, porque non teñen acceso a esta técnica.

Non só os hospitais de Vigo se atopan coa obriga de mercarle esta técnica tan rendible ao MEDTEC, senón que os doentes dos hospitais Montecelo e Provincial de Pontevedra teñen que ser trasladados a Vigo para que lles realicen estas probas de resonancia magnética, xa que a Administración non lles deixa ter estes aparatoss, para que acudan ao MEDTEC. Toxicamente os trasladados a Vigo non os paga a empresa, o MEDTEC, senón a sanidade pública. "Para premiar ao MEDTEC están a penalizar aos hospitais e á zona", afirman os sindicatos.

Desde a sanidade pública hai profesionais que tamén poñen moi en cuestión o funcionamento do MEDTEC. "Como funcionan por criterios de facturación, quen afirma que as probas que fan son as necesarias e non máis, que non haxa máis demanda de probas que as necesarias, que son as que realizamos na medicina pública?". Así, un destacado médico do Meixoeiro chegou a afirmar que "hoxe por hoxe o principal inimigo dos hospitais públicos é o MEDTEC". ♦

reforma da lei da farmacia, que prevé que os ambulatórios puden despachar os medicamentos más comuns, concentrándose no pavillón de Felipe II de Madrid), non só lla teñen xurada, senón que contan co apoio de Romai. Os médicos do PP queren postos e prebendas, denunciando os progressistas infiltrados. Os alcaldes tamén arremeten contra o conselleiro ao considerar que non garda os cárregos para repartir eles, agora que veñen os comicios municipais. Pero, ainda así, Cochón debía de comparecer canto antes. Unicamente que non quería recoñecer unha cousa: que o MEDTEC fallou como proxecto. ♦

Alzado principal, alzado lateral e planta dun chozo do Suído, pertencente ao concello de Avión.

O PP subvencionou obras que causaron sérios danos nestas construcións de estilo románico

Acusan á Xunta de gastos millonarios no Xacobeo, mentres destroza os chozos do Suído

♦ M.V.

A Agrupación de Viciños Independentes de Avión ben de solicitar a declaración por parte da Xunta de Bens de Interese Cultural (BIC) para os chozos da Serra do Suído, construcións que datan dos séculos XII e XIII e de estilo románico, destinadas a servir de acobillo aos pastores que practicaban a vecería e a trasumáncia.

Os chozos do Suído foron obxecto xa de numerosos estudos por parte dos investigadores, amén de ser construcción característica dunha serra declarada oficialmente espazo natural protexido. Os montes do Suído, situados na llinde das provincias de Pontevedra e Ourense, abranxen unha extensión de 200 quilómetros cadrados e pertencen, na sua maior parte, ao concello de Avión.

Sen utilidade desde hai trinta anos, os chozos permanecían medio derrubados, ameazando ruina, até que unha obra do concello de Avión, realizada co aparente motivo de establecer unha ruta turística, deu cabo de parte destas construcións, sobre todo de varios valados que formaban parte das mesmas.

Hai tres anos, o goberno municipal de Avión, pertencente ao PP,

iniciou as obras dunha pista que cruza parte do Suído. O proxecto contemplaba a instalación de señalización internacional e de un acceso para automóbiles de oito quilómetros. "O único que fixeron -sinala, sen embargo, Fernando Rosendo, portavoz da Agrupación Veciñal Independente- foi meter unha pá por un lado e sacala polo outro. O percorrido non ten máis de tres quilómetros". O orzamento da obra foi de

4.200.000 pesetas, das que a Xunta aportou a metade.

Indicacións ao concello para que repare os danos causados

Unha vez coñecido o impacto desta obra, o arqueólogo da Consellería de Cultura en Ourense, Alfredo Seara Carballo, emitiu un informe no que solicitaba ao concello a "supresión da continuidade das pistas" e a recuperación "dos sendeiros tradicionais" que comunicaban os curros de San Vicenzo, Ouroso e Abelenda. Alfredo Seara pediu a eliminación de varios treitos de pista e a "revexetación" dos mesmos. O informe mencionado solicitaba tamén a "reposición ao seu estado orixinal" dos "tramos de cercado de muros que constituyen parte dos curros e que se viron cortados polo trazado da pista". O arqueólogo ourensán pediu, por último, que se proibise o acceso de veículos a motor a varias destas zonas.

A primeiros de 1996, o concello decidiu seguir as indicacións de Seara, ainda que na práctica non tomou nengunha medida de protección ou recuperación dos chozos. Recentemente, o goberno municipal de Avión informou de que sería a escola taller a que correría os traballos.

ENGADINDO UN VALOR 200 VECES SUPERIOR AO DAS SUAS MATERIAS PRIMAS QUEREN SER UN EXEMPLO DO QUE SE PODE FACER APROVEITANDO NA NOSA TERRA OS NOSOS RECURSOS

AS CERAMICAS DO
CASTRO E AS DE
SARGADELOS
ESTAN FEITAS CON TERRAS GALEGAS, AS IDEAS E ACIENCIA QUE
LLES PROPORCIONA O
LABORATORIO
DE FORMAS DE GALICIA
EO SEMINARIO
DE ESTUDOS CERAMICOS

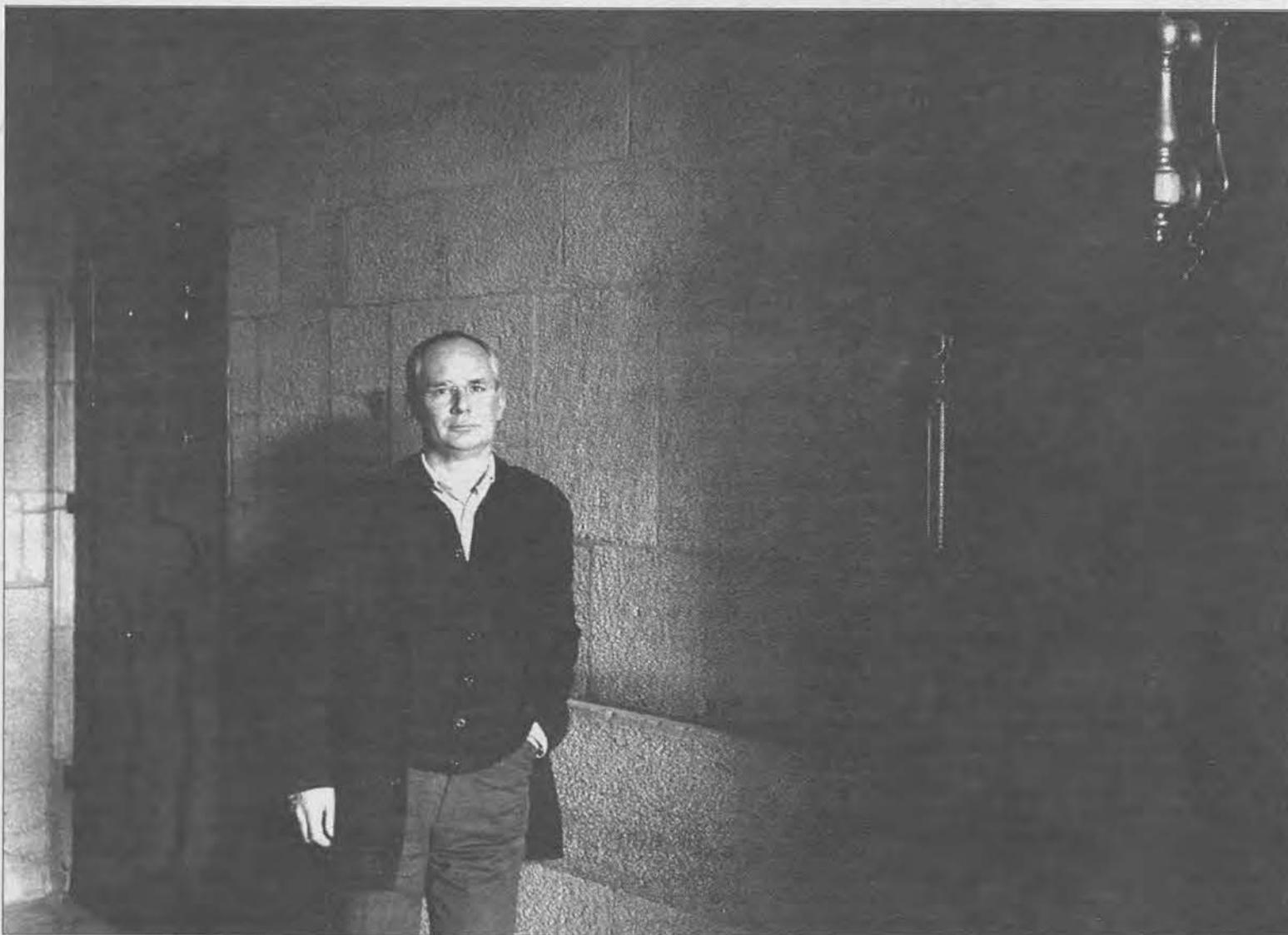
Pola sua parte, a Agrupación Veciñal Independiente decidiu solicitar o pasado mes de Decembro a declaración de Bens de Interese Cultural (BIC) para estas construcións tradicionais, o que na actualidade está en estudio por parte da Xunta. Fernando Rosendo, portavoz da Agrupación, sinala que "sería de lamentar que os chozos acabasen por desaparecer, e con eles unha parte da nosa memoria histórica, ao mesmo tempo que desde o goberno galego se están a gastar centos de millóns no Xacobeo". ♦

Tucho Calvo

'Paz Andrade aborrecia a usurpación pola direita dos valores do galeguismo'

♦ XAN CARBALLA

O XORNALISTA TUCHO CALVO, REDACTOR XEFE DE LA VOZ DE GALICIA, VEN DE PUBLICAR EN EDICIÓS DO CASTRO VALENTÍN PAZ-ANDRADE. A MEMORIA DO SÉCULO, UN TRABALLO QUE RESGATA A FIGURA FUNDAMENTAL DESTE POLÍDRICO PERSONAXE. O LIBRO REIVINDICA UN XEITO DE ENTENDER GALIZA COMO TAREFA, QUE O DESAPARECIDO AVOGADO, ESCRITOR E XORNALISTA, DEIXOU PLASMADO NA SUA VIDA. O SEU PAPEL PRIMORDIAL NA NEGOCIACIÓN DA SAÍDA DO FRANQUISMO É UN DOS ASPECTOS DE MÁS INTERESE DESTA OBRA MEMORIALISTA E TAMÉN DE XORNALISMO HISTÓRICO.

Como se elaborou esta primeira biografía-entrevista de Valentín Paz-Andrade?

En 1982 encargárame a Editorial Sept un pequeno libro biográfico e fixenlle unha entrevista moi longa. Cando lla apresentei para perfilala Valentín considerou que debíamos extenderla, porque ademais Sept non se guiu con aquela idea. A ampliación comezámola de contado, eu perguntando e Valentín elaborando o manuscrito da sua propia man. O valor deste libro é que dá unha visión persoal de Paz-Andrade, porque insisto en que hai moi pouca presencia miña, sen tocar o seu estilo peculiar. Podemos dicer que é a sua biografía oficial.

Hai historiadores que desconsideran a utilización deste tipo de obras como fontes rigorosas, unha desvaloración que ás veces extenden ao xornalismo en xeral como fonte.

O libro é fundamental para saber como el pensa e valora os feitos que lle tocó vivir. Valor obxectivo? Supón que non pero haberá que velo cando se entre en determinadas matérias, nas que se porán en contraste as opiniós de Valentín Paz-Andrade con outras. Da suma obteremos unha media.

No seu grupo xeracional, marcado pola guerra, hai unha tendéncia a contar pero tamén opacar determinados acontecementos.

É unha tendéncia xeral, pero quizais os demais cando nós cheguemos a vellos podamos facer igual. É humano que peñiremos a lembranza arrimando a áscua á nosa sardiña. Ocultan cousas por unha mentalidade que quizais veña desdura posguerra: evitar que se dane o fundamental; que as pequenas liortas persoais e as debilidades non lixen o cerne do pensamento galeguista e os valores que defenderon. O libro tardou dous anos en sair porque no epílogo consideraba Díaz Pardo que saian cousas non oportunas, pero ao final publicouse tal como eu o fixen. A idea é que non nos podemos cargar a xente que tivo toda unha traxectoria galeguista e que non se pode luxar o seu perfil por asuntos puntuais. As diferencias de Paz Andrade respecto a Ramón Piñeiro, por exemplo, estarian nese ámbito, e quizais se podan situar nese lugar algúns dos silencios que mantién Paz-Andrade nese seu relato autobiográfico.

Paz Andrade é a peza galega da Comisión dos Dez que pre-ne-

gón a transición. Un aspecto inxustamente esquendido que vostede reivindica. Como veía el aquel protagonismo?

El estaba doido por como ian as cousas na etapa democrática. A sua queixa comeza no non aproveitamento do valor histórico do Partido Galeguista. Compárao con bascos e cataláns, dóese que o PG non saise. Ainda que lle recoñecese valor a uns e outros, non via a un Fernández Albor presidindo a Xunta de Galicia ou un António Rosón na cabeza do Parlamento. Sorprende que a intervención no debate sobre a representatividade provincial, no que gaña a sua posición, ou a propia proposta do nome de Xunta de Galicia para o Governo autónomo, son cousa de Valentín. Pero quizais non interese dícelo porque el non foi asimilado polos gobernantes que tivo Galicia. Foi quedando á marxe despois por idade e por saude, porque cando está na Comisión dos Dez xa tiña 77 anos e é senador, eleito por sufraxio universal, até 1979, con case oitenta anos.

Mesmo para os nacionalistas, organizados á marxe do galeguismo naqueles anos, ese papel protagonista de Paz Andrade reclama más atención.

O nacionalismo que hoxe está

máis en auxe, que é más moderado e entronca na sociedade, sería o que podería conectar con esta xente. Pero pasaron vinte anos e esa é unha visión ucrónica das cousas. Entendo que nos anos da Transición os partidos que poderían ocupar o espazo do nacionalismo moderado non van adiante, con intentos sempre foron moi dereitos e sen presenza das figuras históricas que foran quedando. É un galeguismo acomodatício que ou ben acaba na Xunta ou en partidos que aparecen e desaparecen en función de componendas persoais.

Tamén é unha cuestión de número a desconexión entre eses dous tempos do nacionalismo. Toda a xente que está hoxe na política contacta con infinidade de persoas e eles mesmos son moitos en cantidade, poden facer un legado ao futuro. Pero aquela xeración foi truncada, e entre mortos e exiliados quedaron catro. As posibilidades de conectar non son as mesmas. Falamos de xeneración pero son persoas contadas. A Guerra reduciu as posibilidades de continuidade, e os que regresaron do exilio viñan xa doutra realidade e era case imposible enganchar porque as cousas movérónse de xeito distinto. Moitos republicanos que chegaron nos anos 70

puideron falar con xente nova pero eran mundos estancos.

En moitos aspectos Paz-Andrade era un avanzado para o seu tempo, na cuestión pesqueira, na insistencia en virar os ollos a Portugal...

Na pesca indudablemente ten ideas pioneiras. Pero indo ao seu tempo de director do diario *Galicia*, en 1929 xa defendía a unión por ferrocarril con Francia para converter o noso país no grande porto de Europa cara América. Setenta anos despois seguimos reivindicando esa conexión por tren. Por esa defensa pasou uns días no cárcere.

Por outra banda era unha persoa que, parecendo enxoito no trato, estaba cheo de anécdotas.

No libro recóllese unha infinita de delas. Dentro das que puidéramos considerar dramáticas, está sua capacidade de supervivencia. Levaba unha bala no corpo dun atentado que lle fixeran no 34; no desterro de Verin despois de 1936 escapou dunha fuxida a tiros; cando casou foi a Marrocos e á volta mudou o billete dunha semana para outra e caiu o avión primeiro que ia coller,... ao final morreu con 89 anos.

Economista, avogado, xornalista, escritor de creación literaria, ensaista, biógrafo de Castelao, é unha personalidade apenas lembrada polo seu libro e actos escasos no ano que ven de pasar o centenario do seu nacemento, 1898.

A biografía de Castelao, que ten unha importancia fundamental, foi a que provocou que o libro se fose retrasando porque era unha tarefa prioritaria para el. Como xornalista e avogado era como máis se consideraba, porque desde moi novo comezara mandando crónicas sobre a guerra de Marrocos para *El Noroeste* de Ferrol. Despois dirixe o *Galicia*, un xornal moi innovador para a época, e desde entón mantivo a sua ligazón contínua co xornalismo, dirixindo até o fin da vida *Industrias Pesqueiras*.

Con Blanco Torres, con quem estivo ligado como colega de profesión, homenaxéase a esa xeración esquendida de xornalistas galegos.

Eu defendin que lle adicasesen o Dia das Letras Galegas a Paz Andrade, porque a sua obra poética e literaria non ten comparanza. Eles estiveron relacionados profesionalmente; Blanco Torres publicou un artigo no *Galicia* de Paz Andrade en latín para poder canear á censura militar, e ao dia seguinte presentouelle no despacho o irmán crego de Blanco Torres, botándose a Valentín por deixarlle destrozar o latín a seu irmán. Indo á pergunta, sendo un xornalismo doutro tempo, convén estudar a obra que fixeron, e recopilala porque anda esquendida nas hemerotecas. E tamén descubrir como foron autores perseguidos pola censura. No caso de Valentín mesmo proibíndolle asinar artigos co seu nome e impónndolle o franquismo o uso de seu dónimos, como se publica nun documento do libro. Se no 29 estivo no cárcere pola polémica do ferrocarril, no 1957, por dar noticia en *Industrias Pesqueiras* do cese dun almirante de mariña, botou outro mes preso.♦

COMARCAS

No Norte é proprietaria de *Tafisa* e no Sul ten accions en *Ence*

A expansión de Pontevedra nas mans do grupo portugués *Sonae*

O grupo empresarial portugués *Sonae*, con orixe no sector imobiliario pero que na actualidade diversificou as suas actividades, ten nas suas mans algunas claves para o desenvolvimento urbano de Pontevedra, xa que é proprietario de *Tafisa* e estaría a tentar o mesmo con *Celulosas*, duas factorias que limitan polo Norte e polo Sul a ampliación da cidade.

Despois de varios anos adquirindo importantes paquetes de accions de *Tafisa* –incluida unha OPA–, o grupo empresarial empresarial portugués *Sonae* hoxe é o accionista maioritaria da compañía de elaborados da madeira con sede en Pontevedra. A outra operación importante levada a cabo por *Sonae* foi a recente adquisición en bolsa dun paquete de accions da *Empresa Nacional de Celulosas*, *Ence*, que coincidiu coa adquisición de *Celulosas de Asturias* por parte da propia *Ence*.

No marco destas adquisiciones produciuse unha rotura de negociações entre a empresa pública *Portucel* e *Ence* para colocharse nunha situación de privilexio ante unha eventual privatización da compañía española, na que entraría a papeleira portuguesa. Nesa tentativa *Portucel* chegara a mercar accions de *Ence* e dixeríu mal a rotura das relacions entre as duas compañías. Tamén neste contexto, directivos de Caixa Galiza informaron antes desta compra que estarian atentos ao proceso privatizador.

En calquier caso, ambas factorias, *Tafisa* e *Celulosas*, limitan respetivamente polo Norte e polo Sul a expansión da cidade de Pontevedra. *Tafisa*, situada no mesmo centro urbano da ci-

Un recheo que marchou co mellor banco marisqueiro da Ría. Nos anos sesenta recheouse unha parte da Ría de Pontevedra para instalar a *Empresa Nacional de Celulosas*, *Ence*. O lugar ocupado pola fábrica está situado onde había un dos bancos marisqueiros más produtivos da comarca. Na fotografía, obras do dique antes de proceder ao recheo. Hoxe estos terreos teñen grande valor imobiliario.

dade, á beira do río Lérez, ocupa un lugar privilexiado, facilmente urbanizable. A experiencia de *Sonae* permitiría lle un peche e un traslado dunha fábrica obsoleta a novos terreos de menor valor imobiliario e más alonxados da cidade. Paralelamente ensaiaría a recalificación dos terreos do centro de Pontevedra nun negocio imobiliario de grande calado. Con respecto a *Ence*, *Sonae* só amosou un interese industrial, mália que de momento non é más que un accionista minoritario. Por outra banda, a tra-

xección da empresa portuguesa non permite descartar que trate de levar a cabo a mesma operación en *Ence* a meio ou a longo prazo. Os terreos de *Ence* en Lourizán, en plena ría, entre Pontevedra e Marín, permitirían unha urbanización que alcanzaría a vários milleiros de metros cadrados.

Chave no século XXI

Neste contexto, *Sonae* convertiríase na chave da evolución de Pontevedra nas primeiras décadas do século vinteun. Cómprate

en conta que a opción imobiliaria non é descartada por empresas do tipo de *Ence* ou *Tafisa*, moitas das cales ultimamente incluiron entre as suas actividades o negocio imobiliario.

Outro aspecto que marca o desembarco de *Sonae* en Pontevedra é a instalación, no polígono do Vao, dunha grande superficie dedicada á venda comercial ao retal de elementos da construcción e o fogar. *Sonae* rexeitou instalar o novo centro do polígono oficial do Campiño e preferiu o do Vao, de carácter privado.♦

O monte Calvo, en Víncios, quedou fisurado

Desprendimentos nas obras da autovía do Val Miñor a consecuencia das cargas de dinamita

As cargas de dinamita colocadas para facer a autovía do Val Miñor deixaron fisurado o monte Calvo con graves riscos de desprendimento, o que obrigou a unha expropiación da case totalidade da falda do monte para para darlle maior inclinación e impedir novos desprendimentos.

As últimas choibas provocaron desprendimentos do monte Calvo sobre a autovía do Val Miñor, actualmente en construcción. A caída de terra deixou inutilizado un carril dunha das calzadas e vai a obrigar a unha ex-

propriación dos terreos de case todo o monte para darlle maior caida. Esta é a terceira expropiación. A primeira dela tivo por obxecto facerse cos terreos para o vial, a segunda facer os accesos laterais que esquecera o proxecto e a terceira paliar a caida do monte para impedir novos desprendimentos. A razón da fisura no monte foi a excesiva potencia que tiñan as cargas de explosivos empregadas para abrir a autovía. Por outra banda, como consecuencia das choibas tamén se produciron desprendimentos nos la-

terais da propia autovía. Outro dos perigos no monte Calvo sitúase na banda contraria ao lugar polo que descorre o vial, xa que nesa zona botaron grande cantidade de terra sobrante sen facer muros de contención en condicións, o que incrementa os riscos de anegamentos polas choibas.

Conforme a autovía do Val Miñor vai rematándose, aparecen moitas eivas que mesmo non preveran os viciños –quen si se mobilizaran por moitas ou-

tras. Entre os errores cometidos é que case nenguna ponte que cruza por riba a autovía axústase ás normas do planeamento urbanístico local. Este incumplimento non foi detectado polos concellos afectados, que non formularon as correspondentes alegacións ao proxecto, quedando este como foi redactado inicialmente.

A maiores, os viciños denunciaron que abordan as curvas e os tobogáns, o que convirxe á via de comunicación nunha estrada perigosa.♦

Continente ten un mes para derrubar parte do hiper de Ourense

O concello de Ourense deu un prazo de un mes ao hipermercado Continente para derrubar os 9.000 metros cadrados cos que a grande superficie invade este concello. Continente, edificado hai tres anos, ten unha licencia de construcción para Barbadas, pero o centro comercial sobordou o término municipal deste concello. O Tribunal Superior fallou a prol do concello de Ourense e decretou o derrubamento da parte que non conta con licencia. Os 9.000 metros cadrados sobre os que está o hipermercado en Ourense non son urbanizables e ade más Continente non solicitou legalizar o edificio.♦

Corte de tránsito contra o enlace da A-9 coa empacadora de Vilaboa

O Mércores seis de Xaneiro meio milleiro de viciños de Vilaboa cortaron o tránsito na estrada N-550 á altura de Figueirido para protestar pola intención do Ministerio de Fomento de construir un enlace da autoestrada A-9 co municipio. Mália que os concentrados aseguraron que a mobilización non ten como obxectivo directamente a empacadora, si denunciaron que o enlace pretende conectar a planta de transferencia de lixo coa autoestrada. O nó implicaría expropiación das terras de 160 viciños. Por outra banda, en Vilaboa ofrecece un punto alternativo para o enlace distinto ao que proponen as autoridades.♦

Xan Fernández agrava a crise do goberno ferrolán

O goberno popular do Ferrol acusou a Xan Fernández e a Independientes por Ferrol de entorpecer a xestión de goberno ao non facilitar a concesión dun empréstito de 198 millóns de pesetas que irían destinados

Xan Fernández. aos proxectos municipais de investimentos. Fernández, pola sua banda, asegurou pretender retirar algunas competencias da alcaldía en materia de modificaciones de crédito, tal e como figuraba nun acordo plenario. Esta crise de goberno ten como orixe a proximidade das eleccións municipais e débese a situación de minoría na que se atopa o goberno do PP en Ferrol, que ten que apoiarse nos votos dos concelleiros de Independentes por Ferrol, do ex conselleiro de Industria, Xan Corral.♦

Impostos, salarios e tecnoloxía únicos recursos para lograr a competitividade unha vez implantado o euro

Reino Unido, Suécia e Dinamarca rexeitan a moeda única

• M. VEIGA

Ainda que assumido pola maioria dos países de Europa Occidental, o euro non suscita unanimidades. O Reino Unido é un dos tradicionais opositores á moeda única, pero ao seu carón situase Suécia, cuxo presidente, Persson, non ten en perspectiva integrar ao seu país na área euro, e Dinamarca, onde o seu principal mandatario, Rasmussen, xa comunicou que non convocará un referendo de adhesión até o ano 2001 como mínimo. No polo oposto, encóntrase Grécia, nación desexosa de cumplir os criterios de converxencia para entrar a formar parte dos países de moeda única.

Segundo o último eurobarómetro só o 34% dos cidadáns británicos está a favor do euro. Un 49% maniféstase en contra. En Dinamarca a oposición é tamén maioritaria, o que non extraña a ningún se se ten en conta que a entrada deste país na UE tivo que ser forzada cun segundo referendo. En Suécia a postura contraria ao euro viuse reforzada despois do resultado das eleccións do pasado 20 de Setembro.

Nos tres países mencionados ocupan actualmente o poder partidos da esquerda moderada ou socialdemócrata. Na actualidade, só o Estado español e Irlanda manteñen no poder a gobiernos conservadores. O xiro á esquerda dos últimos tempos non favorece ás medidas restritivas que acompañan á implantación do euro, ainda que tampouco se trate, en xeral, de gobiernos opositos á moeda única. A nova sensibilidade percibese en temas nos que antes resultaría inimaxinábel que un gobernante dalgún destes países fose crítico. O exemplo máis claro deuse no pasado círculo informal de Xefes de Estado e de Goberno desenvolvida en Poertschach. Ali escoitaronse voces que cuestionaban, por primeira vez, a independencia dos bancos centrais e do BCE ou que pedían a modificación do Pacto de Estabilidade e Crecemento (PEC).

O euro e as desigualdades internas

Para algúns estados, sobre todo o español, a conta atrás para a entrada en vigor do euro pon en dúbida a vixencia dos fondos de cohesión que está a recibir. Alemaña xa propuxo, como se sabe, a supresión destas axudas aos países que se incorporen a Unión Monetaria Europea. O goberno alemán defende que os tales fondos foron deseñados para axudar aos países con pior posición de partida a acadar o euro, polo que abogan pola supresión inmediata unha vez que adopten esta

Un cidadán británico escribe "non ao euro" sobre unha imaxe da libra esterlina.

moeda. O goberno español lembrou, na sua defensa, que na actualidade seguen existindo

importantes diferencias entre a riqueza dos cidadáns dos distintos países da área euro.

Mellora o PIB galego, pero a economía fai máis dependente e menos integrada

O crecemento coxuntural non é único báremo a ter en conta. O Produto Interior Bruto Galego (PIB) medrou de maneira importante en 1998, pero apoiouse en moi poucos sectores (automoción, confección), mostrando unha economía cada vez más dependente e menos integrada. Segundo puxo de manifesto un informe difundido pola CIG, valorando o ano que rematou, "o medre do Produto Interior Bruto debeuse case exclusivamente a factores externos e non a unha axeitada política de desenvolvemento de sectores produtivos ou á milloradas canles de comercialización, dos servizos ou das infraestruturas".

En contrapartida a este medre do PIB, encóntrase o baixo crecemento do emprego e o deteriorio das condicións laborais que mostran un cariz nada coxuntural. Mais ben parecen ser o resultado da difícil situación pola que pasan os sectores básicos da economía galega: o mar e gandeiría, peche de astellos (Santo Domingo), difícil situación do caladoiro Canárido-Sahariano, as débedas de Leyma, a crise de Gesrubber, os planos de regulación en Baza, a incertidume sobre o futuro de Santa Bárbara, a privatización de Celulosas, etc. Todas estas empresas, na beira do precipicio, viñan sendo criadoras dun grande número de empregos inducidos.♦

En efecto, mentres que a renda media por habitante en ecus é de 17.379 na UE, o Estado español quedase nos 13.640. E dentro do Estado español as diferencias tamén son notábeis: frente aos 17.311 da Comunidade de Madrid, a renta por habitante é en Galiza de 10.819 ecus.

Os indicadores non monetarios indican que en tanto que a povoación ocupada medrou un 3,48 no Estado español en 1998, en Galiza só creceu nun 1,43. A precarización laboral non se viu reducida. Aos 190.100 parados oficiais, habería que sumar 209.500 traballadores eventuais (34,6%) e case un 15% de traballadores sen contrato na economía submersa. A precariedade laboral abrangue a case un 55% da povoación asalariada galega. Todas estas porcentaxes son un pouco superiores ás de hai un ano.

Unha vez eliminado o recurso de variar a cotización da moeda ou os tipos de interese, aos gobiernos só lles queda, para regular ou desenvolver a sua economía, a alavanza dos impostos, o avance tecnolóxico e a competitividade via baixada de salarios.♦

Case a metade dos créditos pola catástrofe do Mar Exeo poderon ir parar ao mesmo empresario

Várias empresas da provincia da Coruña están a ver os créditos individuais, asignados despois da catástrofe do Mar Exeo, notablemente reducidos á hora de cobrar. Algunhas destas empresas recibieron como resposta á rebaixa que "non existe listado oficial", segundo denunciou o BNG no Congreso. O próprio representante legal dos afectados actua como intermediario, encargándose de comunicar aos afectados un determinado ingreso, se se lle facilita o número da conta bancaria.

O Consello de Ministros aprobara no seu dia a concesión dun crédito, a través do ICO, por valor de 10.000 millóns de pesetas, ás empresas afectadas polo Mar Exeo. Os deputados do BNG que deron conta destas posibles irregularidades, consideran que a actual maneira de proceder é incoherente coa concesión dun crédito oficial, cuxos destinatarios foron previamente notificados oficialmente. Os nacionalistas perguntaron tamén ao goberno central se se está a respeitar o listado de cantidades recoñecidas na certificación da Subdelegación do Goberno da Coruña de Xullo de 1997.

O BNG sospeita que 4.000 dos 10.000 millóns de pesetas, monto total dos créditos, van destinados a empresas vinculadas a un só empresario.♦

O 80% dos intermediarios financeiros de Finlândia son mulleres

As mulleres son maioria nas actividades relacionadas coa educación, o comercio minorista, a saude e os chamados servizos personais, denominación que agrupa a asistencia doméstica e o cuidado de ancianos. A feminización nestes sectores, segundo a Oficina Estadística das Comunidades Europeas, acada o 89,7%. No Estado español, tres de cada catro traballadores que prestan estes servizos son mulleres.

As mulleres son sen embargo minoría no ramo da intermediación financeira e sobre todo na sección de vendas e reparación de veículos a motor, pésie a que a taxa de uso de automóveis por parte da muller achégase ao 50%. Con todo, hai diferencias notables dentro de Europa no tocante á intermediación financeira. En Finlández a feminización do sector é excepcional e acada o 80%. No Estado español redúcese ao 27%.♦

EMIGRACIÓN, A RESPOSTA ELEITORAL E O FUTURO

MANUEL MERA

Goste ou non, a emigración galega ten hoxe un gran peso eleitoral, podendo facer gañar ou perder deputados ou concelleiros a un partido político, por obra e gracia dunha reforma que convierte aos nosos paisanos, en moitos casos fora do país desde hai máis de 40 ou 60 anos (ou os seus fillos, que as veces nunca ollaron a pátria dos seus maiores) en votantes cos mesmos direitos que os que viven a cotío os problemas económicos e sociais da acción de goberno. Non é esta unha reforma que teña a miña simpatía, mesmo penso que foi feita contra o nacionalismo, e contra toda racionalidade. Tampouco serve pra solucionar os problemas más urxentes dos emigrantes (derivados en moitos casos da falla de meios económicos e de atención sanitaria), senón especialmente para integralos na rede caciquil. Rede que ten unha experiencia secular en Galiza para tratar e especular coas situacions de necesidade.

Pouca ou nengunha oportunidade ten o eleitor residente fora para poder escoller unha opción distinta ás que controlan os mecanismos do poder. Non hai mellor situación para que o caciquismo poda actuar, xa que ao abeiro das institucións pode (e así o fai) estar presente nos actos que organizan os centros e asociacions galegas na emigración, aparecer como o "benefactor" que entrega o cheque pra unha axuda persoal ou colectiva. Ulo os nacionalistas, a oposición? Nunca poderían competir, terian que contar con grandes meios económicos para poder realizar dúcias de viaxes e unha propaganda intensiva. Algo imposible. Que mellor garantía para ter o voto engaiolado ao poder. Máxime cando o emigrante xa é moi vello, está canso, nunca recibiu ren, e, agora... a Xunta "tan boa" ofrece: subvencións, viaxes para aqueles que levan moitos anos fora ou os seus fillos (ainda que polo meio, xa se sabe, sempre hai algún que non o necesita... un favor, por non perder as mañas).

Trabucáronse aqueles que pensaron que podendo votar fan garantir un interese polo problema dos emigrantes, tantas veces esquecidos. Só acadaron unha esmola, pero os problemas de fondo seguen sen resolverse. Seria más positivo, para todos, que se criase unha Consellería de Temas Migrató-

rios, cun orzamento importante e seguimento Parlamentario, tendo en conta que se trata de gastos no exterior pouco doados de controlar e moi sensibéis á utilización partidista. Pero dito todo isto, e unha vez asentada a miña postura respecto de cal sería a mellor alternativa, o certo é que os emigrantes galegos son unha parte do país e, ademais, teñen unha importante incidencia nas votacións (en todas). Cando menos por unha década máis, tendo en conta a caída da emigración e o envellecemento. A partir desta reflexión debemos darnos unha política axeitada que faga chegar a nosa mensaxe a este colectivo, e permita aumentar sensiblemente os votos nacionalistas, que hoxe son mínimos.

Ante todo, e sobre todo, compre que o nacionalismo teña un programa para a emigración (hoxe hai manifestacións individuais, perguntas parlamentarias...), debatido cos simpatizantes e afiliados que viven no extranjeiro. Un programa que reflecta os temas más sobranceiros, como son os derivados da nacionalidade, permiso de residéncia, sañidade, pensións, actividades culturais, pervivencia das asociacions, relacións con Galiza, etc. Trátase de ter en conta as diversas realidades da emigración galega, xa que non é a mesma a situación na Arxentina que en Venezuela, ou en Suiza que en Madrid. Son problemáticas moi diversas que hai que sintetizar nun programa único, pero que necesitan de actuacións e formas organizativas distintas e achegadas a cada realidade.

Non é a mesma a resposta eleitoral da emigración en América ou Europa á do Estado Español, Euskadi e Catalunya. Mientras en América a emigración está moi envellecida, e praticamente como colectivo perdeu contacto coa Terra (ainda que mantenga vencellos sentimentais profundos), en Europa o emigrante mantén maiores lazos, e polo xeral leva menos anos fora. Pero, afinal reconociendo estas diferencias, en ambos casos as notícias que ten son escasas e cásicas que sempre proveñen de meios moi ligados ao poder. Tampouco se lle pode esixir a todo emigrante, despois de levar vinte ou carente anos fora, que volte falando galego o primeiro dia (ainda que moitos o fan) e que

axite unha bandeira galega coa estrela e cante o himno cando baixa do avión. Sería necio pedirlle isto aos emigrantes, cando unha parte da povoación do país (proveñan ou non da aldea), falan decote en castelán. Esta emigración representa sobre un 50% do total e son os que poden votar nas eleccións municipais, autonómicas e xerais. Son os más doados de manipular polo caciquismo e o poder.

Outros tantos son galegos que viven no resto do Estado Español e que só poden votar nas eleccións ao Parlamento Europeo, e ainda que son os más informados sobre o que pasa no país, tampouco teñen unha visión completa, dado que os meios de ámbito estatal praticamente non fan referencia a Galiza. Hai por tanto unha graduación no coñecemento da realidade nacional entre os emigrantes galegos, que varía segundo o lugar de residéncia e os anos que leva fora da pátria, e se ten ou non preocupación política.

Mais, ainda que esta é a grosa modo a realidade, desde o nacionalismo na última década pouco se ten feito pra modificala. Non vale que digamos que tivemos e temos más interese e sensibilidade que nengún outro partido por este tema, é certo, pero este non debe ser o eixo da análise, senón ver as eivas do traballo realizado. Queda lonxe o tempo no que o problema migratório era un dos centros de preocupación do movemento nacional popular e, en todo acto e mobilización, os berros e consinas referidos a este tema estaban sempre presentes. Pasaron a primeiro plano outras cuestións. Hoxe, afinal non en igual medida que daquela, son miles os galegos e galegas que marcan todos os anos a Madrid, Baleares e Canarias. Asemade, perto de un millón viven fora da Terra, e son varios millóns os descendentes de primeira e segunda xeración.

E ainda que, como salientaba con anterioridade, non hai meios d'abondo como para competir coa propaganda partidista que se fai desde as institucións, si que se pode artellar un traballo metódico, que organice aos sectores más conscientes, os manteña informados decote sobre a situación social e política que vive o país, e faga chegar, en determinados intres, ao conxunto dos emigrantes, as nosas alternativas e análises. Pero para iso, ante todo, hai

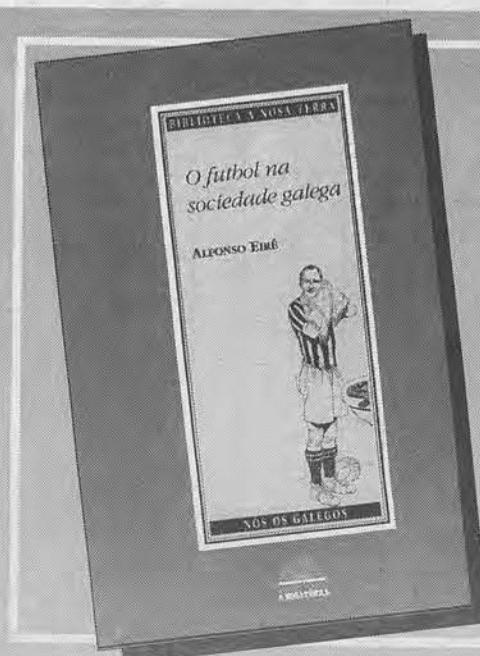
que aceitar e recoñecer que a emigración é unha parte de Galiza, cunha problemática específica á que temos que dar respuestas.

Pódese, sen moitos meios, facer chegar a estes grupos más conscientes (ou artellados) os boletins e xornais que se publican polas distintas organizacións, políticas ou sociais. Pódese, e resulta barato, ter follas web nas que se reflecta a situación do país. Pódese, ainda que resulta un pouco máis caro, realizar reunións cada ano, en Galiza ou en calquera dos países que teñen unha importante colonia de emigrantes, para tratar sobre aqueles temas de máis inquedanza. Pódense manter xuntanzas e relacións con organizacións ideoloxicamente afins nos países con alta taxa migratoria, a fin de incidir indirectamente sobre os sectores galegos más politizados. En resumo, que de querer, pódense facer moitas cousas... e quem sementa co tempo recolle. Sería absurdo, quedarse verificando as realidades, sen facer ren para transformalas, como se a problemática emigratoria non fose con nós, por máis negativo que sexa hoxe en día o contexto no que se atopa.

Ademais, o problema migratorio non remata coa desaparición, por razóns vexetativas, destes galegos como votantes activos, xa que quedan os seus descendentes, que pueden e deben ser un nexo de unión entre as súas novas pátrias e Galiza. Este é un "activo" co que conta o noso país, feito a partir do esforzo e das bágoas de moitos centos de miles de persoas. Un "activo" para fomentar un turismo étnico; un "activo" para establecer relacións comerciais e culturais; un "activo" para potenciar o feito diferencial e universalista da nosa identidade.

Non debéramos perder a emigración galega para o nacionalismo, cando no seu día foi considerada por Castelao a "Galiza ideal". A baixa incidencia política actual débese a falla de renovación migratoria e morte dos guieiros, así como a falta dun proxecto para permanecer fora da Patria moi tempo, eivas que non foron compensadas desde o nacionalismo "interior". Unha tarea esta última pouco dada de realizar hai uns anos (por falta de medios), pero se cadra posibel hoxe. Se así fose, non agardemos máis... dentro dunha década podemos chegar tarde. ♦

Trabucáronse aqueles que pensaron que podendo votar fan garantir un interese polo problema dos emigrantes"

O futbol na sociedade galega

ALFONSO EIRÉ

O futbol é cultura porque responde sempre a un determinado xeito de ser. Os xogadores actúan non só como o público esixe, senón que interpretan un mundo real no subconsciente colectivo, de tal xeito que acaba parecéndose ao lugar onde medra. ¿Que significa pois o futbol na sociedade galega?

Alfonso Eiré analisa as claves da súa implantación e desenvolvemento en Galiza. Os éxitos e os fracasos, as rivalidades e os agravios. A reivindicación dunha selección nacional galega, o fenómeno xuvenil dos siareiros, as solucións á violencia e a intensa relación entre o mundo do futbol e a política.

EDICIONES
A NOSA TERRA

Impulsará a redución de xornada e a eliminación das horas extras

O programa laboral de Ibarretxe, entre os máis progresistas de Europa

O governo nacionalista basco que preside Juan José Ibarretxe ten previsto implantar os contratos de sustitución, ao tempo que impulsará o reparto de traballo, a redución da xornada laboral e promoverá a progresiva redución das horas extras. O plano do recen eleito lehendakari podería convertirse, unha vez posto en práctica, nun dos máis progresistas entre os existentes na actualidade no continente.

O programa que prepara a coalición nacionalista basca liderada polo PNV, en coalición con EA e previsiblemente apoiada no parlamento por Euskal Herriko, segue unha liña de forte tinte socialdemócrata, máis incisiva que a levada a cabo, por exemplo, por calquer governo socialista en España.

Loita contra o paro

Ibarretxe explicou que "ainda que non hai receitas máxicas" para loitar contra o paro, o novo go-

verno impulsará o reparto de traballo, buscará a redución da xornada laboral, así como a progresiva eliminación das horas extraordinarias e o establecemento dun plano para o fomento do emprego e a formación no que se comprometan as tres administracións bascas. Todo iso baseado nun impulso ás relacións entre os sindicatos e a patronal e sobre a base do diálogo social.

O governo basco, ao que xa lle foi transferido o INEM, podería, con este programa, tratar de atraerse definitivamente a unha parte da base laboral inmigrante, sensíbel nas últimas eleccións á propaganda anti-nacionalista. De levar adiante estas medidas, Ibarretxe podería gañarse tamén o apoio de EH e neutralizar, neste terreo, a oposición do PSE.

No tocante aos sindicatos, o programa é ben visto desde as centrais nacionalistas ELA, maioritaria, e LAB, que en conxunto representan a más do 60% dos traballadores da comaridade.♦

Juan José Ibarretxe.

RAMÓN MACEIRAS

O Tortazo

Ás veces, un xesto oportuno, no dia apropriado e no momento indicado, fai moito máis que mil artigos sesudos. O Tortazo que recibiu o ministro holandés de finanzas en medio da festa jolgorio do Euro reconfirto ás hostes dos eurocépticos, gañou as portadas dos principais periódicos e deu a volta ao mundo en imaxes televisadas. O espectáculo circense montado polos euroentusiastas tivo xa a sua xusta e iconoclasta resposta política.

Sen embargo, hai outro Tortazo, menos difundido, pero tamén moi contundente, que circula en Internet desde Decembro pasado. Trata-se do documento *Global Economic Prospects and of Developing Countries (1998/99)*, emitido polo Banco Mundial (BM) e que pontualiza moi ben as perspectivas da economía mundial para os próximos anos. Feito por sesudos economistas nada sospeitos para o establecemento, o informe do BM obrigaría a ser más cautos aos apoloxetas do Euro e aos políticos en campaña.

O informe comeza cun primeiro parágrafo deste tenor:

"Debido aos acontecimentos rexistados nos últimos 12 meses, comezando pola crise asiática –moito más fonda do previsto– as perspectivas dos países en desenvolvemento e da economía mundial nos tres próximos anos son agora moi más difíceis e incertas. As mas notícias sucederonse con surprendente celeridade e continuidade: Xapón fundiu-se na recesión, Rússia encontrou graves dificultades financeiras, os fluxos de capitais cara os mercados emergentes cairon en forma brusca e..., produciu-se unha contracción do crédito capaz de sufocar o crecimiento"...

Segue deste xeito:

"En consecuencia, unha forte desaceleración mundial da producción, o comercio e os fluxos de capital –xa iniciada– está ensombrecendo as perspectivas a curto prazo. A demanda interna está-se desacelerando en países que representan o 60% da producción mundial, en particular Estados Unidos e Europa; está-se

contraendo fortemente en países que realizan un cuarto da producción mundial, a saber, Ásia Oriental, Xapón, Rússia e o Médio Oriente, e contrae-se noutras, sobre todo en América Latina".

Ven outro parágrafo lapidário:

"Hai un risco bastante elevado de que a economía mundial se funda na recesión en 1999. Este risco debease a un conxunto de imprevistos que se relacionan e reforzan mutuamente: o agravamento da recesión en Xapón; a perda de confianza nos mercados de capitais internacionais, que daria lugar a un amplio fenómeno de peche xenral dos fluxos de capital privado e unha co-

rrección do 20%-30% do mercado de valores que reduza o crecimiento nos Estados Unidos e Europa". Esta última parte é toda unha advertencia sobre un novo estoupido da burbulla financeira.

Segundo o informe do BM, de seguir-se afondando as tendencias antes apontadas

"o hipotético crecimiento da producción mundial descende a cero en 1999, ainda que as autoridades monetarias dos países industriais adopten importantes medidas de liberalización".

Os que queiran ler a versión completa do documento poden entrar na páxina do Banco Mundial: <http://www.worldbank.org/prospects/gep98-99/sumsp.htm>.♦

A banca aumenta benefícios a costa dos empregados

A perda salarial acumulada polos traballadores do sector bancario nos últimos sete anos representa máis de un tercio do salário de 1991. Os traballadores só mantiveron o seu poder adquisitivo en 1992. En 1997 o deterioro acadou o nivel máis baixo, para experimentar unha pequena recuperación en 1998.

Este recorte salarial supuxo un aforro total para os bancos de 170.000 millóns de pesetas. Estas medidas foron acompañadas da reconversión do sector en aspectos como a mobilidade xeográfica, a supresión de pluses, a supresión nalguns casos dos complementos de pensión e a desaparición de numerosos postos de traballo, atraves das xubilacións anticipadas. A CIG, que ofereceu os dados deste estudio, denunciou a CCOO, UGT e FITC por ter asinado os dous últimos convénios que permitiron a posta en práctica das medidas mencionadas.♦

Diz Guedes

mete o zoco con Caravanas do Noroeste

Hai dous anos o delegado do governo central, Xan Miguel Diz Guedes, manifestara, despois dunha visita a Tomiño, que o empresario de Caravanas do Noroeste era un exemplo para o país. A empresa, que conta con 50 empregados, atravesa agora unha forte crise causada, segundo os empregados, por unha "má xestión empresarial". Os problemas desta sociedade poñen en risco o emprego da comarca, xa afectado polos problemas de Gesrubber en Tui e máis polos problemas do caladeiro marroquí e a pesca de peixe espada.♦

O BNG critica a Aznar por pedir 'só subsidios' na UE

O deputado no Congreso polo BNG, Francisco Rodríguez, censurou recentemente ao governo Aznar por "defender perante a Unión Europea só os subsidios –fondos de cohesión e estruturais–, pero non así os intereses dos sectores produtivos". O representante nacionalista pediu a Aznar que defendese o dereito do agro galego a producir ou o do sector naval a traballar sen estar suxeito a restriccións. Rodríguez facía, en concreto, referencia, ao debate habido no último círculo da UE celebrado en Viena o pasado 11 de Decembro. En datas previas ao mesmo, o governo alemán defendera a supresión dos fondos de cohesión aos países que xa estaban en condicións de acceder á moeda única.♦

DEPORTES

Os xogadores son os activos más importantes dos clubes de ai a sua sobrevaloración.

A. PANARO

Sobrevaloran as equipas para acadar considerábeis plusvalias ao vender as accións

O negocio dos presidentes dos clubes está na Bolsa

♦ PUCHEIRO

A Liga de Fútbol española, se se enxerga con ollada deportiva, semella unha cousa de tolos. As fichaxes cada vez desorbitan más, as cláusulas de rescisión apañan ceros e más ceros mesmo nos xuvenis e os orzamentos non paran de medrar. Todo ten a sua explicación.

Jesus Gil, Ruiz de Lopera, Lara, Prieto, Roig..., e outros moitos proprietarios maioritarios dos clubes de fútbol españoles poden facer o seu grande negocio nos próximos meses, cando algunas destas empresas do espectáculo pasen a cotizar en bolsa. Clubes mercados por uns poucos patacos, estando en bancarrota, poden ser vendidos agora por miles de millones de pesetas.

Dous dos casos más paradigmáticos son os do Atlético de Madrid e o do Betis, cujas accións están case exclusivamente nas mans de Jesus Gil e Ruiz de Lopera, respectivamente. Gil fixouse co clube madrileño, campo do Manzanares incluído, por menos de 2.000 millones de pesetas. Lopera co Betis por pouco más, non chegou aos 3.000 millones, co estadio de Heliópolis tamén na operación.

Agora ambos clubes están a preparar a saída á bolsa de parte das accións, ainda que ambas familias van conservar a maioria, seguindo o exemplo dos clu-

bes ingleses. Nesta operación pódense embolsar miles de millones de pesetas. Todo depende do prezo do clube que fixe o Mercado Nacional de Valores.

Para aumentar o valor do clube sobrevaloran aos xogadores e realizan fichaxes cada vez más caras, amparados na bonanza económica que lles permitiu a guerra das televisións dixitais. Uns diñeros que foron entregados a conta, nalguns casos por dez anos, como pago pola explotación da imaxe e a retransmisión dos partidos. Moitos dos xogadores más caros non sequer son propiedade do clube, senón que se alugan os servíos ás sociedades á que estes pertencen: bancos, investidores, marcas deportivas... As grandes cláusulas de rescisión que están a fixar, até chegar aos 75.000 millones, son tamén un xeito de sobrevalorar os activos futbolísticos.

Ao darse esta inflación, esta sobrevaloración de todas as equipas, teoricamente aumenta tanto de xeito considerábel o valor dos clubes. Se Gil se fixo co Atlético por menos de 2.000 millones de pesetas e, agora, consegue sacalo a bolsa cun valor de 30.000 mil millones como pretende, as ganancias nestes dez anos case non se poden comparar coas suas coñecidas especulacións urbanísticas, que xa o levaron ao cárcere a comezos dos setenta, sendo amniatado polo próprio Franco.♦

PUCHEIRO

A dirección do BNG fora de xogo

O reto de desenvolver e proxectar a identidade das respectivas nacións é un dos principais puntos de acordo da Declaración de Barcelona. Segundo se afirma no documento aprobado en Gasteiz por BNG, CiU e PNV, o deporte é un veícuo que "identifica á cidadanía proporcionándolle dous da súa propia personalidade arredor da súa selección nacional, outorgando á imaxe das nacións aspectos que, como embaixada cultural, corresponden tamén a outras áreas". Un dos temas específicos a tratar nos grupos de traballo, segundo o acordo mentado, é o das Federacións nacionais deportivas. Pero, surpresivamente, no Nadal, o mesmo dia no que xogaban, entre outras, as seleccións de Catalunya e Euskadi, o BNG non suscribia un manifesto conxunto de CiU e PNV no que se afirma que "o recoñecimento simbólico da pluri-nacionalidade do Estado español pasa incluíndelmente pola cración e aceitación de seleccións nacionais deportivas polas diferentes nacións do Estado".

A xustificación dada pola dirección do BNG non pode ser máis singular: "nós non estamos no Governo como eles". De ter validez esta explicación a maioría das reivindicacións do BNG, incluídas as asinadas cos nacionalistas bascos e cataláns, non acadaría tampouco nenguna virtualidade. Frente a esto, semella que a maioría da dirección do BNG segue a ollar non só o deporte, senón o movemento de masas que se produce a carón do espectáculo deportivo, como alienante, persistindo no erro de non intervir politicamente no movemento social finisecular máis importante. Cabuco que se agranda ao non reivindicar expresamente a selección galega de fútbol, se temos en conta que é unha das propostas más asumidas pola xuventude galega, que a lidera fronte á resistencia numantina de Fraga Iribarne.♦

A lotaria do Neno non tocou na Galiza

Se a lotaría do Nadal só devolveu á Galiza unha parte todos os cartos investidos, o sorteo extraordinario do Neno non deixou un can no noso país. O prémio gordo, o 33.638, dotado con 240 millóns por serie, vendeuse únicamente en cinco provincias. O segundo prémio, o 61.602, ao que corresponden 120 millóns de pesetas por cada serie, foi vendido integralmente na localidade catalana de Sort.

En conxunto, Canarias, Catalunya e Madrid foron as comunidades que resultaron máis beneficiadas polo tradicional sorteo do cinco de Xaneiro, ainda que en Euskadi tamén se vendera unha porción do primeiro prémio.♦

Morre de meninxite tras diagnosticarlle a xaqueca

Unha moza morreu o pasado cinco de Xaneiro no hospital do Meixoeiro de Vigo vítima dunha meninxite despois de ser diagnosticada unha xaqueca. A moza acudira ao hospital o pasado 27 de Decembro aqueixada dunha forte dor de cabeza, pero foi dada de alta despois de receberlle unhas píldoras para os nervios. O 29 entrou en urxencias e foi entón cando lle diagnosticaron a meninxite.

É práctica común non realizar as punções que diagnostican este mal para evitar que sexa moi elevado o número de afectados e que as autoridades sanitarias teñan que recoñecer que se trata dunha enfermidade endémica.♦

Incumplimento das normas sanitarias nun colégio de Coles

O colégio de primaria e secundaria de Cambeo (concello de Coles), ten un pátio perigoso para o seu alumnado e as suas instalacións incumpren as normas sanitarias co beneplácito do delegado de Educación de Ourense.

As obras no Centro Público Integrado de Cambeo remataron a meados de Decembro e até entón algúns dos alumnos houberon recibir clases nos laboratorios, nunhas condicións moi precarias. Ademais, ao remate das obras –que foron incompletas porque non subsanaron todas as deficiencias do colégio–, quedou no pátio un teraplén moi perigoso ao que acudian os alumnos a xogar tirándose por el. Os profesores de-

mandaron a presenza do delegado de Educación de Ourense para buscar unha solución –un valado ou un movemento de terras para deixar chá o terreo–, pero non atoparon unha resposta axeitada, xa que o delegado limitouse a recomendar "que os nenos non vaian por ali", mais non dixo como impedilo.

Pero na visita ao centro o delegado descubriu outras das carencias deste colégio; como é unha deficiente limpeza das suas instalacións –obriga que corresponde ao concello pero que non remata de solucionar ou como que as augas residuais están mal canalizadas, incumprindo a lexislación para estas conduccións. Ante esta situación, o delegado, en lugar de buscar unha solución ao problema, pediu á dirección do centro que se hai unha visita das autoridades de Sanidade, oculte a

situación das augas residuais para evitar problemas.

Outra das graves deficiencias do centro é producto da aplicación da Lei Orgánica Xeral do Sistema Educativo, LOXSE: o colégio comparte oito profesores e o administrativo con outro centro, este situado no concello de Ourense. A consecuencia desta situación, resulta dificuldosa a compatibilidade de horarios, algo que incide negativamente nos resultados académicos dun alumnado rural que apresenta moitos casos de problemas de integración.♦

Unha nova tecnoloxía permitirá a tarifa plana na internet

Unha nova tecnoloxía de conexión, a chamada ADSL, permitirá a introdución da tarifa plana na internet. Por este procedimento os usuários poderían estar conectados á rede e baixar arquivos de forma moi veloz. Como contrapartida, o envío de arquivos á rede sería máis lento. A nova tecnoloxía implicaría o emprego de aparellos alternativos ao módem.

O Ministerio de Fomento está a basearse nestas posibilidades tecnoloxicas nas suas negociacións para acadar a tarifa plana na internet. Por outra banda, outros estados europeus como França ou o Reino Unido teñen sistemas de acceso á internet máis baratos dos que actualmente están viventes no Estado español.♦

Dividida entre França e España, en duas provincias, tres comarcas e dous cantóns

A Cerdanya, o couto misto catalán, loita por superar as suas fronteiras

A Cerdanya, unha realidade cultural e xeográfica con personalidade propia pero integrante da nación catalana, loita contra a división en dous estados, español e francés, e en duas provincias, tres comarcas e dous cantóns. A división estatal, que nace no século XVII, hoxe enfrenta a unidade europea con tentativas de unificar servizos vitais para os seus cidadáns.

A Cerdanya foi dividida en dous estados polo Tratado dos Pirineus en 1659. Na actualidade ademais divídese interiormente en dous provincias catalanas (Lleida e Girona), tres comarcas (Alta e Baixa Cerdanya e Alt Urgell) e en dous cantóns franceses (Cerdanya e Capcir). Pero o caso máis curioso dase coa cidade Llivia, enclavada territorialmente na França pero de soberanía española desde o Tratado dos Pirineus, cando España forzou quedar cunha localidade que daquela era economicamente importante. A Cerdanya era, a principios do século XVII, unha das comarcas más unificadas de Catalunya, pero a división estatal, a Guerra do 36, a Segunda Guerra mundial e o franquismo foron distanciando as duas povoacións. Hoxe comeza a invertirse a tendencia como consecuencia da desaparición das fronteiras e polo afloramento de circunstancias anómalias en canto aos servizos aos que poden aceder os cidadáns.

O caso do Hospital de Puigcerdá, Baixa Cerdanya, é significativo. O centro de saude atende a toda a comarca situada en te-

Joan Carretero, alcalde de Puigcerdá, e Jean-Jacques Fortuny, rexedor de Guingueta d'Ix, na fronteira hispano-francesa.

ritorio de soberanía catalana, pero non así aos habitantes da parte francesa, que han desplazarse até Perpiñá. Ultimamente razões de urxencia fixeron que varios pacientes franceses recibisen atención en Puigcerdá, pero o ofrecimiento de maior colaboración formulado polas autoridades catalanas foi desbotado por Paris ante as reticencias que esperta na França o sistema sanitario español.

Esta prevención francesa non é estensible a todos os casos. Os camións de grande tonelaxe da Alt Cerdanya poden pasar a Inspección Técnica de Véículos en Puigcerdá e aforrarse a hora e meia de viaxe que tiñan que em-

pregar antigamente para ir á ITV a Perpiñá. Nesta ocasión, a sensibilidae das autoridades francesas foi maior e chegaron a un acordo coa empresa ECA, que xestiona en Catalunya a ITV.

Benefícios e prexuízos

A caída da fronteira por mor da Unión Europea trouxo consigo benefícios pero tamén prexuízos. O contrabando era unha actividade exercente que desapareceu radicalmente. A cambio, o intercambio económico e sobre todo as relacións turísticas coñecen unha destacada bonanza.

Entre algúns sectores da cidadanía francesa esperta certas reti-

cencias a presenza cultural de Catalunya, pero o alcalde da Guingueta d'Ix (Alt Cerdanya), Jean-Jacques Fortuny non comparte este temor e declara que "nós somos franceses de da Cerdanya e non nos van impor nada".

A respeito das divisiones comarcas e provinciais que a parte de Catalunya ten, o conseller de Governació Xavier Pomés declarou que "o problema da división desta comarca arranxase cando Catalunya poda reordenarse territorialmente". De momento, e para paliar algunas das consecuencias nocivas para a bisbarra, traspasáronse servizos á Cerdanya que corresponden a outras provincias.♦

Eleccións catalanas no Outono e xerais no 2000

Despois de Jordi Pujol anunciar que recuaba na sua intención de convocar eleccións autonómicas na primavera –concluindo a legislatura no período oficial previsto–, o presidente do Governo central anuncia que non haberá convocatoria de eleccións xerais até o ano 2000. Pujol dixo que mala a celebración dos comicios cataláns en outono, CiU seguirá a apoiar ao Executivo que preside José María Aznar.

Para os nacionalistas a competencia xerada nesas eleccións non debe entorpecer a labor de governo, pero adiantaron que unha coincidencia entre ambas convocatorias si provocaría un enfrentamento moi acusado.♦

Manifestación en Euskadi a prol do translado dos presos

O Sabado nove de Xaneiro celébrase en Bilbo unha manifestación na que van participar todos os partidos asinantes do Pacto de Lizarra (PNV, EH, EA e IU), ademais doutras forzas sociais como Elkarri e que se prevé que sexa unha das mobilizacións de maior asistencia dos últimos tempos. A manifestación protestará pola que os convocantes consideran "inxusta e contraria a direito" a política penitenciaria do Governo central, que ademais ten "a tensión como meta" e na que exixirán o achegamento dos presos.

Para as forzas bascas, a concesión de terceiro grao, indultos ou a elección de prisións é "unha arbitrariedade, irregularidade e discriminación manifesta".♦

Os inspectores da ONU en Iraq espiaron para os Estados Unidos

Os observadores internacionais da ONU que revisaron os arsenais de armas do Iraq, espiaron para os Estados Unidos e subministraron informes de vital importancia para o ataque realizado polos norteamericanos. O secretario xeral da ONU asegurou que "non hai probas, só rumores" sobre esta acusación.

As informaciones do emprego dos inspectores da Unesco para espiar aos iraquianos parten precisamente dun dos seus ex-inspectores. Trátase de Scott Ritter, que demitiu o pasado mes de Agosto e que informou de que os Estados Unidos acadaron un acceso total aos informes do Unesco.♦

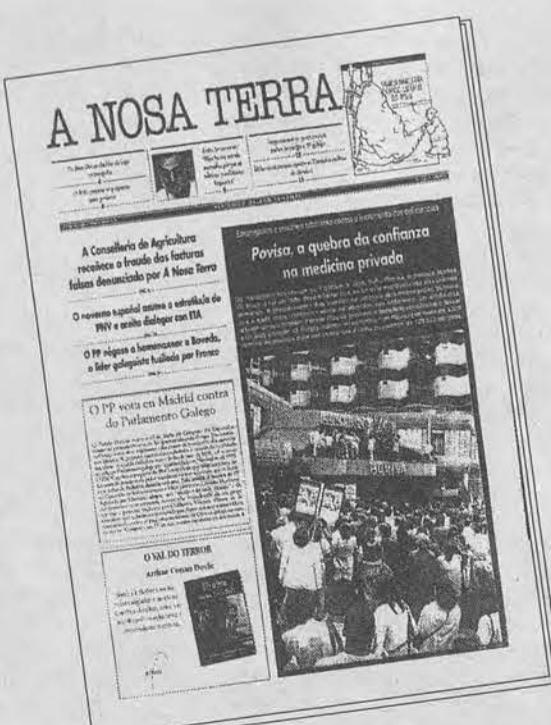
**SUBSCREVA A
A NOSA TERRA**

Nome	Apelidos .....
Endereço	
Cod. Postal	Teléfono .....
Povoación	N.I.F. ....
Província	País .....
Suscríbese a A Nosa Terra (incluidos os Cadernos de Pensamento e Cultura) por un ano/semestre ao preço de:	
Galiza/Estado/Portugal	9.000 pta./ano .....
Europa	4.500 pta./semestre
América e resto do mundo	10.920
	13.080
a) Subscriptions para o Estado español	
b) Para o resto do mundo	
☐ Cheque bancário adxunto	
☐ Xiro Internacional a nome de A NOSA TERRA. Apartado 1371 Vigo.	
PAGO DOMICILIADO. COBRIR OS DADOS DO BOLETIN ADXUNTO.	
Banco/Caixa de Aforros	
Conta ou Libreta	□ □ □ □
Titular	
Nº Sucursal	
Povoación	Província .....

Sérvanse tomar nota de atender até novo aviso, e con cargo á miña conta, os recibos que ao meu nome lle sexan apresentados por Promocións Culturais Galegas S.A. (A Nosa Terra).

DATA

ATENTAMENTE (SINATURA)

A INFORMACIÓN QUE PAGA A PENA TER

UNHA VITÓRIA HISTÓRICA PARA O GALEGUISMO BERCIANO

XAVIER LAGO MESTRE

De vitória histórica para o galeguismo berciano podemos cualificar o recoñecimento legal do idioma galego do Bierzo. As Cortes Xerais veñen de aprobar a reforma do Estatuto de autonomía da Comunidade autónoma de Castela e León. No seu artigo 4.2 atopamos a referencia directa ao galego, "gozarán de respecto y protección la lengua gallega y las modalidades lingüísticas en los lugares en que habitualmente se utilicen". Desde logo que o seu contido non nos deixa satisfeitos. Principalmente porque nos furtaron a denominación expresa da língua galega coma "oficial e propia" do Bierzo. Os partidos que chegaron ao acordo político, o PP e o PSOE, tiveron especial cautela en ofertar un texto de mínimos. Tamén botamos de menos nesa norma estatutaria a constancia da obriga institucional de ensinar a nosa língua, tema chave da mobilización social na comarca. A pesar disto contamos, para acadar ese obxectivo sobranceiro, co

'Non esquezamos que nos referimos a unha Comunidade autónoma que fai bandeira política de ser o berce do castelán'

abeiro da proposición non de lei que aprobou o Congreso dos deputados en Abril de 1997, xa que ainda segue sen execución.

Paga a pena agradecer publicamente ao BNG o apoio político dado durante estes anos á nosa reivindicación lingüística. O galeguismo viciño soubo escutar o clamor popular e assumir a iniciativa cultural do Bierzo. O oportunismo político nacionalista aproveitou a coincidencia entre a demanda lingüística e a reforma do Estatuto

de autonomía. Todo o contrario fixeron o resto de partidos que só reaccionaron ante as presións sociais e políticas galegas. Ben podemos colixir que por mor do protagonismo do BNG a reclamación cultural ten avanzado moito. Atrás resta a oposición revirada da fronte leonesista, más interresada na procura da loita política ca na defensa da sua llngua asturleonesa. Ainda que sen dúbida nengunha tentarán de novo sabotar os vindeiros obxectivos do noso movemento galeguista.

Voltamos ao texto estatutario para denunciar outra trampa verbo do recoñecimento do noso idioma. Porque tanta indeterminación territorial soa a aldraxe. Todos ben sabemos que as únicas comarcas de Castela e León onde se fala galego son A Sanabria e O Bierzo. O parágrafo correspondente refírese a "lugares" inconcretos, concepto que denota un sentido claro de illamento, algo totalmente oposto á unidade territorial e lingüística que defendemos. Trátase de desvalorar o colectivo cultural estremeiro, desvincellalo historicamente da comunidade lingüística de Galiza. Pola contra a língua castelá representa un sinal esencial para a identidade rexional e será obxecto de "especial protección" (art. 4.1). A xerarquización lingüística resulta indubiable entre os dous idiomas, o que provocará a discriminación directa dos bercianos galegofalantes.

Estamos certos de que co recoñecimento legal do idioma galego principia outra xeira reivindicativa. Xa ningún pode cuestionar a existencia do galego no Bierzo, nem de feito nen de direito. Deixa de ser unha ficción "modalidade cultural", como recollía o vello Estatuto de 1983, para ter o rango de segunda língua de Castela e León. Non esquezamos que nos referimos a unha Comunidade autónoma que fai bandeira política dun acontecemento histórico salientable, ser o berce do idioma privilexiado polo estado. O resto das línguas faladas neste amplio territorio rexional reciben a consideración de "modalidades lingüísticas", casos da citada asturleonesa, a éuscaria e más a aragonesa. Quizais para estas a reclamación galeguista abrise a porta a mellorres estatus legais futuros.

O recoñecimento xurídico da língua galega precisa agora do desenvolvemento lexislativo específico. Así, o Parlamento rexional, tras contar xa coa preceptiva atribución competencial, debe aprobar a Lei de protección e fomento da língua galega. Esta norma legal ten que abranxer a relación polo miúdo dos nosos direitos lingüísticos individuais e colectivos. Sen embargo albiscamos as novas dificultades que este vieiro reclamativo traerá consigo. A actitude lingüística das institucións rexionais, a Junta, as Cortes, o Procurador do Comun, etc, a prol do galego dependerá sen dúbida da capacidade de mobilización galeguista do Bierzo.

Pola outra banda, a reivindicación lingüística berciana cuestiona o ferrollo institucional dos actuais lindieiros políticos establecidos polo Estado das autonomías. Cómprale lembrar que os debates estatutarios que tiveron lugar nas Cortes Xerais amosaron a coincidencia temporal de discusiones paralelas en relación a Treviño e O Bierzo. Ambas as duas comarcas estremeiras evidéncian conflitividades territoriais sen resolveren. Deste carácter estrutural de fondo deriva a problemática cultural entre as Comunidades autónomas de Galiza e Castela-León. Velai a esixencia de sinar un primeiro convénio de colaboración interadministrativa que teña como principal finalidade o fenómeno e o ensino da língua galega na Sanabria e O Bierzo.

O colectivo galegofalante do Bierzo debe ser consciente de que a falta do lexítimo recoñecimento do direito a estudar a nosa língua comeza a raiar a ilegalidade. Hai xa un mandamento legal orgánico que obriga con carácter xeral a todas as administracións públicas a protexer o idioma galego. En fin, a futura dinámica reclamativa baterá por rachar con ese devir institucional que tanto ten feito por esnaquizar e arredar a comunidade nacional galega. ♦

História da arte Galega

Unha Historia da Arte Galega feita desde Galicia como centro desde o que interrogar a historia, ollar cómo realizamos na arte o que somos e cómo os períodos históricos dependen das dinâmicas internas da propia Galicia. Existe unha arte galega na que está depositada a nosa memoria histórica e social, a nosa identidade, a nosa interpretación do devir, a nosa concepción do sagrado, etc.

Editada por
A NOSA TERRA
coa colaboración
da ASPG.

Oferta de
lanzamento

Aforre
máis de 26.000
pta, con respecto ao
prezo de venda ao público,
subscribindose agora a medio
desta oferta.

BOLETIN DE SUSCRICIÓN

Desexo subscribirme á colección *História da Arte Galega*

Nome ..... Apellidos .....
 Endereço .....
 Código Postal ..... Teléfono ..... N.I.F.
 Poboación ..... Provincia .....
Prezo da subscrición para o Estado español 2.450 pta (6 fascículos).

PAGAMENTO DOMICILIADO

Banco / Caixa de Aforros

Conta ou libreta

Titular .....
 Sucursal ..... Poboación ..... N.I.F.

Sírvanse tomar nota, e atender ata novo aviso, con cargo á miña conta os recibos
que ao meu nome lle sexan presentados por Promocións Culturais Galegas (A NOSA TERRA).

Data ..... / ..... / .....

Sinatura

Remitir unha vez cuberto a A NOSA TERRA. Apartado postal 1371 - 36200 VIGO.

Máis información no teléfono (986) 43 38 30

A NOSA TERRA

O referendo de autodeterminación fixado pola ONU para este ano segue no ar

O Sahara Occidental segue coa soberania bloqueada por Hassan II co apoio da UE

♦ T.C. / ADAI

En Xaneiro de 1998 houbo dous asesinatos de cidadáns saharauis no territorio do Sáhara Occidental ocupado por Marrocos. A versión oficial explicou que se trataba dun roubo nunha tenda. Pero, á marxe das versións oficiais, estes asesinatos fixeron ver ao mundo unha pequena parte da crecente tensión entre os saharauis que viven nos territorios ocupados e os colonos e inmigrantes marroquís que, voluntaria ou involuntariamente, axudan á estratéxia dos ocupantes.

A realidade é que o referendo e a independencia —que rematarian coa penúltima descolonización do continente africano— apreséntanse difíceis, nen no 1999 nin no 2000. O bloqueo de Hassan II prevese continuado, co apoio da UE. A constante obstaculización só a pode quebrar algun problema interno, unha "transición" que non vaia ben ou unha situación económica inatural, nun país —Marrocos— onde, segundo as últimas enquisas, o 80% da povoación está disposta a emigrar á Europa occidental.

Para analizar esta área do Magreb podemos estudar por separado aos actores principais. Marrocos cargoase de maquilaxe democrática durante todo o ano 1998, con eleccións inclui-

Os acordos de Houston esixían a convocatoria de referendo para o 98, pero o novo aprazamento non augura que se celebre neste século, apesar do apoio teórico da ONU. Na foto tropas do Polisario en Tinduf e unha visita de intercambio de escolares saharauis a Galiza.

das. O obxectivo de Hassan II é convencer aos europeus da bondade do seu rexime para facer unha transición á española e asegurar a continuidade da monarquia en mans do fillo e sucesor do Rei Hassan II.

Outro dos actores é Arxélia, que remata o ano cunhas eleccións "democráticas" e un goberno eleito, mentres o poder real reside no

Exército. Pero Arxélia non foi cambiando de orientación en canto ao Sáhara Occidental e segue apoianto a súa independencia e paralelamente traballa para obter a hexemonia do Magreb.

O terceiro actor son os propios saharauis, sen un estado próprio, agardando que se cumpran os acordos de Houston e o referendo de autodeterminación. O

obstáculo segue a ser o censo de votantes, pero para moitos analistas o verdadeiro valado é a liña constante de obstrucción do Governo marroquí, que detén o proceso tantas veces como lle é posible para desmoralizar aos refuxiados, que viven desde hai 23 anos en Tinduf, agardando o referendo e o regreso. Ante esta situación, pasou que chegando Decembro a ONU fixa un novo

aprazamento para 1999.

Armando a Marrocos

Ademais destes actores imediatos, están os principais que interveñen máis discretamente. O Estado español e o Estado francés continúan armando ao rexime marroquí e non é extraño que o Estado español se teña convertido en 1997 no quinto estado exportador de armas do mundo, —despois de Estados Unidos, Rússia, Francia e Gran Bretaña—, estas armas foron parar a 15 países, algúns dos cales son coñecidos polas violacións sistemáticas dos Dereitos Humanos: Turquía, Marrocos, Sri Lanka, Indonésia, Colombia... Estas exportacións catalóganse como de "doble uso e armas".

Pero esta atitude do Governo español non é extraña se temos en conta que eles e o governo francés, en nome da UE, apostaron moi forte pola carta dun Marrocos grande e forte no norte de África que sirva de parachoques ante o aluvión de inmigrantes que chegara a cada en meirande cantidade e con maior frecuencia a Europa. Este Governo marroquí fará o control de inmigrantes que agora efectua o governo español. Pero esta non é a única razón do apoio español e francés a Hassan II, tamén é o apoio natural a un aliado no continente africano, debido ao pulso entre a UE e os Estados Unidos.

As guerras de Angola, Mozambique, Namibia, condicionadas pola guerra fria, deron paso ás de Ruanda, Burundi, R.D. do Congo, condicionadas tamén polo confronto UE-EEUU. O resultado para os saharauis, por agora é sorprendente: os piores inimigos da RASD (República Árabe Saharaui Democrática) e da súa independencia —Sudáfrica e Zaire— agora son os seus grandes defensores na África Austral, debido aos cambios de Governo (Mandela e Kabila). ♦

XAN CARBALLA

Todos somos Rigoberta Menchú

Rigoberta foi agasalhada durante a sua visita a Galiza no 91.

'Rigoberta Menchú non precisa que ninguén a defende. Toda persoa ben nacida se identifica co seu sofrimento, que é o padecemento de todos os povos americanos'

a guerra aberta no país, e foi o prestíxio crecente de Rigoberta Menchú o que conseguiu en parte desbloquear a situación e abrir un novo rumbo de paz ao país.

A norma de estilo impón destruir as persoas que podan destacar como símbolos da xustiza. En América non vai quedando ningun, tocándolle a última a Rigoberta Menchú, símbolo dos maias-quiche, unha etnia submetida a extermínio sistemático na longa ditadura militar de Guatemala comezada en 1954 polos militares colocados no poder polo invasor americano que derrubou ao progresista Jacobo Arbenz.

A Rigoberta mataronlle a familia. Contouno no libro-entrevista *Así me nació la conciencia* de Elisabeth Burgos. Agora aparece o antropólogo de turno que, sorprendentemente, adicouse a unha investigación allea á sua disciplina: a pericia político-policial, para saber cales feitos da biografía de marteiro de Rigoberta son certos e cales están na tradición oral do seu povo.

Saiu apaixonado a defender á Prémio Nobel da Paz, Federico Mayor Zaragoza, director xeral da estigmatizada UNESCO, pero non abondou para que cesara a transmisión continua da suposta nova verdade revelada. Nada que leve da man a paz lle interese aos neogociantes de armas que fixeron de América Latina entera o seu trinque e lugar de ensaio.

Rigoberta Menchú non precisa que ninguén a defenda. Toda persoa ben nacida se identifica co seu sofrimento, que é o padecemento de todos os povos americanos, sobretodo os indios continuamente exterminados desde 1492. Na rexión de Quiché, o extermínio precisábase polo interese petrolífero da rexión, e a matanza fixose sistemática durante a década 70/80. Durante 30 anos se mantíña

O relato de Elisabeth Burgos era todo un manifesto, que agora a autora tamén non quer defender integralmente, lavándose as mans ante o ataque cínico. Pero todos poderíamos asumir, porque é a historia de todo un continente, o que ali dícia e resumía tamén o xornalista Eduardo Galeano:

"Rigoberta. Ela é unha índia maia-quiché, nacida na aldea de Chimel, que recolle café e corta algodón nas plantacións da costa desde que aprendeu a camiñar. Nas leiras do algodón viu cair a dous dos seus irmáns, Nicolás e Felipe, os máis miñños, e á sua mellor amiga, ainda a meio crecer, todos sucesivamente fulminados polos pesticidas.

"O ano 1979, na aldea de Chajul, Rigoberta Menchú veu como o exército queimaba vivo ao seu irmán Patrocínio. Pouco despois, na embaixada de España, tamén seu pai foi queimado vivo xunto con outros representantes das comunidades indias. Agora, en Usantán, os soldados liquidaron á sua nai moi de vagar, cortándoa en anacos, despois de tela vestido con roupas de guerrilleira. Da comunidade de Chimel, onde Rigoberta naceu, ninguén fica vivo.

"A Rigoberta, que é cristiana, ensináronlle que o verdadeiro cristian perdoa aos seus perseguidores e prega pola alma dos seus verdugos. Cando lle golpean unha fazula, ensináronlle que o verdadeiro cristian ofrece a outra.

"—Eu xa non teño fazula que ofrecer —comproba Rigoberta.—♦

A ALDEA GLOBAL

18

Nº 864 - ANO XXII

A NOSA TERRA

8 DE XANEIRO DE 1999

"Tinamos un problema
e xa está solucionado
J. M. Aznar

O presidente de non se sabe que asociación hosteleira xustifica o peche dun histórico café vigués, o Goya, no que fixeron tertulia desde Cunqueiro, até Laxeiro, pasando por Blanco Amor e Alonso Montero, co argumento de que hai xente que cun descafeinado tira toda a tarde e iso non é rentábel. Vigo, sen embargo, é a cidade do mundo con máis cafeterías por quilómetro. E as cafeterías son como os cafés, pero en hortera. Ese representante hosteleiro non foi nunca a Ourense, polo que se ve, onde hai cafés, esplendidos, noviños (e rentábeis).

Unha señora de Guillarei, media vida emigrada nunha pequena cidade da chaira central francesa, di que alá

A feira da miseria

Xa non sona a orquestra, as bailarinas e os bailarins fican no grande cenário cheio de luces e corido para magnificar a festa das esmolas. Famosas apresentadoras e apresentadores (todos eles representantes fieis de boa vida, sobrados ingresos e fachendos ao amostrar-se nas revistas do corazón), o público do plató en pé a darlle as palmas e a berrar ao xeito ianque (talmente coma no circo romano).

Pobriños os nenos, que fáme están a pasar... Deus mandou-lles un furacán... mais nós (e o banco de turno coa correspondente comisión, claro) imos salva-los. Cartos, muitos cartos, estradas, pontes, hospitais, escolas... Todo prefabricado para voltar empezar co conto na próxima tempada.

Agora toca o desfile de "solidarios" (os que non están por iste paripé, absterse por non ser solidarios). Mari Pepa la folklorica non quer perder esta oportunidade de... de amosar o seu carácter "solidario" e trae-nos uns centros de mesa do seu casamento no ano 39 (ve-se que non quer desfacer-se dos borraileiros), entre báguas di que vale unha mancheira de pesetas (os espectadores tollean a palmas e berros). O presentador coloca o inciso de facer o ingreso no banco tal, con todo luxo de eloxios para a entidade.

Unha chamada de teléfono. É *El Tajo Japonés* grandes armazéns. Logo de meia hora de latriza e propaganda, dá "solidariamente" catro patacóns no meio do barullo de berros dos asistentes. Patético publicidade, temos que ir a publicidade... mais non é por rendabilizar a festa (ou si?), xa que os anunciantes van dar "solidariamente" o 1% do prezo do anuncio.

Ben, imos facer un descanso niste Maratón de Fartura para o 3º mundo! Deixámolos coas notícias... Unha nova, Clinton vai doar "solidariamente" as bombas que lle sobran para o povo iraquiano, e as empresas que constrúen estas bombas dará un tanto por cento apañadiño a unha O.N.G. dos EE.UU. Asemade, axudas aos exércitos dos países afectados para que poidan facer "labouras humanitarias"... Coñecida por todos é a humanidade do exército do 3º mundo co povo. Unha outra nova: os países afectados fan un chamamento de médicos voluntarios para atender aos doentes... absterse os médicos cubanos.

O governo español tamén se axunta a "romaría solidaria" co envío dunha chea de cousas, vendeños o feito dunha maneira exagerada e propagandística da súa recente inquedanza social gañada pola viraxe cara ao centro, ao que a Xunta de Galiza sen perder rípido, pede a "canonización" de Don Manuel.

Unha outra... o presidente de Cáritas, apelando ás súas nece-

sidades e ao direito de ter un soldo digno, pasa de cobrar 250 mil ao mes a 700 mil e pico (grande obra de caridade para sacar da miseria a súa casa).

O governo desfai-se en Louvanzas a estas iniciativas sociais. Tamén os fondos de pensións, Seguranza Social e saude privadas.

O conto é librar-se das súas responsabilidades, e, seica, por riba a xente ten de sentir orgullo do governo por dar esmolas (cousa normal xa que o P.P. xa non é liberal, non, agora é demócrata-cristián e é coerente o seu xeito de "salvar-se").

É a hora da ceia. O momento certo para nos dar un bon repasto de Reality-show de desgrazas, con testemuños e tudo luxo de detalles. Val de Baguas ao por maior. Magua que eu non son cristián e non vai conseguir que me adoezan os miolos, o que si conqueriron é que sinta xenreira e noxo de tuda esta grexa de ladronío que co seu "Pensamento Único" queren prostituir a coscience da xente.

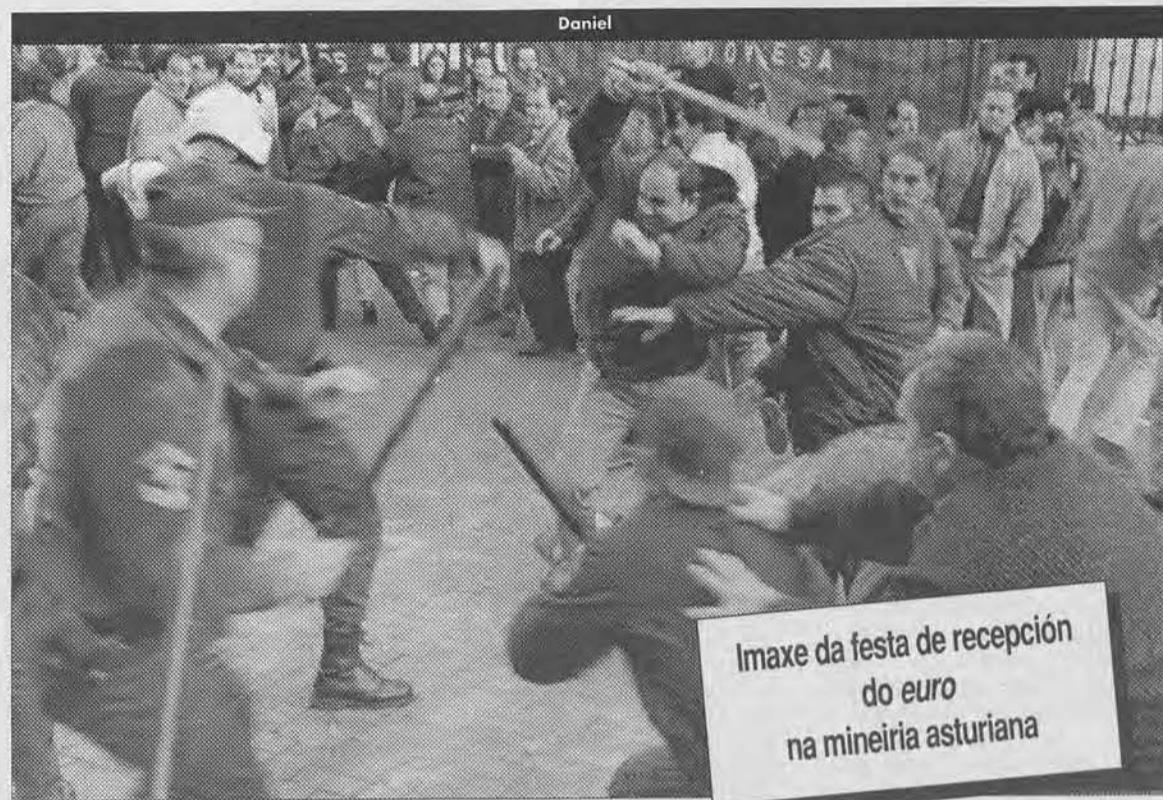
A consciencia pequeno-burguesa xa ficou acougada coas esmolas da frívola, ridícula, patética e denigrante posta en cenário da miseria, contrastada co luxo e o consumismo que engalana a festa televisiva da solidariedade. E para as nenas e nenos do mundo rico, temos de regalar-lles esos brinquedos que representan a voluntarios en axuda humanitaria. Para facer en individuos úteis para o sistema. Incrível.

O "Pensamento Único" é a desgrazada maior da consciencia e do razonamento. Se ser "solidario" é pasar pola peneira do "Pensamento Único", eu declaro-me con orgullo "insolidario".

Non creio que os Paises Ricos dean esmolas aos Paises Pobres. Toda riqueza do mundo é de todos, e a riqueza do mundo dá para que se cumpla a vella e necesaria ideia de, a todos segundo a sua necesidade!♦

XESUS LOPEZ GALLEGO
(O PORRÍÑO)

Daniel

Imaxe da festa de recepción
do euro
na mineiría asturiana

Bons ataques e próspero aninovo

Veño de asistir nas últimas semanas, como un simples espectador más e ao igual que muitos millóns de persoas en todo o "Mundo libre", a ese "reality show" montado pola CNN de televisar un sanguinento bombardeo ao vivo e ao directo, pensando quizais que se trata de algo moi divertido e que de seguro vai alegrar-lles o Nadal a moitas familias; sobre todo ás iraquianas.

O pior de todo é que a xente ten todo isto como algo prodixioso e digno dos tempos de progreso nos que vivemos e non se decata de que un povo está a ser bombardeado e agredido dun xeito atroz e miserábel por parte dos que se din gardiáns da democracia e dos Dereitos humanos: feroso xeito de defendé-los...!

Parece-me verdadeiramente aberrante e digno do mellor dos xenocidas que un país sexa quen de bombardear a outro baixo pretexto de que ten armas químicas e constitue un perigo para os países veciños cando só para defender os seus propios intereses económicos e para distraer á opinión pública dos problemas institucionais internos que padecen.

E máis xenocida ainda é o feito de agredir a un país xa de por si destruído por mor do bloqueo inxusto que pesa por riba da sua economía e cunha povoación mermada pola fame e os andazos derivados da propia Guerra cando o 91, unha moi alta taxa de mortandade infantil...

Quizais Iraq poda ser perigoso,

de ter armas químicas nas súas mans mais, non é perigoso Israel, que tamén as ten, cun goberno controlado pola extrema direita máis fanática?

Se cadra é perigoso quen EEUU pensa que debe sé-lo, e non precisamente por posesión de armas de destrución masiva; mais si é como digo eu, está claro que España, sempre leal, non estará nese listado.

Unha cousa está clara: por moito que os "aliados" non bombardeen directamente Bagdad, a guerra seguirá vixente coa sua ameaça e a agresión ao povo iraquiano ficará á mentres ningun o pare, e mesmo a masacre... porque a pior das masacres é a da inanición dos nenos nos hospitais, a da fame e a da miseria.

E mentres as sirenas antiaéreas de Bagdad rachan o silencio da noite (ou non), en Occidente todo irá ben e brindaremos con champaña, comeremos dos mariscos das rias, cantaremos panxoliñas e tomaremos as uvas. E haberá periodistas que seguirán a ficar abraiados ao ver "a Guerra ao directo" através dos infra-vermellos. Xa o dixerá Albert Einstein: "A nosa tecnoloxía foi quen de superar á nosa humanidade".♦

FRANCISCO XOSÉ REI GARCIA
(A CORUÑA)

Nadal e eleitorismo en Bergondo

Hai poucos meses que voltei ao meu fogar con motivo dun cambio de estudos, e é evidente que outra vez integrada na miña comunidade adquirise certo interese polo devalar do que en definitivamente me é máis próximo, o meu concello.

Bergondo, terra de orixes e din as lendas fundado por xudeos, ten certas características comuns con outros concellos galegos: unha povoación que sobrepasa en poucos os 5.000 habitantes e que se atopan dispersos sen existir núcleos de relevancia; unha ubicación próxima a unha urbe importante (A

CANTINA MEXICANA

RUA MARTIN CODAX
VIGO

Coruña) e dentro do seu marco de influencia; demograficamente danse dous fenómenos: un envellecimento progresivo comun a toda Galiza e un decrecimiento da povoación nativa, o primeiro fenómeno xeralizado e unha emigración nas décadas dos 50 e 60 do rural á cidade en busca de postos de traballo que non tiñan en Bergondo e o segundo xustificase dun desprazamento povoacional que se está dando na actualidade de persoas que até o de agora vivían na cidade pasan a vivir no campo (por non chamarlle "aldea" directamente) en busca dun maior "benestar"; a industria é basicamente un ben escaso e a que hai é en xeral de pequenos dimensións exceptuando o sector xoieiro, o que leva a que a a povoación activa traballe fora do municipio; o que acontece co sector primario, é dizer, coa agricultura é coñecido por todos: non existen cooperativas, os cultivos teñen como fin axudar algo á economía familiar en réxime de autoconsumo, as explotacións leiteiras tiñan un número de vacas reducido e acabaron por desaparecer paulatinamente provocando o que se denomina "paro feminino" non remunerado e que conlevou a estas mulleres a aceitar postos mal pagos e sen seguro como empregadas de limpeza ou costureiras na casa; outra condición xeralizada é que goberna o Partido Popular.

Como é obvio téñense denunciado neste xornal moitas situaciones de inxustiza social, política e económica que sofre Galiza en xeral en tantos ámbitos. A miña súmase a tantas outras denúncias e espero que nalgún axude a que as consecuencias de cada quen busquen unha resposta para mudar algo tan sínxelo e tan complicado á vez como unha tendéncia de voto. Nesta intención de denuncia fala entre outros, Xosé Manuel Beiras Torrado, o 23 de Nadal no Castro (Sada) que como en tantas ocasións teorizou sobre a falta de democracia total na administración local co motivo más que xustificado da presentación pública do "Foro Luces de Galiza" aos medios de comunicación e á sociedade.

Beiras viña dizer que o Partido Popular rexeitaba os foros de debate continuando cunha tradición fascista porque era a imposición da mayoría do que gustaba e porque non eran quen de dar argumentos e por outro que o seu modelo estaba esgotado porque non tiñan imaxinación nin ideas para facer as cousas polo concello, polo nación, polo Estado ou mesmo por Europa. Con certeza en Bergondo e penso que é unha análise que ben pode chegar ao cerne da esencia popular ocorre o que expuñen con anterioridade.

O Partido Popular a pesares de ter seis concelleiros frente a cinco o Partido Socialista tomouse con relaxación o seu mandato e concentróu a sua actividade neste treito final, velaqui algúns destas xenais ideas postas en práctica para rachar coas teses *beiristas* que evidentemente coido que descoñece: en relación co programa da Terceira idade decidiu mandalos gratis a San Froilán e nada máis (cou-

sas como un fogar para a terceira idade de carácter público pudiendo telos privados e cun custo mensual de 200.000 pts é algo sen moito sentido), celebrouse un concurso de pintura para potenciar a criatividade e entregou os prémios Hernández Cochón (que non digan que non se fai nada pola cultura), tentou asfaltar caminos e para non arremeter de súbito contra o minifundismo deixounos co ancho que tiñan antes, agora que non hai xa carros.

temos uns caminos asfaltados coas devanditas condicións, financiou con pulo as festas populares para as que a xente continua dando cartos e non asistindo salvo ás encherolas e así dese xeito pagámoslle a unha orquesta un millón de pesetas para actuar diante de 30 persoas; e dentro dese aluvión de ideas construiu beirarruas por todos lados, o caso é que a idea ten certo aquél por iso de que a xente saia da casa e passe, pero se temos en conta que a correduría é tan estreita que apenas pasan dous coches o que poderíamos pensar como idóneo sería ampliala, asfaltala de novo porque o firme é irregular e logo facer as beirarruas, caerímos nun grave erro pois a idea debe verse deste xeito: "seguro que os vellos estanme agradecidos e ademáis se perdo as eleccións que se foden os do PSOE e para arranxar isto tienen con todo", e todo encaixa dentro deses esquemas.

De todas formas e se alguén das miñas paisanas ou paisanos le esta carta pensará que as cousas serán doutra cor e no peor dos casos poden coincidir contigo e continuar votando e é que os argumentos parece que ainda non fan rentábel o voto. Pola contra e xa rematando nestas datas é típico amosar un certo albisque de xenerosidade e solidariedade e moitos concellos. Incluso os populares recollen xoguetes, roupa, comida para os más desfavorecidos (todo isto dentro de que non nos imos a perguntar porque algunha son tan pobres) o que evidentemente catalogo como positivo e a desgracia é que ese espírito xeneroso teña data de caducidade e esta remate en reis.

Pola contra non é este o espírito que preside a Xosé Carabel Balsa que entende que a solidariedade empeza por un mesmo e que el non é tan cínico para defender o que non cre (claro que esto é unha teoría miña, a outra como xa apontei antes pode ser a tese de Beiras de que non se lle ocurriu que ten tamén moitas probabilidades de éxito) e como tal por isto de que acabou o ano e o concello ten todo o que precisa decidiu amavelmente gastarse un pastonazo enviándonos a cada unha e un de nós unha postal felicitándonos as Pásquas e un calendario do próximo ano. E en realidade o que algunha chamaría outra mostra de cómo conseguem votos galegos pois no Terceiro Mundo non hai nen voto emigrante e como dí a letra de "Estamos en guerra" de Antón Reixa: "Si estamos en guerra que nos deixen en paz / Brillamos no churrasco sin mirar para atrás /... Este é o tempo, este é o lugar / E brillando no churrasco hai que reflexionar".

BELÉN FERNÁNDEZ SUÁREZ
(BERGONDO)

Seguridade no mar

Cando se achega o inverno moitas familias mariñeiras da nosa Galiza pónense a tremer, pois saben que algún dia poden perder un familiar ou un ser querido, devorados pola furia terrorífica das ondas nas nosas costas. A pesares diso, desde logo os noso mariñeiro, ben sexan profesionais ou da pesca deportiva non se queren decatar de que hai unha serie de normas básicas de seguridade que se deben cumplir. Non parece difícil crer que ninguén entenda a necesidade de utilizar o chaleque salvavidas, é nembarcantes na maioria dos casos só fai fala botarille unha ollada aos nosos mariñeiro de baixura é moi poucos veremos con eles postos. Isto sí, pódemo levantar agochado na embarcación, pero non posto. Se xurde un siniestro de pouco ou nada vale que se leve na ponte de barco ou debaixo da cadeira. Logo é demasiado tarde para pensar niso...

Cantas vidas dos nosos mariñeiro se conseguirían salvar co simple uso do chaleque salvavidas.

Cuntas vidas dos nosos mariñeiro se conseguirían salvar co simple uso do chaleque salvavidas. Acaso o sector, principalmente o de baixura, non é realmente consciente disto. Cada mariñeiro debería ser sábio e pensar que non só se trata da súa vida, senón que pon en perigo a supervivencia de toda a familia. Logo despois, coma sempre, de nada valen as lamentacións.

A seguridade e a saúde laboral xa non é unha mera responsabilidade da Administración pesqueira, neste caso, senón que se comparte entre ésta e o próprio sector, a quen van dirixidas as normas para garantir a súa seguridade. Si éstas non se cumplen, hai que pensar que non xogamos con sancions económicas senón con vidas humanas.♦

XOSÉ MANUEL PENA
(RIVEIRA)

Constitucionalismo español

No libro *Sempre en Galiza*, Castelao dixo: "E non se diga que en España non se ensaiaron constitucións a barullo, porque é o país que coñeceu máis en tan pouco tempo; pero todas foron artificiosas e contrarias á realidade natural de España".

Unha constitución é un conxunto de normas xurídicas e leis fornecidas cun procedimento de mudanza gravoso. A utilidade dunha constitución é artellar a estrutura e os parámetros de funcionamiento do estado, entendido este como o axente da loita de clases, no cal a clase dominante vai sinalar as regras de xogo político favorábeis as suas propias comenencies.

Durante os séculos xix e xx a

se vive mellor. Os xubilados teñen prezo rebaixado en moitos lugares. As pensións son xustas e pagan até a última peseta. O seu home pediu para operarse pola mañán e metéronlle a coitelha pola tarde. Pero o futuro non o ve claro, porque "agora din que van seguir o modelo de España. Con iso de Europa teñen que recortar", comenta a vella con pesadume. Quen entende esta economía, na que para mellorar hai primeiro que empeiorar!

Antes a xente mandaba un paquete para Madrid por tren. Pero co liberalismo e a modernidade, o tren pasou de moda. O negocio estatal non é rentábel. Agora a xente factura os embrullos por Seur. Pero a empresa de transportes urxentes envia logo os paquetes para Madrid no tren. E ainda virán sábios economistas como De la Dehesa a dizer que este asunto ten lóxica.

En 1998 a mortalidade infantil en Cuba foi do 7,1 por cada mil nacidos vivos. O ano anterior fora do 7,2. Nos países industrializados é do 6. Non en todos, pois nos Estados Unidos, por exemplo, é do 8,

pior polo tanto que en Cuba. En América Latina e no resto do Caribe é do 33.

Contou Saramago, no discurso do Nobel, a historia dos seus

avós que metian os porquiños na cama, para que non lle morresen de frío no inverno. Algunxs leitores non o creron. Pois xa en 1920 o mindoniense António Noriega Varela, incluiu no seu libro *Do ermo*, o seguinte poema: "Déitoos comigo na cama,/ doulles chuchos no fuciño,/ e crioos a biberón,/ coma se fosen meus fillos./ Ánimas e San Antonio/ mos defendan: doux ranchiños/ que trouxo a muller da feira/ do nove; chiniño, chiño!...".

O crítico de teatro madrileño Haro Tecglen pon a caldo a obra en castelán de Valle, representada en Madrid polo Centro Dramático Galego. Gaba o crítico os episódios breves, precisamente por ser breves, e despelexa os longos, por pesados e enfatizados demais. Como un trapiño queda o esforzo de Guedes por ser, como se decia fachendosamente hai un século, un "gallego a la española". As hemerotecas gardan as suas declaracions: "Vamos exportar por fin o teatro galego", "o teatro galego vaise ver no María Guerrero", "esta é a sua maioria de idade", etc. Despois da demolición podería lembrarse aquelo de Roma non paga traidores ou mellor: onde a Xunta non subviciona, a crítica non presta.♦

burguesia española, feble e incompetente, foi capaz de organizar dunha maneira coerente a vida política da sociedade, a este feito vanse deber as múltiples e inoperantes textos constitucionais desde 1808 coa carta outorgada por Napoleón até hoxe. O penoso constitucionalismo español con oito constitucións aprobadas más ou menos vixentes, duas aprobadas sen vixencia e tres proxectos constitucionais non aprobados, foi o fiel reflexo da bandallenta historia de España.

É interesante sinalar algunas das singularidades do chamado constitucionalismo español. O primeiro son as múltiples alternancias entre constitucións "progresistas" (1812, 37, 69, 1931, 78) e as conservadoras (1834, 45, 76, foros da ditadura franquista 1938-67), por mor da división dos burgueses en liberais e moderados; a esmirrada burguesia para chegar ao poder e destruir o antigo réxime feudal necesitaba a concorréncia das cidades populares (pequeños tendeiros, labregos probes e segmentos do proletariado), nembargantes cando o povo tentaba afondar na democracia ou acadar melloras económicas a burguesia, medoñenta de seres desbordada pola esquerda, xuntabase coa nobreza para recuar nas conquistas obtidas polo esforzo do povo.

Un bon exemplo de progresismo burgués é a constitución liberal de 1812, detrás das fermosas verbas a constitución fa beneficiar aos grandes propietarios da terra e prexudicar a os campesiños (rendeiros, forei-

ros, colonos) os cales ían converterse en escravos asalariados, por iso as masas populares no mellor dos casos desentendíanse da defensa da constitución. Esa é unha das características do constitucionalismo español, a sua falta de enraizamento no povo.

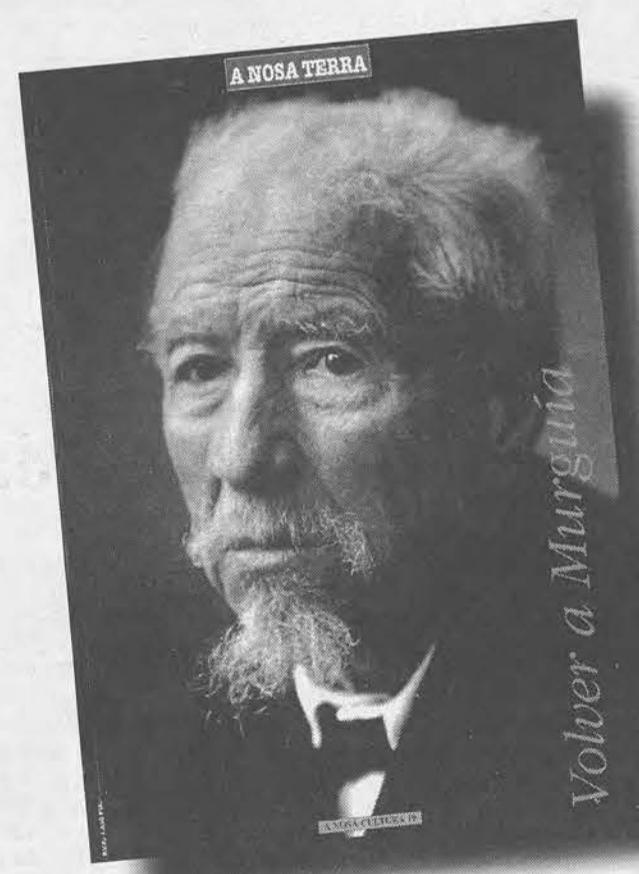
Outra das curiosidades do constitucionalismo é a inente-

nalismo é a falta do máis mínimo rigor científico: Xa é chocante a pretensión de confundir as nacionalidade, a rexión, a nación, o estado. Por non falar de cal é o suxeito da soberanía; o rei, as cortes, o estado, as institucións, o mal chamado "povo español".

E que dicer da tirapuxa do unicameralismo e o bicameralismo, que chega até hoxe en dia, pois o senado e unha cámara inoperante.

Outra peculiaridade negativa é o pláxio do modelo centralista francés, é como di Castelao: Fráncia é un dos estados más homoxeneos de Europa namentes. España é un estado nidicamente plurinacional. Se cadría a característica más negativa é o marcado carácter ideolóxico (constitucións feitas por partidos dominantes e modelos constitucionais de difícil reforma), sendo a constitución vixente do 6 de Decembro super-ríxida. Quizás a peculiaridade más positiva sexa a ambigüedad calculada do texto constitucional. Os nacionalistas debemos aproveitar esta circunstancia, unir forzas (Declaración de Barcelona), premer e facer unha boa fenda á que poderíamos chamar no futuro estado federal.♦

GONZALO BLANCO VÁZQUEZ
(OURENSE)

Volver a Murguía

A NOSA CULTURA 19

P.V.P. 1.450 pta.

A 75 anos da sua morte volver a Murguía é facelo ao cerne mesmo do rexurdimento da nación. A todo un sentimento colectivo que el labrou nas conciencias dos nosos intelectuais decimonónicos como paso previo á restauración dunha memoria histórica valedora, cal idea forza do primeiro rexionalismo e andando o tempo do galeguismo político.

Con Justo G. Beramendi, Ernesto Vázquez, Carlos F. Velasco Souto, Ana Belén Fortes, Ramiro Fonte, Xosé M. Fernández Costas, Henrique Rabuñal, Teresa López, Elisardo López Varela, Eugenio López Aydillo, Francisco Antonio Vidal e Marga Romero.

A Académia decide abrir os seus arquivos á investigación publicando a obra de Murguia

• XAN CARBALLA

Un ano despois de ter mudado a presidencia da Real Académia, alguns síntomas de recuperación parecen ter chegado á coruñesa Rua Tabernas, sede do vedorio organismo. A vella teima arquivística e democratizadora de Francisco Fernández del Riego, acruxolada na sempre aberta Fundación Penzol, parece levar novos ventos ao pozo sen fondo coñecido en que se tiña convertido a Académia, que agora ven de dar ao prelo unha obra sobre o xornalismo de Murguia e anúncia o ordenamento da sua correspondéncia.

Manuel Ferreiro, o principal especialista da obra de Eduardo Pondal, é un barómetro singular das mudanzas na Académia Galega. "Cando estudei a Pondal e me tirei de cabeza aos arquivos da rua Tabernas souben o que ali pasaba. Non había orde nen concerto e todo dependía do capricho de Xoán Naia. Moitas veces eu mesmo me ofrecí a mercar carpetas de plástico para colocar os documentos manuscritos do poeta bergantín que se quedaban nas mans ao consultálos. A proba daquel desorde témola en que eses manuscritos de Pondal que manexara Amado Ricón nos anos 70 desapareceran, e hai tres anos reaparecen supetamente".

A situación de deterioro dos fondos da Académia é ben coñecida desde hai tempo, e só cando o anterior intento de que a Institución ficara nunha Académia da Língua, coa entrada de secretario de Constantino García, comezou a falarse de que as cousas mudaran. Pero só é o impulso de Fernández del Riego, que non contemplaba esa redución das funcións da Académia, que as cousas

Francisco Fernández del Riego cumple un ano á frente da Académia, ilusionado e coa renovación posta en marcha. A.N.T.

mudan "vou cumplir 86 anos – declarou a ANT – e agótame este subir e baixar de Vigo á Coruña. Pero despois dun ano algun dos obxectivos que perseguía, mesmo o de mediar para polir certas diferencias persoais, coido que se van cubrindo. Satisfaixe ir avanzando para modernizar os fondos da Biblioteca e o Arquivo da Académia, porque era algo necesario".

Nesa tarefa de modernización considera o presidente da RAG que o labor de Gil Merino é de grande importancia, pola sua dedicación e o seu carácter desinteresado. Pero Manuel Ferreiro considera que é hora de que haxa un bibliotecario profesional, do que carece actualmente a institución "tendo como ten un dos más importantes fondos documentais de Galiza, cando menos do punto de vista literario".

Del Riego quer importar para a institución que preside unha metodoxia semellante á que permitiu modernizar o acceso e o uso dos fondos da Biblioteca Penzol. "Simultanear o labor de fichado manual co informático, para poñelo de contado ao servizo dos investigadores. Coido que estamos avanzando no traballo de apertura da Académia e terase que ver o froito máis no futuro".

Un fondo por descubrir

Manuel Ferreiro ten atopado moitos pequenos tesouros na Académia, algunha presentados en Congresos como de San Simón sobre poesía medieval, "na Académia descubrín, por exemplo, que Eduardo Pondal foi o primeiro autor dunha obra neotrobadoresca, en 1905, escribindo un poema á semellanza de Johan Zorro".

Dese fondo nutritase no futuro o volume que anda a ordenar e preparar Xosé Luis Axeitos, do epistolario de Manuel Murguia. Trátase de editar e anotar a correspondencia que recibira o fundador da Académia, que pode rematar tamén coa teoría que deslexitima o labor histórico de Manuel Murguia, un erudito recoñecido que agora é reivindicado.

"Para mi hai tres persoas que cumplen un papel fundador esencial na cultura galega: Sarmiento no XVIII, Murguia no XIX e o Risco da primeira época no XX", asegura Del Riego. "Daquela tiñamos claro que non se podía deixar de pasar a oportunidade, no 75 aniversario da súa morte, de editar o traballo de escolla de prensa que realizou Xosé Antonio Durán, e que recolle unha chea de artigos semi-

inéditos de Murguia que van desde os primeiros tempos de Madrid até 1923".

Na mesma liña destas duas publicacións sairá proximamente un Boletín da Académia monográfico adicado a Murguia que están coordinando Xosé Ramón Barreiro e Xesus Alonso Montero.

Novos proxectos

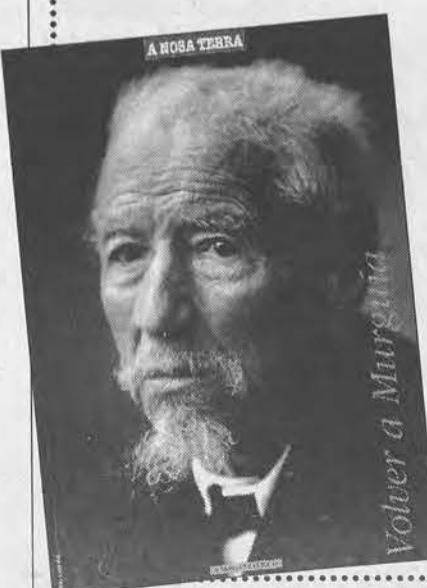
Del Riego maniféstase satisfeito de ter logrado xa a incorporación de Antón Santamarina e Xosé Luis Franco Grande, e anúncia que xa están entregados os discursos de entrada de Xaime Illa Couto, Ramón Lorenzo e Francisco Fernández Rei, "considérome un presidente de transición e gostaría que as futuras entradas na Académia fosen de autores cunha obra prestixiosa e unha traxectoria coerente".

A outra teima na que anda desde o comezo do seu mandado é mellorar as condicións económicas da RAG. "O edificio que legou a familia de Emilia Pardo Bazán inclue tamén un pequeno Museo Romántico, con cadros entre outros de Sorolla, que comezaba a ser atacados pola couza. Fixemos unha pequena labor de restauración e fumigación, pero poñer todo en condicións exige máis axudas e meirande compromiso público coa institución, unha das más representativas do país".

Manuel Ferreiro tamén insiste nesa falta de medios a reparar, "se non desaparecen máis documentos é pola honradez dos que investigan, porque a falta de medios ainda pon en dificuldade a posibilidade de abrir a Académia á investigación tal e como anúncia Del Riego, nunha liña que debemos apoiar".

A Nosa Terra reivindica ao primeiro presidente da Académia

Sae a edición monográfica *Volver a Murguia*

Desde hai anos vense reivindicando o papel fundador de Manuel Murguia no Rexurdimento cultural do XIX. Contrariamente ao habitual, acaso a sombra de Rosalia de Castro, a súa compañeira, puido opacar o seu papel, que agora, setenta cinco anos cumpridos da súa morte, reaparece. Se o papel de Rosalia foi importante á hora de popularizar o galego como língua literaria, o traballo de Murguia consistiu, desde unha cultura literaria e histórica vastísima, en darlle senso histórico a esa restauración nun país com posto polo autonoxo da colonización.

O volume de *A Nosa Terra*, Vol-

ver a Murguia, segue na liña de divulgación das dezaoito entregas anteriores, sendo capaz de combinar outravolta o ensaio coa restauración iconográfica do personaxe, sempre postergada na edición galega. O número saiu coincidindo coa derradeira semana de 1998, pero como di o editorial "non é simples celebración da efeméride, senón valorar a actualidade da sua concepción historiográfica, das suas aportacións restauradoras do noso devir histórico as que batén e seguen a bater coas deturpacións que, outravolta, 1998, perfilan contra o noso pasado e o noso futuro nacional".

Once traballos compoñen o vo-

lume agora publicado. Respeito ao labor de historiador e fundador do pensamento nacionalista, escriben Xusto Beramendi ("Murguia e os alicerces da nación galega"), Ernesto Vázquez ("A construcción dunha nación negada") e Carlos Velasco Souto ("Murguia historiador"). Respeito ao seu traballo na reivindicación e o fomento dunha literatura propia con alicerce no pasado escriben Ana Belén Fortes ("O proxecto de creación dunha literatura galega en Murguia"), Ramiro Fonte ("O polígrafo destemido. Pensamento literario e crítica") e Marga Romero ("En prosa,, con ela, Rosalía").

Outros aspectos abordados, –o Murguia xornalista, o fundador de institucións propias, o político–, son obxecto de estudio por Xosé M. Fernández Costas e Henrique Rabuñal ("Manuel Murguia en La Ilustración Gallega y Asturiana"), Teresa López ("No curso do tempo"), Elisardo López Varela ("Manuel Murguia, Curros e a Academia Galega"). Completan o volume os traballos de Francisco Antonio Vidal, de carácter biográfico, "A volta de Murguia" e resgátese un traballo de época (1907) de Eugenio López Aydillo que ilustra a posición dos intelectuais galegos, entre eles Murguia, ante o nacer do movemento Solidaridad Gallega.

■ *Fisterra estréase con nove cópias en galego*

O filme dirixido por Xavier Villaverde, *Fisterra*, estrease o Venres dia 8 de Xaneiro coa distribución de nove cópias polas salas do país só en galego. A decisión da productora Continental de facer pases unicamente na nosa lingua sorprende ao ser anunciada xa avanzado o proxecto. Os voceiros da productora xustificaron a medida aludindo tamén a razóns de tipo comercial. O pase nas pantallas grandes de *Fisterra* é novedoso tamén porque por vez primeira duas salas da mesma cidade proxección o filme en galego, casos da Coruña e Compostela. Protagonizan o filme Nacho Novo, Elena Anaya e Enrique Alcides, coa colaboración de Geraldine Chaplin, Chete Lera e Manuel Manquiña. Até última hora *Fisterra* souo como candidata para representar o cinema estatal no Festival de Berlin. ♦

■ *Inadaptats* de concerto na Galiza

Para os que queiran coñecer as mensaxes nada tibias de *Inadaptats*, o grupo catalán ofrece unha actuación no pub A Iguana de Vigo o Sábado 9. O concerto, argallado por Sons de Loita, quer dar a coñecer o último disco *Moti, Avalot*. Neste traballo, que o grupo gravou coa compañía basca Esan Ozenki e adicou a todos os presos políticos, fan bandeira da necesidade de mudar a historia, de acadar a independencia e de rematar co control exercido desde o Estado. A entrada custa oitocentas pesetas. ♦

■ O universo de Lorca no planetario da Coruña

O programa *O universo de Lorca*, que chegou ao Planetario da Coruña o pasado 29 de Decembro, combina a escrita do poeta grancanario cun espectáculo de música e

astronomía. Cunha duración de máis de corenta minutos, pódese ver ao poeta en lugares significativos da súa vida como Fuente Vaqueros e Nova Iorque. A iniciativa, que leva a poesía ao Planetario da Coruña, é unha iniciativa dos responsables da Casa das Ciencias cos seus homólogos en Granada e Iruña. ♦

■ *Na fogueira dos versos de Garcia Teixeiro,* galardoado co premio Pier Paolo Vergerio

Especialistas de literatura xuvenil e infantil outorgaron a António García Teixeiro o XIV Premio Europeo Pier Paolo Vergerio -na modalidade de poesía-, con sede na Universidade de Pádua. A obra galardonada foi *Na fogueira dos versos*, o poemario de García Teixeiro xa tiña recibido o Premio Merlin de Edicións Xerais na sua convocatoria de 1996 e entrou no ano que ven de rematar na Lista de Honra do IBBY. O

escritor bota man neste libro dos poetas da nosa tradición literaria e de autores contemporáneos para, a partir deles, recrivarlos e ofrecer as suas composiciones líricas cunha acada maneira de achegar aos más pequenos ao xénero poético. O Premio será entregado no próximo mes de Abril no transcurso da Feira do Libro Infantil e Xuvenil de Boloña. ♦

■ Rock e reggae en solidariedade con Cuba en Pontedeume

"Treme a terra" é a asociación cultural de Pontedeume que está detrás da festa que se celebra o 8 de Xaneiro en apoio do povo cubano a partir das dez da noite. Ten lugar no Parque Sarmiento e conta coas actuacións de grupos de estilos diferentes: *Atahide*, folk de Pontedeume, *Diskatokan*, da Coruña, *Nen@s da Revolta*, reggae, rap e salsa desde Vigo, e *Inadaptats*, que están de xira pola Galiza. ♦

■ Festa contra a censura no Grove

Xogos para nenos e concertos rock forman o programa da festa que a comparsa *A faneca esfameada* argallaou para o Sábado 9 de Xaneiro na asociación vicinal Terra de Porto no Grove. Dous membros da comparsa foran detidos no pasdo Entroido por inxuriar á Garda Civil nas coplas que recitaban, nas que facían alusión á persecución que sofrían os fumadores de cannabis mentres o tráfico de drogas continuaba en auxe. O fiscal pede aos dous integrantes da comparsa 500.000 pesetas de multa e unha nota de rectificación en dous xornais que teñen tirada en todo o Estado. Para protestar contra as detencións, os membros da *Faneca* pretenden que as comparsas de Tui incluan no seu repertorio a letra da copla para loitar contra a censura. A partires das catro, organizaranse xogos para cativos e xa ás tres comezan os concertos de *Papaqueixos, Nen@s da Revolta* e *O Raposo Pillabán*. ♦

■ *A Casa dos Druidas* mostra como se vivia nos castros

A Casa dos Druidas en Acuña, Vilaboa do Morrazo, ten en exposición até o 25 de Xaneiro unha maqueta elaborada por Eva Seoane que reproduce un dos moitos castros que se extenden pola xeografía galega. Permite observar como eran, por exemplo, os seus sistemas defensivos, os camiños, as terras de labranza e a casa comunitaria que facía ás veces de comedor-casa de acollida de hóspedes e tamén de centro de reunión. O traballo, ainda que ar-

tístico, ten unha intención pedagógica polo que se engadiu unha unidade familiar a unha escala maior que recolle os nomes dos espacios utilizábeis, o mobiliario e os sustentos dos teitos cunha terminoloxía recollida nas zonas da alta montaña luguesas que ainda pervive nas pallozas. Asimismo e até o dia 14, pode visitarse unha colección de fotos sobre Chiapas, feitas polo fotógrafo de Noia, Alberto Carbajo. As imaxes foron recollidas en San Juan Chamula e Chicantán, duas aldeas indígenas moi perto de San Cristóbal de las Casas. ♦

■ Homenaxe a Leiras Pulpeiro en Mondoñedo

Na vila de Mondoñedo vense de analizar a obra do poeta Leiras Pulpeiro através dunhas xornadas organizadas polo Concello e nas que participaron diferentes especialistas. A única filla viva de Leiras Pulpeiro, Xosefina, participou no actos e foi a encargada de descubrir a placa e a estatua coas que se homenaxeou ao escritor nado nesta vila da Mariña de Lugo. A escultura de Puchades situouse na Praza de San Xoán, frente á que fora casa de Pulpeiro e na que se colocou a placa. ♦

■ A Fundación Castelao prepara o cincuenta aniversario da sua morte

A edición da obra completa de Castelao e unha exposición arredor da sua obra e a sua vida son os eixos fundamentais que a Fundación que leva o nome do

galeguista prepara para a comemoración do cincuenta cabodano do seu pasamento que se celebrará o próximo ano. Como ven sendo habitual, o pasado 7 de Xaneiro a Fundación honrou a Castelao diante do Panteón de Galegos Ilustres de Bonaval, lembrando a data da sua morte. Unha misa, unha ofrenda floral e a proxección do filme que sobre o galeguista realizaron Jorge Prelorán e António Pérez Prado. Para o 30 de Xaneiro lembrarase en Rianxo o aniversario do seu nacemento, coincidindo nesta ocasión co centenario do tamén escritor rianxeiro Rafael Dieste. ♦

■ Rafa Villar e Xoán Carlos Enríquez gañan unha cacheira cun relato de 33 palabras

Unha cachucha, un unto e tres orellas de porco foi o prémio, en tempo de matanza, que veñen de receber os escritores Rafa Villar e Xoán Carlos Enríquez por seren os gafios do primeiro Certame Mundanal de contos Ultralixeiros organizado pola revista *Alem-Parte* e o *Café das Artes de Chantada*. Fóra o carnívoro contido do galardón, a convocatória tiña a peculiaridade de requerir a presentación de relatos de só 33 palabras, nen unha más nem unha menos. A ese reto enfrentáronse máis de oitenta escritores e escritoras e o xurado decidiu entón conceder os dous primeiros prémios más cinco mencionados de honra. Villar construíu en apenas unhas liñas o conto *Irlanda, Irlanda* e Xoán Carlos Enríquez artellou o relato *Vida e obra de Joseph de Cesarea*. ♦

■ Os galegos vistos por Sotomayor

Durante o mes de Xaneiro ainda se pode visitar a mostra que da pintura de Sotomayor organizou o Centro Cultural Caixavigo. A sua obra, enmarcada dentro das correntes oficialistas da arte, non é allea ao naturalismo e ao impresionismo, que o pintor readapta para converterse nun dos expoentes do rexionalismo artístico. Nacido en Ferrol en 1875, Fernando Álvarez de Sotomayor, participou nas exposicións galegas máis importantes do primeiro cuarto de século. Formado en Madrid e Roma, volta ao país para facerse "de verdade galego" a través dos retratos das suas xentes coincidindo co momento do rexionalismo político. ♦

Leituras

Aventura pura

Título: Morning Star.
Autor: Xosé Miranda.
Editorial: Xerais.

A última novela de Xosé Miranda recría atmosferas da más pura aventura, contadas con simeleza e habilidade. Estruturada en oito partes, narra a adolescência de Lourenzo Tasende, rapaz ao que a vida vai forzar a vivir entre gavetas de bandoleiros (ladróns, asesinos, rapiñeiros, estafadores) e terá que loitar non só por conservar a sua vida senón tamén por non perder o amor de Helena, un amor nacido en circunstancias difíciles, que será a sua salvación e que ten bastante que ver co título da novela. No apéndice, o autor conta como naceu o personaxe de Lourenzo Tasende fillo, e como outras personaxes como Campanachocha, Lázaro Rivadulla, Tomás das Congostras, o Demo Vivo, o Pelos da Burra ou o Xudas foron personaxes reais, ademais do próprio Lourenzo Tasende pai. Pero non se trata de nengunha tentativa biográfica, nem dunha historia da historia. Pode que parte das personaxes que povoan o discurso existiran na realidade, pero mesmo actuaban en zonas diferentes e non tiveron por que coñecese, nem seren adversarias. Onde hai meirande fidelidade á historia é no relativo a Benito Soto, o último pirata de Occidente, quen abordou o *Morning Star*, na que levaba o tesouro que explica o confrontamento entre Ribadulla e Tomás das Congostras. O que pretende o autor é rescatar a aventura do terreo da historia, e hai que coincidir en que o con-

Xosé Miranda.

A. PANARO

vulso século XIX é época ideal para tal pretensión. Ademais a acción sitúase ao redor de 1846 – momento especialmente significativo para a Galiza – e mesmo o pronunciamento do xeneral Solís está ben integrado na trama.

Compre salientar na novela, ademais da efectiva estrutura discursiva, a perfecta construcción sicolóxica das personaxes. Lourenzo Tasende fillo deberá “navegar” un mundo para el case descoñecido por completo e no cal terá que saber escoller entre a senda do ben e a do mal – quizás fose o momento de lembrar o *Dr. Jeckyll and mister Hyde* do home-naxeado Stevenson – e, dentro do mal no que se ve immerso, ninguén é suficientemente bon. Ninguén é bon, agás a Helena, que é doutro mundo, pero todos teñen algúna característica

distintiva: astúcia, cruidade, forza... Tanto as personaxes masculinas como as femininas son doadas de distinguir e identificar, e téñase en conta que son moitos os agavelados que poyoan esta historia contada a xeito de memórias.

Pero falabamos antes do amor de Helena e do título da novela. Pode parecer raro, unha novela galega con título en inglés. Pode parecer forzado, ainda que Benito Soto abordase o *Morning Star*. Pero é unha peza máis. O luceiro da alba, a sua tradución do inglés, será

A
amenidade e
facilidade

da sua
leitura
agórralle
un bo futuro

o vínculo de unión entre Lourenzo fillo e Helena, un luceiro da alba que terá símbolo nos escapularios e que ven representar a dualidade ben-mal entre a que vive o protagonista. E non hai moita más simbología facilmente perceptible, nem é precisa. Almeida Garret daba a receita: unha ou duas damas, un pai, dous ou tres fillos de 19 a 30 anos, un criado vello, un monstro facedor de maldades e algún figurante de vulto era o que se precisaba para unha novela de éxito, tal se di nas preciosas *Viagens na minha terra*. Claro que, tal crítica á banalidade de moitos novelistas da época non incluía o indispensábel: saber contar, e iso é algo que Xosé Miranda sabe facer.

Tratándose, como se trata, do actual Prémio Xerais haberá, sen dubida comentários por aquí e por alá. Premiar unha simple aventura? Unha aventura, si, nada más e nada menos. Aliás, hai que perguntarse até que punto a reivindicación da aventura pura e simples non ten un significado ben claro. Por outro lado, a un non lle queda más remédio que lembrar que este camiño proporcionou a inmortalidade a moitos clásicos. A amenidade e facilidade da sua leitura agórralle un bo futuro, non sería nada do outro mundo que se tornase nunha das leituras preferidas dos escolares, un *best seller* noso, perdurable, leitura de desintoxicación en calquera época e, mesmo, un exemplo de como facer literatura para os más novos recriando a historia. Xa hai abunda “mitoloxía” anglosaxona nas nosas vidas, vaise hora de que non esquezamos a nosa propia historia cegados pola lumosidade da omnipresencia cultural anglófona. ♦

KOSÉ M. EYRE

conta de libros

Unha viaxe
aos quince anos

“Cumprir quince anos é todo un acontecemento. Alomenos na miña familia”. Mina, a protagonista de *Valdemuller*, siente a necesidade de emprender unha viaxe cando recibe un colgante en forma de estrela polo seu cumpleaños. A novela coa que Xosé Antón Neira Cruz gañou o prémio de literatura infantil “Barco de Vapor” describe o proceso de maduración que a adolescente experimenta na percorra dunha tía avoa da que non coñecía a existencia. Está publicada en SM. Neira Cruz, tamén xornalista, xa gañara o prémio Merlin hai dez anos. ♦

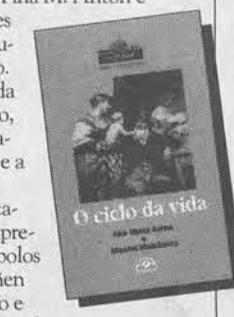
Ensaios sobre
a terra e sobre o sexo

Saen xa publicados en Espiral Maior os títulos gañadores do certame de ensaio que convoca esta editorial. A escrita da terra, de Miguel A. Matos Fondo, centrarse na análise de como a terra se configura na literatura do país, de como se pasa de describir a terra a escribila. Desde Mendoia a Fiz Vergara pasando por Otero Pedrayo, Matos Fondo estuda como recriaron os espazos naturais. Alén da libido, de Xosé Manuel Domínguez Prieto, recolle as diferentes perspectivas desde as que se estuda o sexo fuxindo de abstracciones e partindo da sexualidade como unha responsabilidade persoal. ♦

Filosofía galega da vida

De cales son as imaxes que os galegos utilizan para explicar o seu xeito de vida trata o traballo de Fina M. Antón e Manuel Mandiñas. O ciclo da vida, publicado por Ir Indo. Catro momentos da vida – o nacemento, a mocidade e o matrimonio, a morte e a presencia das ánimas – son explicados nos países con expresiones, imaxes, símbolos e actos que conteñen un forte significado e encerrán a súa visión do mundo. Os autores deste libro recollen o legado etnográfico do Seminario de Estudos Galegos ou da Xeración Nós. ♦

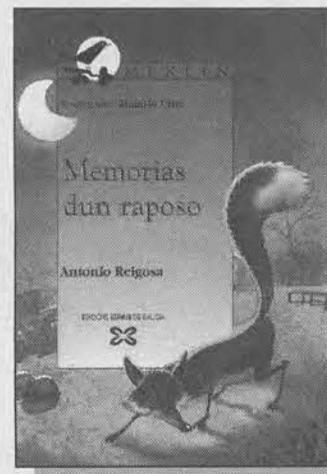

Aventuras cotiás de Mala Malona

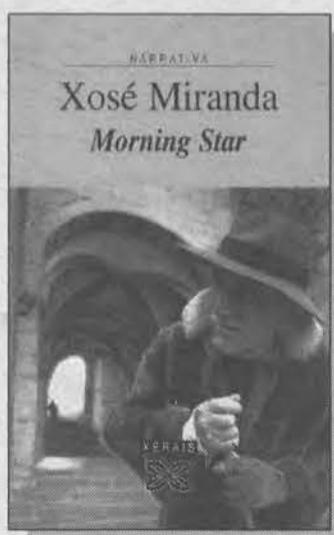
Mala Malona é unha cadela con gañas de comunicarse cos máis cativos. Faino da maneira máis directa, eliminando aos intermedios e adecuándose ao pensamento infantil. Os contos de Mala Malona, de Cristina F., teñen referencias á tradición da literatura infantil e promoven, ao mesmo tempo, que sexa o pequeno leitor quien desenvolva as suas propias hipóteses. Sotelo Blanco presenta catro títulos nos que a cadela, a partir do seu propio corpo, mergúllase nas fantasías de pulgas, piratas e rás. ♦

MEMORIAS
DUN RAPOSO

Antonio Reigosa

PREMIO MERLÍN
DE LITERATURA INFANTIL, 1998

Engaiolantes
fábulas de raíz popular
cun humor
desbordante.

MORNING STAR

Xosé Miranda

PREMIO XERAIS DE NOVELA, 1998

Unha novela
de odios e amores, tiros,
persecucións, paixóns
e esperanzas.
Unha novela que gusta
sen adovíos.

Unha visita ao pasado de Granell

Título: Ensayos, encuentro e invenciones.
Autor: Eugenio Granell.
Editorial: Huerga & Fierro. Madrid.

A sorte macabra do exilio descubriu a Fernández Granell o mérinxo e el, a cambio, aportou ás Antillas un baño de Surrealismo. Vai facelo de man doutros extrañados e amigos en vellas batallas revolucionarias. Veteranos da crítica e da actividade política que como Granell transladaron a sua experiencia á prensa, á radio e mesmo á universidade, en países como Guatemala, a República Dominicana ou Porto Rico. Ali establecerían novidados debates artísticos que entre os anos 40 e 50 contribuíron a desenvolver a vida cultural desde as aulas ou o xornalismo.

Parte sinalada do labor crítico do surrealista galego Eugenio Granell recóllese agora nunha antoloxía preparada por César Antonio Molina na que o protagonismo principal tómalo traballo escrito en xornais dominicanos como *La Nación* ou revistas guatemaltecas como *Plástica*, ou *La voz de Guatemala*.

Unha nova recopilación granelliana que mália a sua oportunidade e riqueza segue a estar lonxe dunha edición ideal que mostre, en toda a sua intensidade, o pensamento e a teoría revolucionaria dun dos más importantes, con Fernández Sendón, marxista galego.

Xusto desde aquelas colaboracións en *Nueva España* de José Díaz Fernández ou as de Leviatán e PAN onde a presencia de Granell é paralela co núcleo de gallegos residentes en Madrid –Bal y Gay, Espasandin, Fersen, Colombo, Dieste...– de especial e pouco estudiada relevancia periodística, literaria e política. A revista de Dieste, *Hora de España*, entre 1937 e 1938, convertírase no último lugar de escrita comun para moitos deles antes da ruptura traumática entre a esquerda comunista e o stalinismo en plena guerra civil e a propia represión franquista.

Boa parte da teoría revolucionaria de Granell permanece ainda nas páginas de *Comunismo*, órgano teórico de la Oposición Internacional en España ao lado da dos grandes ideólogos do futuro POUM como Nin, Andrade, Estebán Bilbao, Fersen, Maurín ou –do más interesante para nós– José Luis Arenillas. Pero tamén noutras publicacións poumistas como *La Batalla POUM* o *El Combatiente Rojo* quedan sinais da acción comunista de Granell que é preciso recuperar, contextualizar e editar como se está a facer con esta crítica literaria e artística ultramarina. Mais se pensamos que Granell non refugou xamais do seu pasado marxista.

O escolmado no tomo *Ensayos*,

Viento Nuevo, terceiro número. Guatemala, Decembro de 1948.

encuentros e invenciones ven situar ao troquista e surrealista gallego nun lugar semellante ao ocupado por Luis Seoane desde o exilio arxentino mália as diferenças da sua producción e ao destino e recepción da sua escrita. Se o Granell antillano achégase máis ao Seoane do *Correo Literario* ou da *España libre* distanciase da experiencia de *Galicia Emigrante*. Utiliza a revista que dirixe en Nova York para arranxar contas cos stalinistas españoles sumándose aos seus antigos compañeiros

Gorkin, Ignacio Iglesias e Maurín. Ruptura frontal desde 1937 que lle custara mesmo o enfrentamento, xa no exilio, co PC oficial de Guatemala e o distanciamiento cunha intelectualidade de esquerdas non moi disposta a discutir (no interior) a historia oficial da –como lle segue a chamar Granell– Revolución española.

Antoloxia de intervencións en prensa e radio onde o surrealismo de Granell debúxase cargado de humor mais non exone-

rado duha erudición que lle permite estar ao tanto do movimiento surrealista internacional e mesmo servir de introductor e embaixador dunha corrente revolucionaria pola que mantivo cercanía e amistade con homes e mulleres como Remedios Varo e Benjamin Péret, Pierre Naville, Vela Zanetti, Rufino Tamayo, Wifredo Lam ou André Breton.

Iniciado como crítico musical antes de 1936 continua igual labor en América. Consagrarse como o crítico literario que mellor coñece a Juan Ramón Jiménez, que descubre á poeta Eunice Odio ou o que más ataca, polos seus silencios, a Rafael Alberti ou José Bergamín. Insistente batallas pendentes desde os días da revolución.

Molina rescata exquisitos artigos escritos para *Ágora*, *Democracia*, *Aguear*, *Viento Nuevo* e *La Poesía* sorprendida. Pero sobre todos eles destacan as "Invenciones" escritas para *La Nación* de Santo Domingo onde atopamos o más desprendido e orixinal Granell, surrealista e retranqueiro. A mesma función que el quere ver no Castelao artista que reseña en 1945 detectando a inusual relación da sua pintura e a sua literatura para situalo, no seu polifacetismo criador, ao lado de Seoane e Fernández Mazas. ♦

X.E.A.

conta de discos

Lertxundi xunta o clásico e o popular

Título: Benito Lertxundi & Euskadiko Orkestra Sinfonika, dirixida por Enrique Ugarte.
Edita: Eraldean.

Estreado por primeira vez ante o público en Tolosa o pasado mes de Abril, o proxecto que o coñecido como cantautor Benito Lertxundi experimentou coa Orquestra Sinfónica de Euskadi veu nestes días a súa plasmación en disco. Foi a organización "Kilometroak 98" de Tolosa quen xuntou ao compositor de Orio e a Enrique Ugarte,

acordeonista, musicólogo, compositor, quen vive en Munich. Foi o encarregado de amañar as once cancións escollidas de Lertxundi e adecuáelas á orquestra, criada polo Departamento de Cultura do Governo Basco hai dezaseis anos.

Os temas, entre os que se atopan *Oi ana Euskal Herria*, *Formak*, *Bizkaia maite ou Oi lur, oi lur*, conteñen esencia "sinfónica", polo que Ugarte quen dirixiu a gravación non dubiou nunca das suas posibilidades interpretadas pola orquestra. Para Lertxundi, investigar e mesturar na música tampoco é unha novedade; alcanzou a súa popularidade nos setenta dentro da chamada canción protesta sen deixar de interesarse por outros ámbitos como o folk. ♦

Música para o guateque

Título: Stereoparty IV.
Grupos: Varios.
Edita: Subterfuge.

Baixo o título un pouco piño de *Stereoparty IV*, a casa independente de Madrid –ainda editando os discos de formacións como *Dover* ou *Undrop*–, fai un compilatorio dos grupos que ten no seu catálogo antes

de entrar en 1999, ano no que a discográfica cumplirá dez anos.

Vinterres son os grupos escollidos con *Dr. Explosion*, *Sexy Sadie*, *Undershakers*, *Mercromina* ou *Los Fresones Rebeldes*. Tamén hai referencias aos oitenta, xa que os de Subterfuge están facendo repaso a esta década: *Alaska y los Pegamoides*, *Ciudad Jardín*, *Párvilis Permanente* e *Gluamato Yé-Yé*. Continuan coa nostálgia ao incluir neste guateque a Alfonso Santesteban, compositor televisivo, responsable entre outras da melodia de *Aplauso*. Os sons electrónicos chegan da man dos pinchadiscos *Smol Tosí*, *Fangoria* e *Najwaean*, o duo de trip hop da actriz *Najwa Nimri*. ♦

O cor del

Revista de Lenguas y Literaturas Catalana, Gallega y Vasca

Número V.
Comité de Redacción: Burriñá, Llonca, Ribeira Llopis, Rodríguez Alonso, Urquiza.
Edita: Universidade Nacional de Educación a Distancia.

O quinto volume da revista recolle diversos artigos, actas das IX Xornadas Universitarias e numerosas reseñas críticas da producción literaria das tres linguas. En canto ao caso galego, recóllese artigo de Ana Acuña –arredor de Arcadio López Casanova–, Francisco Fernández Rei –sobre a situación actual da lingua–, Xavier Frias –que analisa os escritores asturianos en galego–, Carlos García –que revisa vintecinco anos de ensaio–, Carme Mejía e Mª Mar López

–cun estudio sobre duas obras de Ferrín e González Reigosa e os traballos de Silvia Gaspar, Helena González e Dolores Vilavenda que fan, respectivamente, un percorrido sobre a narrativa, a poesía e o teatro desde 1975. Lembra que, entre os galardonados na IV convocatoria de Prémios de Ensaio está o trabalho de Henrique Monteagudo "Martín Sarmiento e o idioma galego no contexto ideológico e histórico-lingüístico". ♦

Interesar

Número 3. 800 pta.
Dirección: David Barro López.
Edita: Galaxia.

A rodaxe de *A lingua das volvoretas* baseada nun relato de Manuel Rivas, dá pé a que o escritor e o director do filme, José Luis Cuerda, se convertan nos protagonistas da entrada do número. "Allaricense de adopción" é César Portela e, ao igual que Manuel Lourenzo ou os artistas Quintana Martelo, Xoán Anleo e, moi especialmente Isaac Díaz Pardo –"Un home do Renacemento" ao dicer de Xerardo Estévez– é algun

dous nomes propios que teñen cumprida presencia na revista. Un amplio sumario no que se percorren todas as artes, do cinema á literatura. ♦

Tempos

Número 19. Decembro. 600 pta.
Dirección: Luís Álvarez Pousa.
Edita: Atlántica de Información e Comunicación de Galicia.

Un amplio informe de Xosé Luis Muñoz revisa "o poder do dñeiro" no país, partindo tamén do "descabezamento" de Sodiga que Fraga e Orza artellan. Xosé Manuel Beiras, Anxo Guerreiro, Emilio Pérez Touriño e Xaime Rodríguez Arana debaten sobre o modelo de estado, moderado por Xusto González Beramendi. Entrevistas a Lidia Senra e Llorenç Soler. O historiador chileno Salvador Angulo fai unha crónica do estado da transición no seu país. Tamén crítica de libros, música, cinema e teatro. ♦

César Morán

'Poño música aos poemas que máis me emocionan'

A. PANARO

• SANTI CARBALLIDO

A poesía e a música xunguidas atopan en César Morán un referente de continúa vizosidade. Nos anos 70 andou polos vieiros da canción de autor e mesmo chegou a fundar o primeiro grupo jazz-rock con raíces folclóricas de Galiza, o Agra. Tamén se introdució no mundo do teatro a través do grupo Troula que dirixía Antonio Simón. Esa alma de artista, erudito, estudoso da obra de Álvaro Cunqueiro e que ademais puxo música á antoloxía poética *O pobo da noite* de Manuel Rivas, agrana de novo agora. César Morán vén de publicar *Río de son e vento* en CD, escolma de quince poemas galegos, musicados por el mesmo, acompañado de seis músicos. Na primavera sairá do prelo unha más extensa *Mostra antolóxica da poesía galega* elaborada polo propio César Morán, tamén baixo o título *Río de son e vento*.

Que é *Río de son e vento*?

Este disco non é música folk no sentido propriamente dito, non é música de cantautor tradicional, nem tampoco *rock and roll*. Penso que é unha acumulación de vivencias de tipo persoal e musical ou estético. Tentei que o río puidera asulgar o más posibel este país e se cadría tamén os de fóra e que encetase unha nova dimensión dentro da música en Galiza, na que por enriba de todo sempre estivese a liberdade criativa.

Cal é a relación que ofrece entre poesía e música?

Tentei pórle música a textos poéticos de certos autores da literatura galega sen pretender que fosen os más representativos. Do que se tratava era dunha procura

de emoción. O traballo tenta reflectir unha música de vivencias. Trátase de poesía contemporánea, non recurrín á época medieval trobadoresca, porque penso que xa está moi feita, e moi ben feita por outra banda. Os autores más vellos son Rosalia e Ponzal, o resto pertencen a este século, a meirande parte deles vivos e mesmo con algúns teñen unha relación de amizade.

Esta recopilación musical virá acompañada logo dunha antoloxía poética.

Ía safr conxuntamente con este CD de 15 poemas musicados, unha mostra antolóxica dos mejores poemas da poesía galega, feita por mi e polo tanto subjetiva. Pero Ediciones Xerais decidiu pospor a saída do libro para a primavera, que se venderá á par do disco. O libro consta de 300 poemas, de 100 autores, na que se inclúen desde Mendinho, Pero Mego e outros autores medievais até Pilar Pallarés, Manuel Rivas, Xela Arias ou Iolanda Castaño. É unha antoloxía prologada por mi, con notas a pé de páxina, bibliografía actualizada e referencias a cada período histórico-literario.

A música antecede á poesía en expresividade ou é o texto o que finalmente contribúe ao medre expresivo da música.

Cando facía música sobre textos meus, podía coincidir simultaneamente a aparición do texto e da música. Pero neste caso, primeiro é o poema e a partes de aí deixaste levar pola propia música que ten e que ven a ser o seu tempo e o seu ritmo e que logo susire unha música acañada. De todos os xeitos, isto sería nun sentido cronolóxico, xa que

no plano vivencial para mi vai antes a música, que é o que me eleva por enriba de todo. En calquera caso, tento de que a música reflita o poema.

Neste disco podemos escutar autores tan diversos como o Manuel Antonio, o Álvaro Cunqueiro ou Méndez Ferrín.

Manuel Antonio é o poeta más vanguardista e fendente das nosas letras é costume moi traballo musicar un poema como "A estrela descoñecida" ou un poema de Cunqueiro, de "Herba aquí ou acolá", que é absolutamente irregular na súa composición. Entón houbo que lle pór batería, guitarra eléctrica e un ritmo

máis roqueiro do habitual, dentro do que se tem musicado de Cunqueiro. Outro caso pode ser o de Ferrín, que tanta xente rexeita como poeta. A mi góstame Ferrín, precisamente pola súa dimensión relacionadora e intertextual. Por iso é unha esolla persoal.

Como tradutor, profesor de instituto, músico e autor literario, onde se atopa máis a gosto?

Luís Seoane falaba da integración das artes. Cando dou aulas gosto de facer referencias musicais, pictóricas e cinematográficas. Do mesmo xeito, cando fago música tamén estou relacionado coa literatura. Pero o que máis me enche neste intre é a música, que por outra banda supón saír tamén da rotina do traballo diario.

Vostede é especialista en Álvaro Cunqueiro. Qué pegada lle deixou o escritor de Mondoñedo?

Cunqueiro é o mellor escritor que tivo a literatura galega até hoxe. Sen achegármonos á época medieval, que suporia ir moi lonxe, considero que despois de Rosalia, Curros e Ponzal hai unha época enciclopédica, xa no século vinte, representada primeiro polo grupo *Nós* que tenta abranguer todo, desde a cultura, a política, a historia, a economía e a literatura. Cunqueiro tenta ir auténticamente de artista e así, se Valle Inclán non pudo ser o grande estilista en galego porque preferiu escribir en español, Cunqueiro si que cumplió ese obxectivo. Cunqueiro deume moito, o sentido da comunión coa natureza. Deixando á marxe cuestións de tipo político, hai que valorar o seu amor á lingua, á paisaxe, á literatura e en definitiva o seu amor ao seu país. ♦

Os contos da Mala Malona

Mala Malona
tiña tal boca

Cristina F.

Por Cristina F.

"Unha maneira nova
de facer literatura infantil."

gotelo blanco

Benito Prieto Coussent

'Quero recuperar o monumento a Sócrates mergullado no Miño polos fascistas'

• CARMEN VIDAL

CAMIÑA CON BRIO POLAS RUAS DE GRANADA, CIDADE NA QUE LEVA MÁIS DE MEIA VIDA. É DOMINGO E O ARTISTA BENITO PRIETO COUSSENT DIRÍXESE Á CASA DE GALIZA ONDE UNS CINCUENTA EMIGRANTES SE REUNEN NUN XANTAR DE CONFRATERNIDADE. LEVA MÁIS DE MEIO SÉCULO NA CIDADE PERO NON SE LLE PEGOU O SOTAQUE ANDALUZ; CONSERVA

VIVA, POLA CONTRA, A CADÉNCIA DA NOSA LÍNGUA. DA SUA PRODIXIOSA MEMÓRIA AGROMA CON ESPECIAL RELEVÁNCIA O TEMPO QUE PASOU COMO PROFESSOR EN TUI, CANDO DIRIXIU A TALLA POR OBREIROS ANARCO-SINDICALISTAS DE MONUMENTOS A VALLE INCLÁN OU SÓCRATES E RETRATOU AOS PRESOS QUE COMPARTIAN CANDA EL O CÁRCERE FASCISTA.

O artista cun dos retratos dos presos de Tui.

Prieto Coussent demanda, insiste, tempo para falar. Faríانlle falta varios días para contar a súa historia. Cos seus máis de noventa anos non acerta a entender a necesidade de andar con presas, "un mal inexplicábel deste tempo, así non se poden facer as cousas", di, despois de más de tres horas de conversa. A serenidade deuella a propia biografía e tamén a case histórica práctica do ioga, que o artista teima en gabar a cada pouco e interpreta como unha das causas da sua lozania.

Confésase pacifista e esa é a maneira máis axeitada que atopa para definirse. "Se a arte non está a favor dos homes é unha frivolidade" sinala e enmaraña a afirmación coa descripción da súa última obra, un canto á paz que gosta emparentar co berro á guerra do *Gernika* de Picasso. Afirma que a esta altura da vida, e despois de ter pasado tanto, quedálle o doce pouso de terse comportado con dignidade. E a historia ten que comezar coa súa experiencia de profesor no Instituto de Tui, nas vésperas de que os fascistas remataran co soño

pedagóxico republicán. "Nun bloque de duas toneladas e meia labran os meus obreiros o busto de Valle Inclán, coa traza e o espírito dos antigos cruceiros dos camiños, homes canteiros que fan o busto dun grande escritor, unha obra que logo foi tratada brutalmente. Eu salveime de miraxe". Os seus obreiros eran anarquistas que traballaban na pedra baixo a súa dirección despois do horario das clases. A súa sorte foi librar a morte naquel terríbel corredor no que se converteu o cárcere de Tui. "O carcelero pasaba lista, cando dícia o nome dun preso pasábano a unha celda, apartado, porque xa estaba condeado a morte. Era moi triste, os que ali estabamos xa coñeciamos a súa sorte: no dia seguinte fusilábano ali mesmo, ao pé do instituto". Daquelles presos Prieto Coussent pintou vintecatro retratos.

"Primeiro un perfume que lle pintara un cadro para que lle quedara á familia. Logo viñeron o resto. O carcelero dixo que non o fixera, que a súa muller rezaba todas as noites o rosario por min e que con iso só me es-

taba a meter en problemas. Díxenlle que tramitara o permiso de imediato. Un dos condeados era o alcalde da Guarda, cando rematei o seu retrato veu a súa muller a visitalo por última vez. Non podo esquecer o pranto e o sofrimento daquela xente despedíndose e entregándolle o cadro" lembra, ainda con dor polo que foi o episodio máis tráxico da súa vida.

Os retratos de Benito Prieto pendurados en silencio en máis de vinte casas da comarca convertíronse en testemuña dun tempo de extermínio. Cadros de cárcere pintados con todo o calor que a残酷de teimaba en eliminar. Deles só un tardou en chegar aos seus destinatarios. O preso querelló deixar á súa filla que daquela tiña só seis anos. Seis décadas despois Prieto Coussent entregoullo personalmente diante das cámaras do programa de televisión *Quién sabe dónde*, e a historia do artista nacido en Ribadeo e de todos aqueles presos convertiuse nun asunto mediático.

"Sabe o que é estar atado cun-

has alxemas? A guerra é un sofrir e estou contento de ter sofrido. Había intención de matarme pero leváronme a un consello de guerra e saiu favorável porque había moita xente en Tui que me defendía. Cando fun ver ao xefe militar levantouse e dixome que era inevitável en toda revolución dar paus de cego. O meu encarceramento foi obra do xefe de Falange, Pablo Bugarín por unha venganza personal. Un dia víñera un xuiz da Coruña para que examinara unhas sinaturas porque se detectara unha estafa nunha casa de calzados de Mallorca. Eu dixen que non eran da mesma persoa e daquela de lateino. Bugarín estaba no último banquete que se deu na miña honra e despois fuxiu a Portugal facéndose pasar por perseguido político cando en realidade escapara porque a xustiza lle ia enriba por delicto de estafa", conta, para relatar con iso a irracionalidade do momento.

O filósofo no río

A lenda di que a Prieto Coussent salvouno o estar a facer un retrato de Calvo Sotelo. "Non houbo tal cousa, non é certo que a influencia dos seus familiares me sacara do cárcere pero si que pinte o seu retrato porque fora destruído da galería de cadros do Instituto e daquela sentira a necesidade de restituilo" comenta, emparellando o episodio coa elaboración do "retrato oficial" de Manuel Fraga que ven de rematar por encargo do próprio Presidente da Xunta. "É un cadro grande, suntuoso, como el é" di, sen que lle asome nen unha migia de ánimo de emitir un xuizo de valor sobre o personaxe. A Fraga faloulle do destino do busto de Sócrates, infelizmente mergullado nas augas do río Miño e que el conta ainda algun dia recuperar.

"Era un Sócrates enorme; primoroso e espontáneo, como o farían os nosos artesáns da pedra. Na inauguración en Tui estaban todas as autoridades. Álvaro Álvarez Blázquez era o meu auxiliar cos obreiros. Interesábase a figura do pensador polo que ten do povo, do contacto directo. No cárcere enteireme da noticia de que se desfizeran del tirándoo ao río" comenta, sen entender ainda que mal facía o busto do filósofo. Mostra as fotografías cos obreiros ao pé da estatua e, entre eles, sinala aos fusilados. Recrea despois a escena na que un grupo de fascistas tiran con cordas o monumento, cárzano nun carro e déitanlo no Miño con caldeiros de chapapote por riba provocando un rápido afundimento. O luxo de detalles que volca no relato -que el non presenciou- dá boa idea de que o que aconteceu co seu Sócrates dista ben de ser unha anécdota na súa biografía. Búelle la mente recuperar a Sócrates -di que Fraga lle prometeu intentalo- e anceia que o busto de Valle Inclán regrese a Pontevedra da mesma maneira que teimou entregar os vintecatro retratos dos presos de Tui.

Profesor honorario da Universidade de Granada, Prieto Coussent tiña começado a súa carreira artística pensionado pola Deputación de Lugo para cursar estudos na Academia de San Fernando, en Madrid. "Eramos uns revolucionarios, ali coincidimos con Maruxa e Cristina Mallo e tamén con Dalí. Daquela non contaba adicarme ao maxistério pero logo, por indicación da miña nai, comecei a dar clases" anota para se gabar das suas dotes didácticas que sorprendieron a Vicente Risco que o visitou cos seus alumnos da Escola Normal de Ourense, interesado, ao seu dizer, "polo método que empregaba que comezaba por romper as listas e facer amar o estudo, aplicando tamén as prácticas mentais do ioga". Nada más chegar a Granada enredou-se nunha polémica coas autoridades da Igrexa polo seu Cristo morto fora da cruz, "como depois se comprobou nas investigaciones, a arte é sempre premonitoria". E Benito Prieto, sereno, continua relatando unha manchea de confrontamentos cos distintos poderes aos que non lle atopa explicación, coa incredulidade de quen semella non querer nunca recordar.♦

Desaparece Joan Brossa, o mago catalán da poesía visual

• C.V.

Gostaba da máxica e peneirou a sua obra de artefactos de prestidixitación para convertilos en poesía. Joan Brossa, o artista catalán de avangarda que fixo conxeniar coma ninguén a lingua poética e a das artes plásticas morreu o pasado Mércores 30 de Decembro, a vinte días de cumplir oito décadas.

Foi un referente contínuo no último Galeuza celebrado en Compostela o pasado mes de Novembro. A análise da relación entre a escrita e a arte que centrou a XV reunión de escritores galegos, bascos e cataláns tiña que pasar por obriga pola reflexión arredor da obra de Brossa. Algunhas das suas pezas inauguran unha mostra de poesía visual instalada no Centro Galego de Arte Contemporánea e comisariada por Xosé María Álvarez Cáccamo. Os poemas obxecto do catalán conxenian coas propostas de Xavier Seoane, Lino Braxe, Pepe Cáccamo, Anxo Pastor, Rodríguez Fer, Xoán Álvarez ou Paco Souto.

Joan Brossa mostraba a sua paixón polos obxectos en apariéncia cotiás cos que traballaba cargándos de ironía e, ao tempo, sentiase fascinado polo iluminismo, á maneira dos más ponteiros representantes do surrealismo. Tesouras, libros, mesas ou cadeiras tornábanse máxicas saíndo da sua imaginativa chisteira. Case trescentas obras compoñen a sua producción, entre elas numerosos poemarios dos que sobresaen os títulos *Poesía rasa*, *Poemes de seny i de cabell* ou *Poemes objecte*. Pero

a obra de Brossa distaba moito de ser só libresca; exposicións, representacións, recitais, esculturas e carteis marcaron tamén a sua traxectoria poética convertida nun ideario múltiple onde a investigación vanguardista pasaba a primeiro plano.

Porque Brossa teimaba en se definir como "investigador", sabendo tamén que ia por diante nunha carreira que agora queda sementada de seguidores, entre os que agroma e de forma destacada a obra de Perejaume, un dos seus colaboradores.

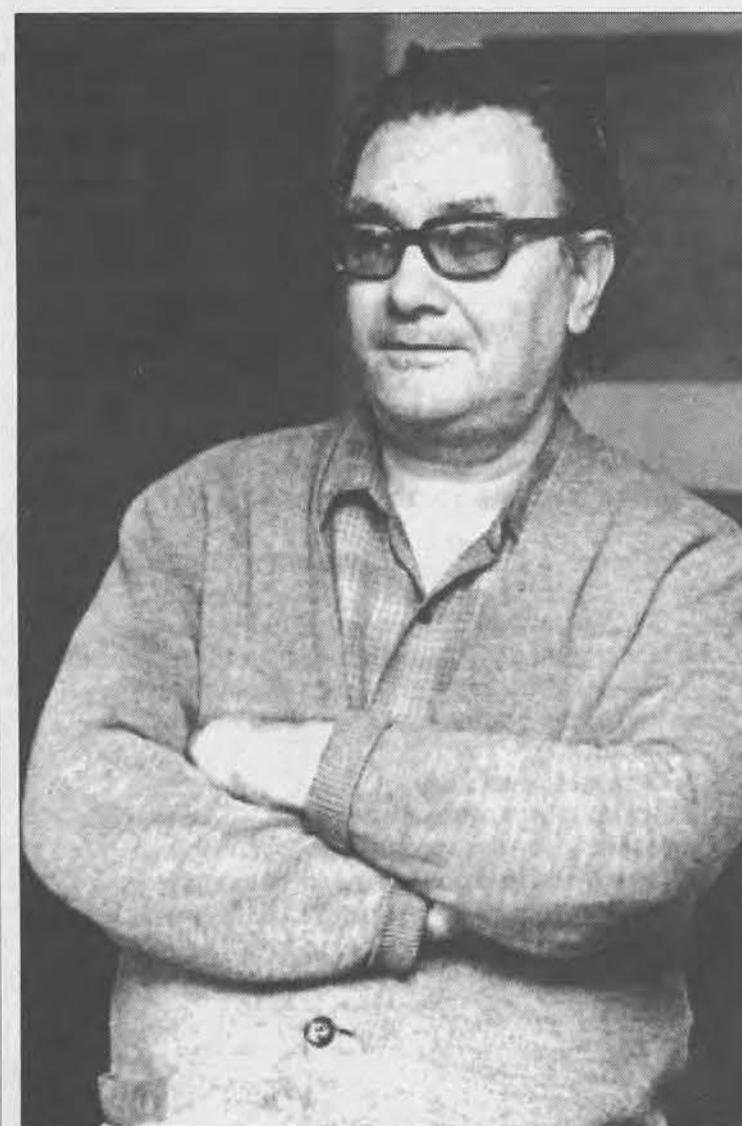
Foi nos primeiros anos corenta cando a obra de Brossa produciu unha ruptura de avangarda, a comezar coas suas propostas de poesía visual e a seguir cos intentos de poesía escénica -tirándolle barreiras á lírica- que lle deron nome no teatro catalán. A sala que leva o seu nome en Barcelona pechou en sinal de loito o dia da sua morte. Dicía que non era pintor e entendía que ser poeta non era só escribir versos. O movemento *Dau al Set*, criado arredor da revista do mesmo nome, que fundou con outros artistas como Antoni Tàpies, Modest Cuixart ou Arnau Puig, converteuse en anticipador naqueles difíciles anos das tendencias que co tempo ían fluir polo panorama artístico contemporáneo.

Prestidixitador con afán subversivo e aspecto de bufón buscado a mantenta, Joan Brossa mantió durante toda a súa memoria histórica artística -cunha especial transcendencia nos círculos culturais- un grande distanciamiento cos organismos encargados de xestionar a cultura e os poderes económicos. Lonxano ás honras oficiais demandou que no seu entierro laico se evitase o protocolo e por iso as autoridades distaron moito de ocupar lugares de priviléxio.

Algunhas das suas últimas composicións que, adiantando tamén á morte, titulou "Fin de ciclo" e no que o autor se mostrou quedo, sen apenas moverse. Bastantes anos antes chamara "Despedida" a un poema no que, verso a verso, relataba o truco ilusionista de atar un pano con vários nós, tiralo ao ar "i els nusos/ estan desfets".

Homenaxe en *Unión Libre*

O último número da revista *Unión Libre* recolle, tamén á maneira de homenaxe, unha colaboración de poesía visual remitida por Joan Brossa na que os dameiros recrían o tema da viaxe. Unha das promotoras da publicación, Carme Blanco sinala que o artista catalán mostrou en todo momento unha "solidariedade clara e grande simpatía por respotar a un pedido feito desde a Galiza". Desde o punto de vista da liña editorial de *Unión Libre* coinciden co ideario de Brossa na "apertura cara o pensamento e arte de vanguarda e distintos proxectos de investigación". Outro dos impulsores

da revista, Claudio Rodríguez Fer, ten experimentado na poesía visual e concorda tamén "cos seus principios de apertura poética". Carme Blanco destaca do poeta e

artista catalán finado o seu "espíritu revolucionario, de apertura tamén ao surrealismo, cunha posición ética e estética de grande coerencia e unha visión nada complacente cos distintos poderes".

A SERPE DOS CAMIÑOS

Unha fonte en Ximarás

Lois Diéguez

delegado de cultura- axiña se virá todo en anacos.

Os guardiáns do templo -unha agrádabel e sensíbel parella- que fan milagres para que non se veña abajo, queixan-se do esquezo das autoridades e falan-nos da Fonte da Virtude e do Cruceiro, a uns douscentos metros máis aló do santuario. Metemo-nos por un camiño de carro. A Fonte é unha boa obra de granito, con duas caras das que sai -saí- a auga, e unha piletta. A broxa e o desleixo

comenza. E que pena dá romper por isto o encanto que produce a visita deste pequeno lugar sombreado por récias e prateadas abedurias. As árbores sempre acompañan a estas fuentes de culto antigo posteriormente cristianizado. Son augas que volven a saúde á pel enferma. Até hai pouco ainda se ollaban os panos apodrecendo ao sol. Deixaban-nos os romeiros despois de molllá-los na auga e pasá-los polo corpo. Coa podredume deles ia-se-lle o mal. Toda a Terra Cha está chea destas fontes

sagradas, coas mesmas ou semeillantes características. Lembramos agora a de San Vítorio (Damil), San Adrián e San Xiao (Carballido), ou San Benito (Pígaro). Santos de virtudes tan diferentes asistindo ao rito pagán da auga e máis das fontes.

Como non ia aparecer Saef, a nosa serpe sábia dos camiños, para nos falar, acendida de paixón, das fontes como fornecedoras da eterna xuventude. Beber nelas é conquerí-la. Non o conseguiu Alexandre o Magno, pois non atopou a que buscaba. Ao mellor era esta mesma. Por iso morreu aos 33 anos: Mais na batalla irlandesa de Mag Tured -segue contando Saef apoiados nós contra os troncos dos bídilos- os feridos dos Tuatha De Danann eran submersos na Fonte da Saúde e á mañá do seguinte día xa estaban eles curados para continuar a batalla. Seica ocorría isto porque Diancecht, o deus médico irlandés, botara alí unha chea de ervas dos lindos campos dese País. O culto das fontes e manancias permaneceu vivo en todos os países celtas. Na Bretaña seguénse atribuindo baixo o patronado de Santa

Ana ou Nosa Señora, virtudes curativas para as enfermidades da febre e da pel. E aquí, en Ximarás, a advocación do santuario corresponde á Virxe da Natividade, e a Fonte leva o nome, como antes dixemos, de Fonte da Virtude. Cumple-se, pois, o indicado, tamén aquí, na Galiza.

Xa no estilizado cruceiro polo que pasaba a procesión no mes de Setembro -equinócio de outono-, cando ainda se facía para unir nun lento paseo a Fonte, a Capela e o próprio Cruceiro, sentados nós nos seus degraus ainda engaiolados polos contos de Saef, vai ela, a sempre surprendente, e espeta-nos con longos asubios:

—Mais a eterna xuventude non a adequeriu o Ares, conde de Monterroso, aló polo século XVI, pois xa vistes que na sepultura que ten neste santuario deixou escrito na pedra: "La muerte que a todos convoca nadie perdona". E digo eu que ao pobre non se lle debeu ocorrer vir beber á Fonte da Virtude, non vos parece?

Os viaxeiros case case lle petam á impertinente.♦

ANACOS

BOROBÓ

Capítulo de conmemoracións

Xustamente acaba o ano das grandes conmemoracións centenarias na última quinta feira de 1998 en que *A Nosa Terra* sae a rúa. E xa leeredes aquí, o que agora escribo, no ano que ven. Boa hora, pois, pra facer, balance da repercusión que tales efemérides tuveron na escritura distos *anacos* semanales. Tantos como os números do noso entrañable hebdoadario, agás o do primeiro de xaneiro en que o *anaco* non chegou a tempo.

Conste que só fixen unha alusión ao "monarca do Escorial sombrizo" no ano en que se celebraba o cuarto centenario da súa morte. Mais, adiqueille certa atención a Federico García Lorca, cun par de *anacos*, no transcurso do ano en que se cumplía un século da súa nacencia.

En canto á Xeneración do 98 cuia conmemoración da súa data fundacional foi tan profusa, discurríu o meu bolígrafo sobre determinados aspectos dalgúns das súas figuras más preclaras, si ben deixándome levar pola patente actualidade de Valle-Inclán, en agudo contraste co esquecemento de Camilo Bariela, seu sufrido condiscípulo compostelán e compinche nos Madriles, olvido

que procurei reparar nista páxina e máis en distintos relatorios, ao longo dunha boa anada.

Así tratei aquí da *Xente do 98 na Compostela do 88*, un asunto que xa abordara de abondo no volume das Edicións do Castro, chamado *El fantasma de Valle-Inclán*. Tamén contei *A agarimosa coña de don Miguel*, que Únamuno lle gastou a Bariela, discurrindo acerca do humor ao prologar seus contos, ainda inéditos. Terminaron miñas divagacións *noventochistas*, lavándome as mans ante a encendida polémica en torno as *Divinas Palabras* –se gallegas, se casteláns–, saíndo pola taxente ca reivindicación de *O sublime castrapo de Valle-Inclán*, que tanto chocou a Méndez Ferrín.

Tal polémica non trascendeu nadia, por certo, no *Seminario Internacional Valle-Inclán*, no que se reuniron moitos valle-inclanistas españoles e extranjeros, convocados no recente outono pola Facultade de Filoloxía da Universidade de Santiago. Pois ocupáronse maiormente das viaxes que D. Ramón fixo por Europa e América. Viaxes nas que Borobó o acompañou, idealmente, de polizón, asistindo sin ser invitado a se-

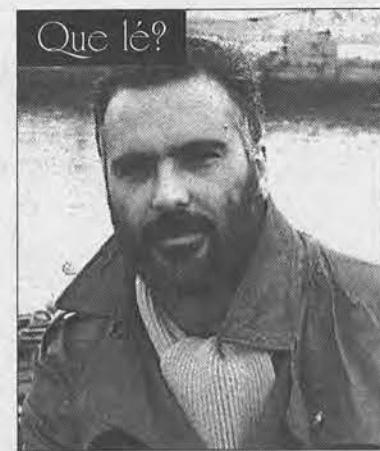
mellante convención académica.

Outro congreso na nosa alma mater ao que tamén acudiu –anque oficialmente invitado polo seu presidente Alonso Montero– foi o que se verificou a principios do verán sobre *García Lorca e Galicia*. Para tratar, entre outros temas lorquianos vinculados co noso país, do misterio dos poemas galegos de Federico; tema que inda seguía pendente cando despóis escribíu aquí *Ainda queda o rabo por esfoliar*, aproveitando no epígrafe do *anaco* o xa tan repetido sintagma de Landeira Yrago, a propósito do excepcional poemario.

Iso dou pé a que escribíu o 1 de outubro, tamén en *A Nosa Terra*, un longo e intrigante artigo, Xesús Torres Regueiro, "sobre o rabo dos poemas galegos de Lorca", onde supón que un recorte que gardaba dos seis poemas de Federico, perteneceira a unha revista de Pontevedra, quizaves dos anos 45/46, que "poida que se chamase Finisterre". Os poemas aparecen acompañados do coñecido retrato de Lorca feito por Cebreiro, e con unha pequena introducción que cabría atribuir á máxica pluma de Álvaro Cunqueiro.

Aclaréille axiña a Xesús Torres, no meu *Capítulo de averiguacións* que *Finisterre* publicara efectivamente os poemas lorquianos, pero cando se editaba xa en Madrid, e sen o dibuxo de Cebreiro nin a suposta introducción de Cunqueiro. Mais, por si acaso encómedeille a Sabino Torres, quen tanto cooperara con Emilio Canda na etapa pontevedresa de *Finisterre*, que lle preguntase a seu director si se lembraba daquela outra publicación recordada por Torres Regueiro.

Fo proteico editor de Benito Soto que continuaba cultivando asiduamente a amistade de Landa, comunicóme ao día seguinte que iste non podía responder xa que morrera aquela misma mañán. Nembarantes, superando o seu dolor, un dos fillos de Canda, accedeu a averiguar entre os papéis e revistas de seu pai, e topou ao pouco tempo que ese recorte viña a ser do nº 1 da *Ilustración Gallega* (1-x-1954), asimismo fundada e dirixida polo inxustamente esquecido Emilio Canda, quen publicara xa en *Finisterre* (24-1-1946) os poemas de Lorca, por vez primeira tras a Guerra Pluscuacivil, na España de Franco. ♦

Francisco Salinas Portugal

'Precísanse pasos reais para efeitivizar o intercambio cultural con Portugal'

Unha tradución da *Poética de Aristóteles* que vai publicar a Biblioteca Arquivo Francisco Píllado, *De profundis. Valsa lenta de Cardoso Pires e unha antoloxía da poesía femina dos PALOPS de Xosé Lois García*.

Que libros recomenda ler?

Literatura portuguesa, por exemplo novelistas como Mário Claudio ou Saramago, ainda que este segundo me interesa menos apesar de ser o Prémio Nobel. En literatura galega recomendo voltar aos clásicos que sempre é unha grande satisfacción. As novas cousas que saen, moitas delas, non me acaban de convencer.

Laiowento ven de publicar a segunda edición da antoloxía poética de Camões.

En certa maneira foi unha surpresa que se esgotase a primeira, non pola calidade do autor ou dos textos, que con maior ou menor fortuna foron antologados, senón polo feito de que se esgotou unha edición poética dun escritor clásico portugués.

Que supón que unha editorial galega publique unha obra como esta na sua lingua orixinaria?

Non é habitual que se opte por editar obras orixinais en lingua portuguesa. Pero tamén é unha das maneras de facer efectivo o intercambio galego-portugués que tantas veces se predica e proclama no discurso intelectual e cultural galego. Necesitan pasos reais neste sentido.

O Arquivo Francisco Píllado, que vostede dirixe, tamén traballa na edición de obras portuguesas.

Ten varias séries de publicacións de textos dramáticos, unha delas en lingua portuguesa. Esta colección é a única que non se abriu, non por falta de orixinais senón pola intención de sair cunha obra de referencia que marque o panorama editorial do teatro en Galiza. Neste sentido estamos barallando unha serie de títulos. Tamén se estableceron contactos para colaborar, entre outros, co Instituto do Teatro de Coimbra. ♦

Guin, Ourense, 1955.

Obras: *Voz e silencio. Entrevista con R. Carvalho Calero; Rosta negra. O contexto das Literaturas Africanas; O texto nas Margens. Ensaios sobre Literaturas em Lingua Portuguesa.*

CAMIÑO VIIº CONGOSTRA NOVA

FRANCISCO A. VIDAL

O reparto da terra

Por un anaco de terra, poden acabar en eterna inimizade pais, fillos e irmáns.

A terra foi sempre o valor máis apreciado, e polo mesmo unha forma de demostrar o cariño aos herdeiros. Deixar un anaco da finca que sempre quito a fame da familia é como deixar un salvoconducto para a eternidade, e para os que a reciben, respetar eses terróns é manter viva a memoria dos ancestros.

Pero, asemade, poucas veces o reparto das herdanzas foi unha simple transición de bens; e iso que, desde que o mundo é mundo, aos pais xa non lles queda ningún novo sistema que poñer en práctica para deixar a todos contentos coa súa derradeira vontade e prever futuras rebeldías: que en más dunha ocasión fixeron volver ao testamento do outro mundo, para poñer orde neste.

Agraváse o asunto cando entra en xogo o medo e a cobiza. O medo do pai a ser despoisido antes de tempo e dos fillos a non ser tratados por igual; e a cobiza do pai a non desprenderse do seu ata o último intre, e dos fillos querendo disponer dos bens o antes posible.

A cousa é tan vella como os tempos, e posiblemente así co-

mo non se pode dicir cando empezou esta eterna guerra de posesións, tampouco lle podemos agardar un final.

Contan que xa Cronos, depois de despois a seu pai e facerse dono do mundo, temendo ser privado polos seus herdeiros, cada vez que lle naciña un fillo devorába.

Pero un día, a súa esposa, farta das enxentes do mal deus, con motivo do nacemento de Zeus, agachou ao pequeno na chouza duns pastores, lonxe dos ollos do tirano e deulle ao malvado unha pedra envolta en cueiros, coa esperanza de que se lle indixestase.

Cando o cativo se fixo maior, e soubo das atrocidades que a am-

bición do pai provocaba, púxolle cara, enfrentándose nunha guerra, tras a que obrigou a Cronos a regurxitar aos fillos devorados e despois, expropriadu, desterrouno.

Daquela, libres do tirano, Zeus, Poseidón e Hécate, como bos irmáns que eran, dispuxéronse a repartir a hermandade, botando sortes. Meteron uns papeliños nun casco de guerra, e cada un foi sacando a súa papeleta para ver que lles tocaba: a Poseidón correspondelle o dominio do mar, a Zeus o governo do ceo e a Hécate a posesión das profundidades. Pero a terra, como era cobiza de todos, acordaron repartirla a partes iguais. E debeu ser desde entón que o caos se apoderou dela, do seu goberno e distribución.

Onde non se mataron por un regato, fixérono por un camiño de paso ou por un anaco movido de sitio, onde non houbo preito por unha mazá caída na extrema, houbo malquerencia e onde outrora houbo amigos e irmáns, naceron os odios e as vinganzas eternas.

Ningún pai pudo prever nunca que fa pasar tras o seu pasamento ou se era mellor repartir antes da morte; se era conveniente deixar a mellora para quem coide a un na vellez ou ir agasallando a cada un, cunca a cunca e día a día, segundo se vaian gañando puntos no corazón dos vellos.

Hai poucos días, un notario sorprendiuse cando estaba lendo a herdanza que lles correspondía a tres irmáns, e todos fan aceptando: aquí melloraba un e alí o outro; era a vontade dos pais e como tal así a acollían e respeataban. Pero ao final, cando o fadatario leu a última propiedade que se repartía entre dous deles, o terceiro desistiu.

— Eu non firmo iso.
— Pero home se ti xa levas o mellor solar da casa, á beira da estrada, e nós aceptamos.
— Pois repartámolo, pero eu tamén quero unha cunca nesa finca que tanta fame nos sacou a todos. ♦

• PÁGINAS COORDENADAS POR ANDRÉ LUCA •

Derradeiros días para contemplar a exposición fotográfica sobre México, de Tina Modotti, da que ollamos unha instantánea, e Edward Weston, na Fundación Barrié da CORUÑA. O mesmo lle sucede ao Supermercado da Arte que se ven celebrando nesta cidade.

se contemplar na Fundación Barrié, a mostra de fotografías dos norteamericanos Tina Modotti e Edward Weston, comisariada polo Museo Internacional de Cine e Fotografía George Eastman e co apoio da Fundación Gannett. Para estes dous fotógrafos, México supuña unha terra de infinitas posibilidades, o comezo de toda unha serie de perspectivas tanto personais como artísticas.

Cangas

■ EXPOSICIONES

INVENTOS DO TBO

Composta por unha chea de debuxos e bustos, creación do mestre Franz de Copenage, pódese ollar na Casa da Cultura, a mostra Inventos do TBO.

A Coruña

■ EXPOSICIONES

XAUIN MARÍN

A Agrupación Cultural Alexandre Bóveda (Linares Rivas 49-1º), organiza a mostra de debuxos de Xauin Marín, un total de 35 traballo, que se poden contem-

plar no local da Agrupación.

ÁLEX VÁZQUEZ

O Luns 11, ás 20 h., terá lugar na Biblioteca Pública Miguel González Garcés, a inauguración da mostra de pintura de Alex Vázquez.

MODOTTI E WESTON

Até o 10 de Xaneiro pódese

SUPERMERCADO DA ARTE

■ EXPOSICIONES

Lugo

■ EXPOSICIONES

ANTÓNIO TABOADA E XOSÉ MARRA

No mesón O Forno pódese contemplar a mostra conjunta do escultor António Taboada e do fotógrafo Xosé Marra.

nove e media do noite.

GOYA

No Museo Municipal podemos ollar a mostra de gravados de Francisco de Goya titulada *Los Caprichos*. Aberta até o dia 15.

Marcelo Fuentes colga as suas obras na galería Marisa Marimón de OURENSE.

Pontedeume

■ MÚSICA

SOLIDARIEDADE CO POVO CUBANO

O Venres 8, ás 22 h., ten lugar no Parque Sarmiento (frente ao FP de Hostelaria) o concerto de solidariedade e en apoio ao povo cubano, organizado polo colectivo *Treme a Terra*, que este ano chega á IV edición. No concerto participarán os grupos *Atahide*, folclore de Pontedeume; o grupo de rock da Coruña *Diskatocan*; *Nen@s da revolta*; desde Vigo que continúan presentando o seu último traballo *Raggaliza disidente*; e desde os Països Cataláns os *Inadaptats*.

Ourense

■ EXPOSICIONES

MARCELO FUENTES

Baixo o título *La ciudad en la memoria*, Marcelo Fuentes exhibe a súa pintura, diferentes aspectos de cidades, fachadas urbanas, fábricas, ollados por un imaxinario transiente. Aberta na galería de arte Marisa Marimón, até o dia 15.

VIDAL SOUTO

O autodidacta ourensano mostra a súa pintura, até o 20 de Xaneiro, na galería Visol (San Domingos 33). Pódese ollar de Luns a Sábados de 7 do serán a

Pontevedra

■ EXPOSICIONES

1898. SOCIEDADE, ARTE E CULTURA

No edificio Sarmiento, do Museo de Pontevedra, pódese

En Ourense, na galería Visol, continua a mostra de pinturas de Vidal Souto.

Carteleira

■ CINE

O MILAGRE DE P. TINTO. Os irmáns Freser, un deles guionista de *Gomaespuma* e o outro publicista, únense aquí nunha película occurrente, pero con abundantes fallos narrativos. A filmación de ambientes clásicos do cine: a chegada dos homes da NASA, a escola franquista, o musical con pizza, a despedida no porto, o campo de frotes, a estrada recta con posta de sol, fan pensar que de Javier Freser pode sair algo o día que teña un guión ben armado.

HORA PUNTA. "Ser policia de Los Angeles é unha vergüenza. A miña nai dille ás veciñas que son traficante". Esta é unha das frases da comédia que ten como protagonistas a un policia negro e a outro asiático (da República Popular China). Sesión de artes marciais, con humor. Por unha vez os loiros son os que quedan pior.

XOGOS SALVAXES. Diñeiro, erotismo e críme nunha vila de ricos de Miami. Película de intriga onde o guionista utiliza todos os trucos (próprios do mal cine) para enganar ao espectador. Escea de sexo a tres, inédita no cine puritano norteamericano.

EVE'S BAYOU. Traxédia que se desenvolve no seo dunha familia acomodada de cor no estado norteamericano de Luisiana. Ali, as relacións entre o pai, a sua muller e as suas fillas teñen cun fatal desenlace. Non falta o vudu nun filme un chisco lento pero de moi boa fotografía.

ANTZ (FORMIGAZ). Cando unha formiga individualista quer saírse da comunidade á veces pode alterarse a orde social. Debuxos animados para adultos que se abordan con ironía a vida gregaria destes insectos. Película de tintes socializantes cunhas conclusións aplicables ás persoas.

OLLOS DE SERPE. Trama tópica para un filme que pretende ser de acción. O papel de Nicolas Cage, detective que topa coa traición do seu amigo da infancia, ao resolver o asasina-

to que se produce durante un combate de boxeo, nem sequer axuda a esquecer os cartos da entrada.

O MEU NOME É JOE. Un exalcohólico sen traballo entra en relación cunha asistente sanitaria. El, Joe, intenta axudar a unha parella de drogaditos. O filme, na liña dos anteriores de Ken Loach, plantea, entre outras cousas, a imposible solidariedade entre clases. Un guión firme e unha obra ben realizada, ainda que a montaxe estéfica algo falta de ritmo, sobre todo ao principio.

A MENIÑA DOS TEUS OLLOS. Na España franquista un grupo de cineastas marcha á Alemaña nazi a rodar unha película. O último filme de Trueba abala entre a comédia e a traxedía sen perder o equilibrio. A película resulta entretida, mália que António Resines e Jorge Sanz ocupen un papel estrelar.

ALGO PASA CON MARY. Comédia de enredo protagonizada por Cameron Diaz. Moi recomendábel para xente nova, pero tamén acta para maiores, polo seu atrevemento. Contén duas ou tres cenas de excelente humor. É a primeira vez (se algún eruditio non o rectifica) que unha película norteamericana, moi comercial, mostra semen en pantalla.

O AVÓ. A obra de Galdós serve de base para esta fita ambientada en Asturias e co interese sociolóxico característico das obras do autor canario. A confrontación entre un conde, chapado ao estilo do Antigo Réxime, e moi ben interpretado por Fernando Fernán Gómez e a súa nora, ben interpretada tamén por Cayetana Guillén Cuervo, dan lugar a unha interesante reflexión sobre o honor e a tolerancia. O problema en cuestión está xa un pouco superado, pero a película compensa polos magníficos diálogos e a cenografía de época.

UN CRIME PERFECTO. Un home (Michel Douglas) contrata a amante da súa muller para que a mate. Reedición dun clásico para entreter e olvidar. ♦

dese ollar a mostra Pontevedra 1898, sociedade arte e cultura, procedente dos fondos do Museo.

Alexander Calvo mostra as suas pinturas na Cabaña de PONTEVEDRA.

ESPACIOS ALTERNATIVOS

Até o 15 de Xaneiro, algúns establecimentos hosteleros mudan en salas de arte, acollendo a novos artistas. *No Grifón* (Real 24) exhibe a pintura de Marcial Leal. Na Cabaña (Flórez 22), encóntranse os cadros de Alexander Calvo Cejas. Na taberna Feira Vella (Praza da Verdura 12) pódese contemplar os lenzos de Mónica Trastoy. Juan Rivas exibe os seus cadros na taberna O Quinteiro (Estrada de Ourense, en Bora). E no Alsir pódese ollar a pintura de Encarna González.

Porriño

MÚSICA

JAZZ-CUBANO

O Sábado 9, ás 23,30 h, ten lugar no Café Liceo o concerto do grupo de jazz cubano *E-mail*.

Santiago

EXPOSICIONES

MIGUEL ZELADA

Até o dia 11, permanece na galería Paloma Pintos, a mostra de pintura de Miguel Zelada. Abre de Luns a Venres de 12 a 14 e de 18 a 22 h.

VALLE INCLÁN

O Domingo 10, clausúrase a mostra sobre Ramón m. Valle Inclán aberta na Igrexa da Universidade e en Fonseca. Pódese contemplar de Luns a Venres de 11 a 14 e de 17 a 20,30 h.

MANUEL MOLDES

Manuel R. Moldes, título *Vieiros de luz* a súa mostra

Continua en SANTIAGO, na Igrexa da Universidade e en Fonseca, a exposición dedicada a Valle Inclán. Na galería Sargadelos da capital galega, tamén podemos ollar a exposición de Xavier Toubes e Patricia Rieger, da que ollamos, á direita, unha composición.

Convocatórias

PREMIOS DE ENSAIO UNED

Coa finalidade de promover as línguas e literaturas catalana, galega e basca, premisa básica dun coñecemento e solidariedade mútua más profundas, a Facultade de Filoloxía, Vicerrectorado de Educación Permanente, da UNED, convoca o V Prémio de Ensaio de Catalán, Galego e Basco coas seguintes bases:

O traballo poderá estar escrito nas devanditas línguas ou noutra calquer de uso corrente no ámbito científico. O texto deberá ser inédito, ter una extensión mínima de cincuenta páxinas e tratar algun tema referente ás línguas ou literaturas catalana, galega e basca. Os prémios estarán dotados de 250.000 pesetas para cada unha das tres especialidades. Os orixinais, mecanografados, enviaranse por triplicado antes do 30 de Marzo de 1999 á UNED, Senda del Rey s/n, Edificio de Humanidades. 28040 Madrid (91) 398 68 06. O xuri estará composto por profesores universitarios

especializados nas áreas lingüísticas respectivas. Os prémios concederanse na primavera de 1999, coincidiendo coa celebración das X Xornadas Universitarias sobre as Línguas e Literaturas Catalana, Galega e Basca. A organización quedará cun exemplar de cada obra para que forme parte dos fondos bibliográficos do Prémio. No caso de que o traballo premiado fose publicado, os autores comprométense a facer constar o premio recibido. Calquer dúbida de interpretación destas bases será dirimida polo xuri nomeado ao efecto.

OBRAZOIRO LILITH

A Asociación de Mulleres *Lilith* organiza catro obradoiros de autoestima para mulleres, cada un deles enfocado cara un ámbito distinto: *Autoconhecimento e autoestima*, os días 23 e 24 de Xaneiro, inscripción aberta até o 18 de Xaneiro. *Corpo, sexualidade e afectividade*, os días 20 e 21 de Febreiro, inscripción até o 15 de Febreiro. *As nosas relacións*, os 13 e 14 de Marzo, inscri-

ción até o 8 de Marzo. *E Participación social*, o 17 e 18 de Abril, con inscripción até o 12 de Abril. A realización dos obradoiros é en Burela, no local da Asociación Alternativa. A inscripción pódese facer de xeito independente nun ou varios obradoiros. Maior información no teléfono 981 589 667.

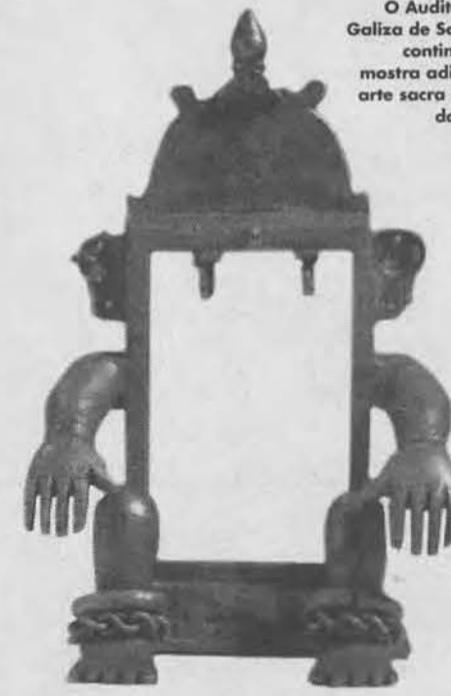
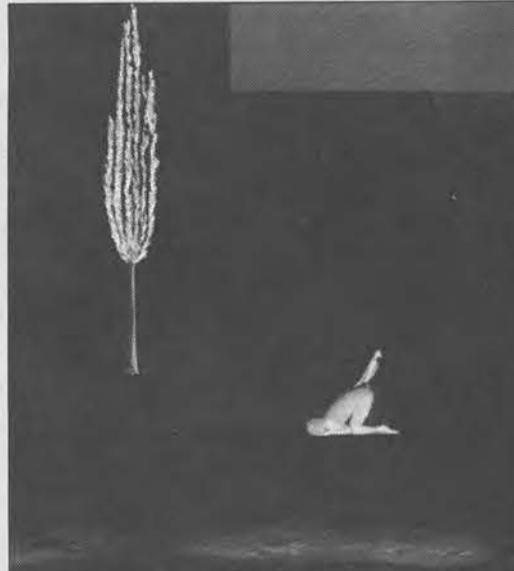
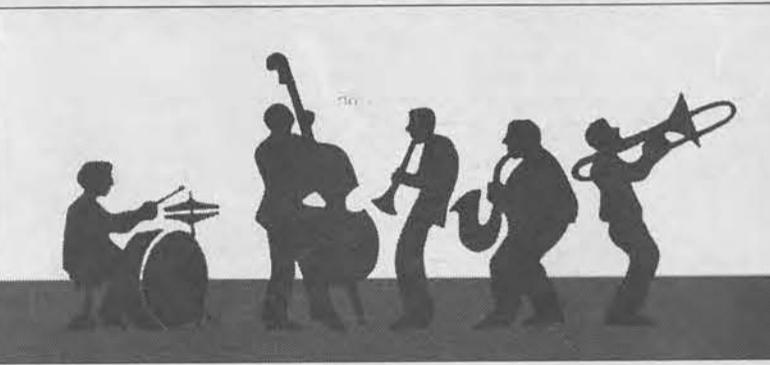
OBXECTIVO DA MEMÓRIA

A Asociación de Amigos dos Museus de Galiza organiza o premio fotográfico *Obxectivo da memoria*, sobre temas do patrimonio cultural galego. Poden participar todas as persoas afeizadas á fotografía que o desexen, con orixinais da sua autoría, en branco e preto ou a cor, con tema relativo ao patrimonio cultural galego. O formato das sobre papel será de 20x25 ou 20x28, sen enmarques. As fotografías incluirán no seu dorso: tema representado, lugar, conceito, no que se realizou, data, número de orde (se o concursante participa con máis dun orixinal) e seudónimo do autor. Baixo plica, figurará unha relación

de todos os orixinais presentados, número e título, así como a identificación do autor. Os orixinais remitiranse por correo certificado ou entregaranse na sede da Asociación de Amigos dos Museos de Galiza, (San Francisco, 21-baixo. 15001 A Coruña) ou no apartado 2.245, 15080 A Coruña. O xuri otorgará un primeiro premio de 100.000 pta, un segundo de 50.000 e un terceiro de 25.000 pta. O prazo de admisión remata o 31 de Xaneiro. Mais información no teléfono 981 211 703.

CONCURSO DE CARTAZES

O Concello de Cangas convoca a II edición do concurso de cartazes para o entroido no que poderá participar toda persoa que o deseche, con traballo en branco e preto ou cor, cun tamaño DIN A3. Cada autor presentará unha única obra. O prazo de entrega dos traballos remata o 8 de Febreiro. O Concurso está dotado cun único premio de 40.000 pta. Información no teléfono 986 300 687. ♦

EXPOSICIONES

O PAÍS FLUTUANTE

Na libraría A caixa de Pandora podemos contemplar a mostra de fotografía titulada *O país flutuante*, sobre o Brasil, obra de Anxo Cabada e Manolo P. Rua.

F. SOTOMAYOR

Na Sala de Exposiciones do Centro Cultural Caixavigo está aberta a mostra antropológica dedicada a Fernando Álvarez de Sotomayor. Até Xaneiro, de 18 a 21,30 h.

ISAAC PÉREZ VICENTE

Isaac Pérez Vicente titula, *D.D.A.* A súa mostra aberta na galería *Ad Hoc*. Aberta até o 20 de Xaneiro.

ROBERTO GONZALEZ

Na galería Abel Lepina pódense contemplar as pinturas e gravados de Roberto González.

A PINTURA GALEGA DO XIX AO XX

Arturo Cersa, Morelli, Fierros, Pesqueira e Seoane son algunos dos artistas que configuran a mostra aberta na galería *Saga* e que leva por título *Tránsito do XIX ao XX na pintura galega*. Até o 31 de Xaneiro.

O escudo da Galiza deseñado por Castelao en insignia ou chaveiro

Chaveiro:
Prezo 500 pta + 250 pta
de gastos de envío

Insignia:
Prezo 200 pta + 250 pta de gastos de envío
Pagamento a meio de selos de correos ou ingreso
na conta de Caixa Galicia
2091 0501 683040001024
Solicita a confidante que deseches ao Apdo. 1371,
36200 de Vigo.

a mostra de escultura de António Murado, aberta na galería *Tinta*. Até o 20 de Xaneiro.

XAVIER TOUBES E PATRICIA RIEGER

Na galería Sargadelos encontra-se a mostra conjunta de escultura do coruñés Xavier Toubes e da norteamericana Patricia Rieger. Aberta até o 15 de Xaneiro.

CHEMA MADDOZ

Cenas poéticas contidas dunha mensaxe que non se fai explícita na expresión. Mais de 30 obras, na mostra do fotógrafo Chema Madoz, aberta no Centro Galego de Arte Contemporánea. De Martes a Sábados de 11 a 20 h, Domingos de 11 a 14 h, até o 31 de Xaneiro. Até o 10 de Xaneiro, está aberta a mostra de fotografía do alemán Frank Thiel.

O CURRUNCHO DE GOI
Na número 9 da rua da

CONFERÉNCIAS

AUTODETERMINACIÓN, SOCIALISMO

O Comité comarcal do Partido Comunista do Povo Galego organiza unha conferencia-colóquio que vai ter lugar, o próximo Xoves dia 14, ás oito do serán, no Instituto Santa Irene. Joan Ramos, Secretario Xeral do Partido Comunista dos Povos de España, é o encargado de dar a conferencia, baixo o título de *Autodeterminación, socialismo*.

Vigo

CONFERÉNCIAS

Na galería Abel Lepina pódense contemplar as pinturas e gravados de Roberto González.

Anúncios de balde

- Rapaza de 23 anos, licenciada en Direito e con coñecementos de Informática, busca traballo. Perguntar por Luisa no 988 206 118.
- Já está na rua o novo número do "Em Movimento", porta-voz do Movimento Defesa da Lingua, com información sobre o país, campañas, Euskadi, Portugal e novas secções como "O Reintegracionismo na Sociedade". Se o desejas receber de graça na tua morada, escribe ao apartado 550 de Ourense, ou bém ao noso correo electrónico: md@lycosmail.com"
- Xa está na rua o número 18 da revista Mocidade que edita Galiza Nova. Agora podes subscribeerte de balde enviando os teus dados completos ao noso local nacional (Santiago de Chile, 28-entrecham direito. Teléfono 986 423 287. Perguntar por Aurora
- Caciños Bobtaiel nados a primeiros de Outubro, vacinados. Pedigree, moi garimpos. Perguntar por Olga no 986 354 935
- Traballo forestal em Ferrol-teira, persoal qualificado, serieidade garantida: limpeza de montes e fincas; repovoacións; apeo de árbores, poda; exertos; etc. Durante toda a semana. Contacte nos teléfono 981 347 060 ou 639 293 664, perguntar por André.
- Alúgase parrilla en Betanzos, actualmente aberta e traballando. Teléfono 981 771 042
- Véndese sintetizador novo Alesis, modelo Quadrasynth. Prezo 175.000 pta., con tarxeta de son incluída (sen ela, 150.000 pta.), perguntar por Ramón Jiménez. Teléfono 986 439 642 ou 986 431 538.
- Buscase baixo de aluguer en Vigo, de 70 a 100 m². A modico prezo. Calquer zona. Chamal polas noites ao 986 367 483.
- Vendo Renault Twingo 1.2, equipado a tope. Ano 1995. 55.000 Km. Garantía un ano. Teléfono 986 420 687 ou 670 521 447.
- O sítio na rede do Movimento Defesa da Lingua está-se a ampliar e actualizar con novas ligacions e información sobre o seu colectivo. Nom esquezas visitá-la e participar na assinatura do libro de visitas. o seu enderezo é: <http://members.xoom.com/lingua>. Tamén podes escrever-nos por correo electrónico: lixo@ctv.es. O enderezo da web é <http://members.xoom.com/liourbano>.
- Esquerda Nacionalista Mocidade pon á venda os textos da sua IV Asamblea Nacional. Interesados enviden 300 pta. en sellos ao apartado 384. 15.780 Compostela.
- Vendo baixo comercial en Carril (Vilagarcia de Arousa), 110 m². 82.000

MÚSICA

PANCHO ÁLVAREZ

Pancho Álvarez presenta o seu traballo discográfico no Centro Cultural Caixavigo o Vernes dia 8.

O Vernes 8 ás 22,30 h, terá lugar no Centro Cultural Caixavigo, a actuación de Pancho Álvarez, que apresenta o seu primeiro traballo en solitario titulado Florencio, o cego dos Vilares. Prezo da entrada 1.000 pta.

MIGUEL FERNÁNDEZ

tado, os Ortac. O concerto está programado para este Vernes dia 8 ás nove da

noite e o prezo da entrada é de 300 pta, que se converte en 1.200 pta, no caso de comprar o Cd dos Disturbio.

TEATRO

TAL VEZ, FRANCISCO DE ZURBARÁN

Apresenta no Auditório do Centro Cultural Caixavigo, Tal vez, Francisco de Zurbarán, peza dirixida por Claudio Martín e que recría a vida deste pintor, un dos máis importantes do Século de Ouro español, e no que se dan a conocer os costumes da sociedade da época.

Será o Sábado dia 9 ás dez e media da noite. ♦

A Rede

ENCAIXE DE CAMARIÑAS www.finisterrae.com/encaixe/index.htm

Xa pode adquirir encaixe de Camariñas através do comercio electrónico e recibilo no seu domicilio. As obras das paliñas teñen un recuncho na rede no que tamén hai ligazóns cun museu do encaixe e cun obradoiro. ♦

Disturbio 77, á direita, xunto cos Ortac dan un concerto o Vernes 8 na sala Anoeta de VIGO.

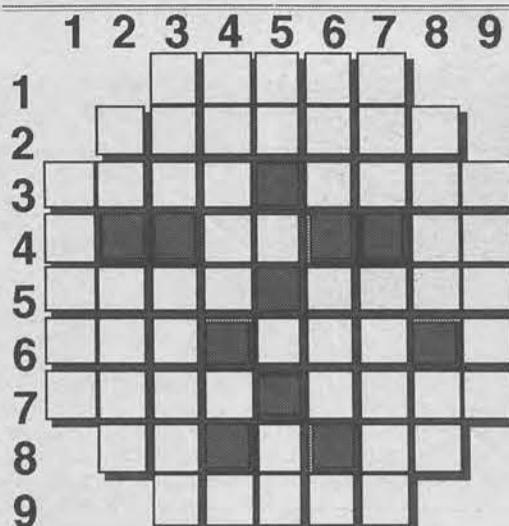
DISTURBIO 77 E ORTAC

Os Disturbio 77 presentan o seu novo traballo en CD, *Vuelven otra vez*, na sala Anoeta. Xunto con eles van estar, coma grupo invi-

Encrucillado

XOAN COSTA

Horizontal

1- Ao revés, pasades a vista por un texto interpretándoo. 2- Calcular o peso de algo colléndoo na man. 3- Graxa sólida que se obtén de algúns animais herbívoros ~ Bote ar polo nariz con forza para limpar os mocos. 4- Contracción ~ Nota musical. 5- Certa, algunha ~ Ao revés, cada unha das barras de ferro sobre as que circula o tren. 6- Touro ~ Conxunción . 7- Segue co olfacto un cheiro ~ Ao revés, bebida que ten como compónente auga con gas. 8- Ao revés, símbolo do sodio ~ Desprázase a un lugar. 9- Enche un espacío.

Vertical

1- Coñeceu. 2- Igrexa episcopal ~ Da nosa propiedade. 3- Debaixo ~ Composición musical símbolo dun país. 4- Espacio de tempo que ten certas características. 5- Preposición ~ Parte final do intestino. 6- Pronome demostrativo ~ Pase a vista sobre un texto. 7- Ao revés, substancia soluble, de gosto acre, utilizada como tempero. ~ País de Asia. 8- Obtusa e sen punta ~ Vocais de astro. 9- No plural, espacío de terra próximo á casa e usado para mallar os cereais. ♦

Para a inclusión de información nestas páginas do LeCer pregámos-vos nolas fagades chegar antes dos Luns. Pódease facer a través do correo, Aptdo. 1.371, 36200 Vigo; por Telf., 986 222 405, por Fax 986 223 101 ou correo electrónico antpcg@arrakis.es

Caldo de letras

K	H	M	Z	K	Y	Q	B	W	S	F	Q	K
C	K	N	O	Q	H	N	G	W	I	O	L	T
G	Q	S	I	C	N	U	V	C	E	F	L	B
R	Q	A	A	E	J	M	L	B	P	A	F	O
Z	N	N	I	R	R	A	Z	I	P	R	Q	L
N	A	I	G	O	Q	H	N	I	C	G	I	I
D	J	M	G	D	Y	C	Z	C	X	O	Q	G
T	D	A	U	A	E	P	W	A	N	L	P	R
E	S	T	I	L	O	G	R	A	F	I	C	A
N	N	R	X	U	P	W	E	V	G	T	E	F
K	Y	O	Z	T	A	X	Z	Y	F	S	Ñ	O
G	Y	P	R	O	E	Q	S	B	Y	E	P	H
R	W	Q	M	R	U	O	N	E	Z	A	G	C

Once trebollos utilizados para escribir a man.

SOLUCIONES AO ENCRUCILLADO

5- DE ~ CU. 6- ESA. 7- ROMA. 8- ANI. 9- EIRAS. HINNO. 10- EPOCA. 11- LAS. 12- SOBRE. 13- NI. 14- ADOS. 15- SE. 16- CO. 17- SEN. 18- OS. 19- OCUPA.

SOLUCIÓN
AO CALDO DE LETRAS

1	SEDEL	2	SOPÉ	3	SEBO	4	CO	5	UNHA	6	LIA	7	OS	8	AN	9	OCCUPA
1	SEDEL	2	SOPÉ	3	SEBO	4	CO	5	UNHA	6	LIA	7	OS	8	AN	9	OCCUPA
1	SEDEL	2	SOPÉ	3	SEBO	4	CO	5	UNHA	6	LIA	7	OS	8	AN	9	OCCUPA
1	SEDEL	2	SOPÉ	3	SEBO	4	CO	5	UNHA	6	LIA	7	OS	8	AN	9	OCCUPA
1	SEDEL	2	SOPÉ	3	SEBO	4	CO	5	UNHA	6	LIA	7	OS	8	AN	9	OCCUPA

Horizontal

A NOSA TERRA

DIRECTOR: Alfonso Eiré López EMPRESA XORNALÍSTICA EDITORA: Promocións Culturais Galegas S.A. PRESIDENTE: Cesáreo Sánchez Iglesias
Príncipe, 22, planta baixa (36202) Vigo. Tel.: Administración, Subscriptions e Publicidade (986) 43 38 30. Redacción (986) 43 38 86 - 22 24 05. Fax (986) 22 31 01.

• 8 DE XANEIRO • 1999 • N° 864 • ANO XXII • IV XEIRA •

Á esquerda, casa situada en Aguiño (Ribeira), na que se intenta harmonizar o engadido posterior coa decoración principal.
Arriba casa con solaina e outra con patín, as duas en Abanqueiro, Boiro.

Casas mariñeiras, as xoias da ría de Arousa

♦ PAULA BERGANTIÑOS

Miran para a desembocadura do Ulla ou para a Serra do Barbanza, agachando as fachadas dos ventos más duros. Á marxe direita da ría de Arousa, as casas mariñeiras ainda informan da vida noutrora despois de que os cartos amañaños na emigración e o auxe económico a mediados de século apuraran a sua desaparición. A dependencia do mar e das tarefas no campo deixaron a sua pegada nestas vivendas tradicionais que foron chamadas a compartir espacío coas casas espalladas da man dos conserveiros cataláns.

Despois de convertilas en obxecto de estudio, a especialista Ana Vidal, fala dos diferentes tipos de vivendas de mariñeiros que se conservan nos municipios de Ribeira, a Pobra do Caramiñal, Boiro e Rianxo. Por casa térrrea dase a coñecer a máis primitiva das construcións, que predomina en zonas que, como Corrubedo, en Ribeira, teñen unha economía agrícola pesqueira depauperada. O faio deste tipo de casa utilizábase para gardar produtos agrícolas, como millo e patacas, e os apa-

rellos domésticos ou de pesca.

Adentrarse na ría regala a mestura desta sínxela vivenda, que ten unha única dependencia, con estruturas menos humildes, casas de duas plantas con corredor e solaina, galeria ou patín. Deste xeito, a casa do pincho, de orixe medieval, xa adoita ter duas plantas, a parte alta para os dormitorios e a baixa para a cociña e unha sá, e, no máis modesto dos casos, unha xanela na parte superior que dá luz ao faio. "Chámante a casa do remo, por ter un ancho nunca superior ao do remo de traña. Tamén é próprio que tiveran un ou varios ganchos na fachada dos que se penduraban as redes para ser reparadas", sinala Vidal.

"Situada entre muros, formando parte dun corpo de edificacións que dan frente a algúna rua estreita, atopamos a casa entre medianeiras. A sua estreiteza pode deberse á división que sofre ao ser herdada por vários fillos ou ao agrupamento que require o aproveitamento do chan. Este carácterística serve ao tempo para protexelas das inclemencias climáticas". Da máis primitiva casa mediana, xurdiron as casas con balcons, solainas e galerías

que se dan nos centros urbanos con maior facilidade e que adican a planta baixa ao comercio.

A pesca compaxínase en toda a zona coa agricultura e iso ten o seu reflexo na arquitectura. Un exemplo ven claro son as casas que Ana Vidal denomina como de economía-mixta e que teñen no primeiro andar unha balconada con hórreos anexo.

A economía influe na tipoloxía da casa e tamén na forma de decorala e protexela. "Esta zona caracterízase por utilizar como elemento para recubrir o pinche con galese. Faise con cunchas de viéria e ainda que en Corrubedo é comun revestir as casas con chapapote negro, esta forma de aillamiento sobreance ao adentrarse na ría".

O pincho galese ademais de protexer, decora. Esta dobré función tamén a cumpren os encintados. Ao tempo que tapan as xuntas cando a pedra é de cantería, crean unha apariencia regular que moitas veces non é real.

Casa catalana

"Para os seus almacéns e seca-

doiros de peixe, os cataláns escoleron os areais e terras incultas, a maioria delas sen propietario, porque para o labor que tiñan que soportar prestábanse sen inconveniente. Son lugares ventados polo sur e de condicións que os inutilizan para o cultivo da horta. Lugares nos que, ademais dos almacéns e fábricas, instalaron as suas vivendas", explica a autora.

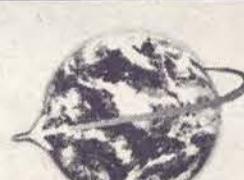
A casa e a factoría están integradas no mesmo inmóvel, normalmente rectangular. É doado distinguirlas porque teñen unha xanela da oficina na parte esquerda da fachada, unha porta grande e espaciosa para a entrada do peixe e unha serie de fiestras alineadas polas que entra a luz para os cuartos. Nun primeiro momento eran dun só andar, pero co tempo, a mellora económica permitiu levantar un segundo piso amañiado para vivenda. Un bólido número teñen na fachada, unha cornixa de perpicio moldeado. "O primeiro que se observa nunha casa catalana é que pertence a unha familia adiñeirada, dunha burguesía cun nivel económico alto, ou polo menos por enriba da media. No seu interior pódense atopar cadros, piano, biblioteca", engade Ana Vidal. ♦

OFERTA ESPECIAL DESTINOS TURÍSTICOS

IDA E VOLTA

Baltimore	87.000 pta.	Toronto	75.000 pta.
Miami	89.000 pta.	Milano	66.000 pta.
Dayton	114.000 pta.	Amsterdam	55.000 pta.
Honolulu	173.000 pta.	Berlin	63.000 pta.
NEW YORK	77.000 pta.	CARACAS	98.000 pta.
Indianapolis	114.000 pta.	Copenhagen	62.000 pta.
Singapore	119.000 pta.	Edinburgh	67.000 pta.
Bogotá	98.000 pta.	Helsinki	62.000 pta.
Quito	124.000 pta.	Guadalajara, México cidade, Tampico, Veracruz, Nassau, Guatemala cidade, Managua, Panamá cidade, San José de Costa Rica, San Salvador, Lima, Santiago de Chile, Rio de Janeiro, São Paulo, via New York ..	117.000 pta.
Montevideo	134.000 pta.		
Santiago de Chile	112.000 pta.		
BUENOS AIRES	112.000 pta.		
Sofia	81.000 pta.		
Johannesburg	117.000 pta.		
São Paulo	95.000 pta.		
Rio de Janeiro	95.000 pta.		
London	36.000 pta.		
México	99.900 pta.		
Guayaquil	124.000 pta.		

Servizo personalizado con transporte ao aeroporto
e asistencia embarque sen cargo

MINHO EXPRESSO
VIAGENS

SAÍDAS DO PORTO

TEL. (07 - 35151) 82 01 300

FAX 07 351 51 8201309

Valença do Minho

E-Mail: viagensminho@mail.telepac.pt

O que queda atrás

MANUEL CIDRÁS

Algo se move no entramado organizativo do nacionalismo galego. Aquí e alá aparecen evidencias dese movemento, que ás veces saltan á primeira liña informativa e outras non pasan das páxinas locais, pero que dan idea dos cambios nese mundo.

¡Manda truco! Despistase un e xa lle sae o estilo de carlos luis, leoncio e demais mestres da colaboración, sobre todo na riqueza de léxico e na sutileza das ideas. Se me deixo levar un pouco xa me vexo buscando nun diccionario de italiano cómo é que se escribe aggiornamento. Eu cando leo nalgunes aggiornamento, cousa ultimamente frecuente, non pode evitar pensar nun cura nun roto mal cosido na sotana á altura da bragueta. Esta perversión miña é por culpa dunha viñeta que vin sendo neno, se cadrá en La Codorniz, en alusión ao aggiornamento da Igrexa Católica despox do Concilio Vaticano II, que foi cando se puxo de moda o termo con grande éxito de prensa. Logo virían outros aggiornamentos e o do Bloque que tanto ponderan os columnistas da prensa rexional. A prensa sempre foi moi partidaria do aggiornamento e en xeral de todos os barbarismos innecesarios. Canto más carca, más aggiornamentista.

Eu coincido en que é necesario estar á altura dos tempos e largar lastre innecesario. Nas frases baleiras é doado coincidir. Pero laiome de que vaia avante o máis repugnante da política, o dirixismo, o sectarismo, a vontade de control, e se largue lastre de libertade e pluralismo, de vontade de cambiar o mundo, dese impulso ético sen o que a política é mera aspiración de poder. Laiome polo que de noble queda atrás ao pasar a páxina do calendario, como propio de onte pero xa non de hoxe. O que queda atrás, porque o ruín sempre está ao día. ♦

VOLVER AO REGO

Xoves, 31 de Decembro. A autovía das Rías Baixas está cortada nas Estivadas por mor da neve. Un camionero comenta: "Agora era cando debía vir Fraga". A TVG que o entrevista cámbia de contado as imaxes. Tamén hai interrupcions de tráfico por desprendementos e alguns tramos sen abrir, pésie á eufórica guvernamental. Os viaxeiros do tren Vigo-Ponferrada, o único que circula esta tarde noite, deben facer un inusual transbordo en Ourense. Antes dos Peares, o tren queda sen tracción. Cunde o medo entre os viaxeiros: Renfe non está preparada para servir as uvas. Por fin, arránxase. É a aventura de viaxar por Galiza. Poucos países conservan uns medios de transporte tan románticos. ♦